Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ

ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ 8
II. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ДОСПАТ 16
1. Географско положение, граници и място в административно-териториалната и регионалната структура 16
2. Релеф 19
3. Климат 19
4. Води 21
5. Почви 22
6. Биологично разнообразие и защитени територии 23
7. Културно – историческо наследство 24
III. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА 29
1. Обща характеристика 29
2. Анализ на секторите на икономиката на община Доспат 31
2.1. Селско стопанство 31
2.2. Преработваща промишленост 33
2.3. Туризъм 35
IV. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ 38
1. Демографска характеристика на населението 38
2. Заетост и безработица 43
3. Здравеопазване 45
4. Образование 47
5. Култура и спорт 51
6. Социални дейности 54
V. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА 58
1. Транспортна инфраструктура 58
2. Водоснабдителна и канализационна мрежа 60
3. Електроснабдяване 61
4. Газопреносна мрежа 62
5. Комуникационни мрежи, далекосъобщения и пощи 62
VI. СЕЛИЩНА МРЕЖА 62

1. Териториална структура на община Доспат 62
2. Общи характеристики на малките населени места в общината. 64
3. Жилищна осигуреност 72
VII. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ 73
1. Качество на атмосферния въздух 73
2. Води 76
3. Управление на отпадъците 78
4. Земи и почви 79
5. Шум 80
VIII. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ 80
IX. SWAT АНАЛИЗ 84
X. СТРАТЕГИЯ – ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 Г. 88
1. Визия за развитие на общината 99
2. Сратегически цели и приоритети 100
XI. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА 151
XII. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ 153
XIII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА 156
1. Наблюдение 157
2. Оценка 158
3. Актуализация 159
XIV. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ 161
XV. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 166

Списък на таблиците и фигурите

Таблица 1: Разстояния в километри от Доспат до някои големи градове в България

Таблица 2: Основни данни за община Доспат и останалите общини в област Смолян

Таблица 3: Брой регистрирани земеделски производители в община Доспат за 2007 – 2013г.

Таблица 4: Население по пол в община Доспат за 2010 - 2012 г.

Таблица 5: Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживеене и пол за 2010 - 2012г.

Таблица 6: Население в община Доспат по възрастови групи към 01.02.2011г.

Таблица 7: Население на 7 и повече години в община Доспат по образование към 01.02.2011г.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Доспат 2010-2012г.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Доспат 2007-2012 г.

Таблица 10: Учебни заведения на територията на община Доспат

Таблица 11: Население по постоянен адрес в община Доспат 2009 - 2013

Таблица 12: Жилищен фонд в община Доспат за 2010 – 2012г.

Таблица 13: Численост на персонала в организационните структури и административните звена на община доспат

Фиг. 1: Карта на област Смолян

Фиг. 2: Карта на община Доспат

Списък на приложенията

Приложение 1 ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА - ОПР ОБЩИНА ДОСПАТ 2014 - 2020

Приложение 2 МАТРИЦА ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОПР НА ОБЩИНА ДОСПАТ 2014 - 2020

Приложение 3 ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ 2014 - 2020

Списък на използваните съкращения

АЗ	Агенция по заетостта
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда”
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗТ	Защитени територии
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МО	Междинна оценка

МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСП	Малки и средни предприятия
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПО	Неправителствени организации
НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
NUTS	Обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие”
ОП	Оперативна/и програма/и
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет”
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление”
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОСР	Областна стратегия за равитие
ОСП	Обща селскостопанска политика
ОПИК	Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации”
ОПНОИР	Оперативна програма ”Наука и образование за интелигентен растеж”
ОПР	Общински план за развитие
ОПРКБИ	Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие”/”Региони в растеж”
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ/и устройствен/и план/ове

ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПСОВ	Пречиствателна станции за отпадъчни води
ПЧИ	Преки чужди инвестиции
ПЧП	Публично-частно парньорство
РБ	Република България
РЗИ	Регионален център по здравеопазване
РПРЮЦР	Регионален план за развитие на Южен централен район 2014-2020
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РСЗ	Регионална служба по заетостта
РПР	Регионален план за развитие
СИФ	Социално-инвестиционен фонд
СОУ	Средно общообразователно училище
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ТИЦ	Туристически информационен център
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЮЦР	Южен централен район

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Доспат за периода 2014–2020 г. (ОПР) е водещ средносрочен стратегически и програмен документ, който очертава целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано местно развитие, като отчита специфичните характеристики, възможности, ресурси и потенциал на общината.

ОПР е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие (ЗРР), Правилника за неговото прилагане (ППЗРР) и Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020) одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Общинският план за развитие е изготвен на база актуалното социално-икономическо състояние и потенциал на общината и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз (ЕС) и националните цели и приоритети за регионално развитие. Документът е съобразен с постановките на: проекта на бъдещата Областната стратегия за развитие на област Смолян 2014-2020 г.; Регионалният план за развитие на Южен централен район за периода 2014-2020 г.; Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и тези, заложени в Националната програма за развитие „България 2020”. В по-широк контекст, общинският план отчита приоритетите и целите на Стратегията „Европа 2020” и се съобразява с еволюцията на кохезионната политика на ЕС и трите нови приоритета за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В процеса на разработване са отчетени и хоризонталните приоритети на регионалната политика – устойчиво развитие, равни възможности и социално включване.

Стратегия Европа 2020

„Европа 2020“ е десетгодишната стратегия за растеж на ЕС. Нейната цел не

се ограничава с преодоляването на кризата, която продължава да засяга много от нашите икономики. Целта на стратегията е да се отстранят недостатъците на нашия модел на растеж и да се създадат условия за различен тип растеж – по-интелигентен, по-устойчив и по-приобщаващ.

Идентифицирани са пет основни цели, които стоят пред ЕС, които са насочени към: заетостта; образованието; научните изследвания и иновациите; социалното приобщаване и намаляването на бедността и климата / енергетиката.

Стратегията включва седем водещи инициативи, предоставящи рамка, чрез която ЕС и националните власти взаимно поддържат усилията си в области, подкрепящи приоритетите на „Европа 2020“ – като иновации, цифрова икономика, заетост, младеж, промишлена политика, бедност и ефективно използване на ресурсите.

„Европа 2020“ ще има успех само ако бъдат положени решителни и целенасочени усилия както на равнище ЕС, така и на национално равнище. На равнище ЕС се вземат важни решения за завършване на изграждането на единния пазар на услуги, енергия и цифрови продукти и за инвестиции в основни трансгранични връзки. На национално равнище трябва да бъдат премахнати много препятствия пред конкуренцията и създаването на работни места. Тези усилия ще имат желаното въздействие върху растежа и работните места само, ако са съвместни и координирани.

Българското правителство предвижда увеличение на заетостта на населението между 20 и 64 години от 63 % през 2012 г. (според данни на Евростат) до 76 %. Екологичните цели на националното ни развитие са намаляване на емисиите на парникови газове с 20 % спрямо 1990, 16% относителен дял на енергията от възобновяеми източници от крайното брутно енергийно потребление, подобряване на енергийната ефективност с 25 % и намаляване на енергийната интензивност на БВП с 50 % до 2020 г. В социалната сфера, преждевременно напусналите училище трябва да бъдат снижени до 11 %, докато дела на лицата с висше образование на възраст между 30 и 34 години следва да стане 36 %.

Националната програма за развитие: България 2020

Националната програма за развитие: България 2020 (НПР БГ 2020) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. Визията, целите и приоритетите на НПР БГ 2020 са дефинирани на базата на изготвен за целта социално-икономически анализ, както и на получените становища в рамките на публичните дискусии на всеки един етап от изработването на документа. Формулираните цели на правителствените политики ще осигурят постигането на ускорен икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на българските граждани в средносрочен и дългосрочен план.

НПР БГ 2020 е документ за националните решения за растеж. Той е в съответствие с ангажиментите на България на европейско и международно ниво, но въплащава стремежа на държавата за избор на национален път за напредък.

НПР БГ 2020 проследява актуалното състояние на факторите за икономическо развитие и се стреми към равностойно разглеждане, но и приоритетно фокусиране на някои от тях. Идентифицирани са следните основни фактори – човешки капитал, заетост, физически капитал, инфраструктура, технологии и информационни системи.

На основата на проведените социално-икономически анализи и финансови прогнози, НПР БГ 2020 мотивира своите визия, три стратегически цели и осем приоритета. Предложенията поставят акцент върху развитието на образованието и здравеопазването, достигане до по-високи равнища на заетостта, инфраструктурни подобрения, приложение на иновативни подходи в икономиката, възстановяване на аграрния сектор.

Споразумение за партньорство на Република България

Споразумението за партньорство 2014-2020 г., заедно с оперативните програми са стратегически документи, които задават приоритетите и целите за страната през новия програмен период. Този документ е наследникът на Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., като обаче освен трите структурни фонда (Кохезионен фонд, Европейски фонд за регионално развитие и Европейски социален фонд) то обхваща и финансирането по линия на Европейски

земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за морско дело и рибарство. Петте фонда формират Европейски структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). която предоставя стратегически водещи принципи при програмирането, включително и във връзка с изпълнението на стратегията Европа 2020.

Национална стратегия за регионално развитие

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

НСРР определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране.

НСРР играе важна роля за постигане на съответствие и взаимно допълване между целите и приоритетите на политиката за регионално развитие и секторните политики и стратегии, които спомагат за балансирано развитие на районите.

Национална концепция за пространствено развитие

Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) е средносрочен стратегически документ, който дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните политики. Заедно с Националната стратегия за регионално развитие 2012 – 2022 г. тя е основен документ в най-новото ни законодателство и дългоочакван инструмент за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие.

НКПР изтъква важността на успешната териториална интеграция на

страната ни в европейското пространство чрез развитието на български транспортни, екологични и културни оси и свързването им с международни коридори. Акцент се поставя върху постигането и поддържането на умерено полицентричната мрежа от градове, предпоставка за по-балансирано териториално развитие и съживяване на селските и периферните райони.

Регионален план за развитие на Южен централен район 2014-2020

Регионалният план за развитие (РПР) на Южен централен район (ЮЦР), като един от шестте плана за развитие на ниво 2 за периода 2014–2020 г., е съществен елемент в йерархичната система от документи за стратегическо планиране на регионалното развитие. Той определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие на територията на района, отчитайки специфичните му характеристики и потенциал за развитие.

РПР е разработен на основата на интегриран подход и като планов документ от междинно йерархично ниво, осъществява връзката и координацията между стратегическите документи за регионално развитие от другите териториални нива – Националната стратегия за регионално развитие, Областните стратегии за развитие и Общинските планове за развитие. Важна задача на РПР е да следва зададената в Националната стратегия за регионално развитие 2012–2022 г. (НСРР) обща стратегическа платформа, като същевременно я пренесе на по-ниските териториални нива.

Периодът на действие на Общинския план за развитие на община Доспат е 7 години и съвпада с периода на действие на Регионалния план за развитие на Южен централен район и с периода на програмиране на помощта от Европейските фондове. Освен хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е постигнато и по отношение на методите за управление, наблюдение, оценка, а също и при изготвянето на индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и изпълнението на ОПР.

Документът е съобразен с нормативната и институционална среда за

неговото прилагане, изпълнение, наблюдение и оценка. Използването на интегрирания подход за планиране наложи целите и приоритетите на общинския план за развитие като стратегически документ да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното пространствено развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове и схеми за развитие на територията на общината.

Основните задачи на Общинския план за развитие на община Доспат за периода 2014 - 2020 г. са:

- *Да направи задълбочен анализ на състоянието, процесите и тенденциите в общината във всички сфери, като по някои важни показатели се направи съпоставка със съседни общини, областта и страната.*
- *Да осигури приемственост в генералната политика за развитие на общината по основни приоритети и цели и съгласуване и интегриране с всички действащи програмни и стратегически документи на Община Доспат.*
- *Да отрази желанието и виждането на населението, местния бизнес и административни структури, относно бъдещето на община Доспат в дългосрочен аспект и как те си я представят в края на този стратегически период (визия за 2020 год.).*
- *Да очертае реалистична стратегия, развита в стратегически цели и основни приоритетни направления, специфични цели и мерки за постигане на целите.*
- *Да набележи конкретните дейности и проекти за периода 2014-2020 година, чрез които ще се реализира плана, както и институционалното му и финансовото осигуряване.*
- *Да спомогне за интегриране на всички заинтересовани местни*

страни в изпълнението на плана и послужи за мобилизиране и ефективно използване на собствените ресурси, както и за привличане на външни национални и международни ресурси в подкрепа осъществяването на набелязаните цели, мерки и дейности.

При разработването на ОПР са използвани следните методи:

Наблюдение – извършено при посещения на място и в Интернет.

Проучване – проучване на документи и получаване на директна информация от дирекциите на Общинска администрация - Доспат, писма за получаване на данни до различни институции, изследване на опит, познания, мнения и събиране на предложения чрез въпросници и анкети и др.

Описание – създаване на писмени документи.

Анализ и Синтез – анализиране на базовата входяща информация и данни и обобщаване на резултатите.

Оценка – оценка на социално-икономическото състояние и степен на развитие на общината, оценка на възможностите за постигане на заложените цели, оценка на необходимите материални, човешки и финансови ресурси за изпълнение на плана.

Сравнение – сравняване на цифрови данните, факти, показатели и резултати от проучването и наблюдението и на тяхна база изводи и формулировки в плана.

Работа в екип – разпределение на задачите по експерти и съглсуване действията на екипа за изготвяне на ОПР с Общинската администрация на Доспат.

SWOT анализ – анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на Общинския план за развитие на община Доспат до 2020 г.

Индексен метод - сравняване равнището на даден статистически показател към момента и неговото равнище в минал период или към равнище прието за база.

Графични методи – за изобразяване на резултатите, фактите и тенденциите, са използвани геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината. ОПР съдържа цветни таблици, графики, фигури, диаграми и схеми.

Основните източници на данни и информация за разработването на ОПР са:

- Общински план за развитие на община Доспат 2007-2013 г.;
- Регионална стратегия за развитие на Южен централен район 2014-2020г.;
- Официални статистически данни от Териториално статистическо бюро - Смолян, Бюрото по труда, Областна и Общинска служби по земеделие, РИОСВ – Смолян, РЗИ – Смолян и др. институции;
- Официални справки и въпросник, попълнени от Община Доспат;
- Анкети на заинтересованите страни;
- ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
- Интернет сайтове на Общинска администрация – Доспат, Структурните фондове на ЕС в България, НСИ, Агенция по заетостта, Оперативни програми и др.

ОПР обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към общия стремеж за по-висок стандарт и доходи на хората в община Доспат, по-добра жизнена среда и качество на живот.

Общинският план за развитие на община Доспат 2014-2020 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът е разработен от експертен екип с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа,

проведени обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

II. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ДОСПАТ

1. Географско положение, граници и място в административно-териториалната и регионалната структура

Фиг. 1: Карта на област Смолян

Община Доспат е разположена в югозападната част на Родопите и административно попада в област Смолян. На юг общината граничи с Република Гърция, на изток с община Девин, на север с община Батак, а на запад с община Сатовча. Общината включва един град Доспат и 7 села. Територията се определя като високопланинска гранична територия. Общината е част от Южен централен район за планиране. Самата Смолянска област има граници освен с Гърция, с областите Пловдив, Пазарджик, Кърджали и Благоевград.

Територията на общината е 282,7 кв. км, което представлява 8,85% от общата площ на област Смолян и около 1,3% от територията на Южен централен район

(ЮЦР, NUTS 2).

Фиг. 2: Карта на община Доспат

По данни от преброяването на населението към 01.02.2011 г. в община Доспат живеят 9 116 души или 7,49% от населението на областта и едва 0,62% от населението на ЮЦР. По данни на ГД ”ГРАО” жителите на общината по постоянен адрес към 15.06.2014 г. са 9 720 души, а по настоящ адрес - 8 848 души.

Община Доспат има изградени транспортни връзки с всички съседни общини. На територията на общината основните пътни връзки са: Доспат - Батак - Пещера - Пловдив; Доспат - Батак - Пещера - Пазарджик - София; Доспат - Гоце Делчев - Благоевград; Доспат - Борино - Девин - Смолян.

Таблица 1: Разстояния в километри от Доспат до някои големи градове в България

СОФИЯ	СМОЛЯН	ПЛОВДИВ	ПАЗАРДЖИК	БЛАГОЕВГРАД	СМОЛЯН
199	**76**	**124**	**87**	**155**	**376**

Град Доспат е разположен на 76 км от областния град Смолян, на 199 км от столицата на страната гр. София и на 376 км от гр. Смолян.

Урбанистичната структура на общината се характеризира с 8 населени места – административния център град Доспат и 7 села: с.Барутин, с.Змейца, с.Бръщен, с.Късак, с.Любча, с.Црънча и с.Чавдар.

Община Доспат е една от 10-те общини в област Смолян. Тя е на пето място по територия и на шесто по население сред общините в областта.

Най-голяма по население и по територия е община Смолян. В нея живеят 34,5% от общия брой жители на областта. Голяма концентрация на население има в общините Девин, Мадан и Златоград. Най-малката община в областта по територия е Неделино, а по население Борино.

Таблица 2: Основни данни за община Доспат и останалите общини в област Смолян

Район, област, община	Територия (кв.км)	Население (брой към 1.2.2011г.)	Гъстота на населението (души на кв.км)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
България	**111 001,9**	**7 374 570**	**66,3**	**5 304**	**253**	**5 051**
Южен централен район	*22 365,1*	*1 462 252*	*65,3*	*1 306*	*54*	*1 252*
Област Смолян	**3 192,9**	**121 752**	**38,1**	**242**	**8**	**234**
Доспат	282,7	9 116	32,3	13	1	12
Борино	173,2	3 641	21,0	5	0	5
Девин	573,7	13 013	22,7	16	1	15
Чепеларе	376,4	7 720	20,5	8	1	7
СМОЛЯН	854,0	41 452	48,5	86	1	85
Баните	301,2	4 923	16,3	20	0	20
Мадан	175,0	12 276	70,1	44	1	43
Рудозем	182,9	10 069	55,1	23	1	22

Златоград	171,5	12 321	71,8	11	1	10
Неделино	102,3	7 221	70,6	16	1	15

Източник: Национален статистически институт

Средната гъстота на населението в община Доспат (32,3 души на кв. км) се доближава до средните стойности за област Смолян (38,1), и е чувствително по-ниска от тези за ЮЦР 65,3) и за страната (66,3). По брой населени места (8), община Доспат се нарежда на предпоследното девето място в областта, като единствено община Борино е с по-малко населени места (5).

Най-голям относителен дял в територията на община Доспат заемат горските площи – 178 хка (70% от територията на общината). Горите се явяват стратегически резерв на почти всички важни за развитието на Общината дейности, като: туризъм, дърводобив и дървопреработване, лов и риболов, гъби. Дървесните видове, които преобладават тук са: бял бор, смърч, бреза, келив габър, бук, зимен дъб, ела, осика, хвойна, черен бор.

2. Релеф

Ландшафтът на община Доспат е със среднопланински и високопланински облик, силно разчленен и заоблен. Преобладават иглолистни гори и пасища. Средната надморска височина е 1 300м с високи била, дълбоки долини и реки. Средната и източната част на общината е заета от високите билни части на Родопите (връх Виденица). Лъчеобразно спрямо този дял са разположени долините на реките – р.Доспат в югозападната част и р.Сърнена в централната част.

Област Смолян е богата на полезни изкопаеми. Те са обаче в съседните на Доспат общини, където са съсредоточени находищата от цветни и редки метали, минерални извори и др. Експлоатацията на наличните уранови находища в общината е преустановена от 1992г.

3. Климат

Преобладаващият климат е планински с подчертано средиземноморско влияние. Пролетта настъпва късно, лятото е прохладно, есента е топла. От Беломорското влияние по течението на долината на река Доспатска, климатът е омекотен. Температурата през зимата е под 0 градуса, което обуславя задържането на снежната покривка и е предпоставка за развитието на зимни спортове. Лятото е кратко, прохладно и влажно, а есента - продължителна и топла.

През последните 15 години се наблюдава значителна промяна в климата на територията в посока неговото затопляне.

Максималните валежи тук са през месеците май и юни, а през зимата има дълбока снежна покривка. Характерно за зимния период е, че валежите са обилни и има бързо натрупване на сняг.

За ниските части на територията годишната сума на валежите е от 620 до 700 л/м2, а за високите от 780 до 1100 л/м2.

Средната снежна покривка е около 97 см и се задържа между 80 и 150 дни.

Атмосферното налягане средно за Смолянска област е 737.0 hPa

Средногодишната температура варира от 9 до 13°C. Измерените абсолютна минимална и максимална температура за района са съответно -22,3°C и +34,6°C . Формите на релефа в този дял оказват съществено влияние върху климата. Поради сравнително голямата надморска височина (1000 - 1600 м) на територията се създават условия за почти ежедневни температурни инверсии и температурите на въздуха през цялата година са много по-ниски от местата с подобна височина в останалите планини. Разликите са от 2 – 3°C в средните годишни температури и 6 - 8°C в абсолютните минимални температури през студеното полугодие. Освен това нараства процентът на снеговалежа, което се дължи на ноемврийския валежен максимум. Това обстоятелство увеличава броя на дните със снежна покривка в района (до 150 средно за година), който е най-голям в сравнение с места на същата надморска височина.

Масивната форма на Западните Родопи и редуването на планински ридове с дълбоки речни долини определя сравнително малката средна годишна скорост на

вятър. За нископланинските и среднопланински части скоростта на вятъра съответства на тази в равнините и котловините (станция „Доспат" - 1,0 м/с), а за високопланинските – съответства на скоростта в нископланинските и среднопланинските части на другите планини в страната (х. „Персенк" – 5,2 м/с). Тази особеност на ветровия режим има важно и положително биоклиматично и рекреационно значение. Най-малко са дните със силен вятър (скорост над 14 м/с) в сравнение с други места със същата надморска височина. Малък е и броят на дните с мъгла.

4. Води

Територията на община Доспат е силно обезпечените от гледна точка на налични местни водни ресурси, но в същото време, през летните месеци се налага ограничено водоснабдяване - „воден режим", тъй като водопреносната мрежа е недобре изградена и амортизирана.

През територията на общината преминават река Доспат, река Сърнена (река Караджа дере). Тук се намира и язовир Доспат, който е вторият по големина язовир в България. Язовир Доспат е разположен на 1200 метра надморска височина, той е най-високият язовир в България, а със своите 22 000 дка водна площ е вторият по обем. Язовирът е богат на риба. В него плува костур, шаран, кефал, уклей, червеноперка и пъстърва. Има отлични условия за развитието на спортен и стопански риболов. Практикуват се няколко вида риболов: на плувка, на дъно, на муха с шнур, на блесна и на булдо.

Непосредствената близост на язовира до град Доспат – административен център на общината, както и прекрасната природа предполагат идеални възможности за отдих и туризъм.

На територията на община Доспат има регистрирани два термоминерални извора, който не са разработени от стопанска гледна точка. Най-малък е оттокът на реките през месец август, а най-голям през месец май, тъй като това са районите с най-обилни валежи и засушавания.

Наличните водни ресурси в региона са едни от най-големите в България и изцяло може да се разчита, че количества ще задоволят нуждите на населението, посетителите и производството. Община Доспат попада под юрисдикцията на Западнобеломорска басейнова дирекция-Благоевград, речна система Места.

Качествата на повърхностните и подземни води в територията се определят като добри. Повърхностите водоизточници са с качества, пригодни за водоползване. Наличното замърсяване е малко и то е основно в резултат на естествения радиационен фон на територията и наторяването на земеделските земи.

Планинската вода се използва в няколко направления:

- ✓ питейни нужди за населението;
- ✓ вода за напояване на земеделските площи;
- ✓ възобновяем източник на енергия;
- ✓ промишлено рибовъдство;
- ✓ спортен риболов;
- ✓ воден туризъм и туристическа атракция.

5. Почви

Почвите в региона са изключително разнообразни по характер на стопанисване и ползване. Съгласно картата за райониране на почвите в България, Община Доспат попада в агроекологическия район на кафявите горски почви. Като почвен вид преобладават кафявите горски и канелените горски почви. По механичен състав тези почви са песъкливо-глинести и глинесто-песъкливи, рохкави. Характерното за почвите в региона е, че те са със сравнително слаб, повърхностно разположен хумусен слой, а наклона на терена е значителен. Почвите се характеризират със слабо до средно плодородие. Хумусният им хоризонт има малка мощност (10-20 см), а профилът 40 - 60 см. Съдържанието на органичното вещество е ниско и определя почвите в двете общини като слабо хумусни. Наличието на хумус е в граници от 1.14- 4.15 %. Почвената реакция е от слабо до средно кисела

Характерно за почвите в региона е, че са с висока чистота на плодородния

почвен слой. Това се дължи на липсата на замърсяващи производства в региона и неинтензивното, а по-скоро екстензивно земеделие в региона. На места се наблюдава завишено съдържание на някои метали в почвения слой, което се дължи на естествения гамафон в района.

Поради високата лесистост, ерозията не се счита за съществен проблем. Едва за около 0,2% (около 100 ха) от цялата територия може да се счита, че има висок действителен риск от ерозия. Нарушените терени се дължат основно на:

- Ерозия – ветрова и водна, като делът на водната ерозия е по значителен от този на ветровата. На водна ерозия са подложени всички обработваеми земи с наклон над 6о а те в общината са преобладаващи.
- Антропогенната дейност, изразяваща се в нарушение на релефа от:
  - Добивни дейности - кариерите;
  - Изграждането на инфраструктури обекти (пътища,външни В и К мрежи) и други, които имат локален характер;
  - Свлачища – с локален характер;

6. Биологично разнообразие и защитени територии

Територията на община Доспат засяга 3 защитени зони, включени в европейската екологична мрежа НАТУРА 2000:

- ***Защитена зона "Западни Родопи"*** с идентификационен код BG0002063 по Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици
- ***Защитена зона "Родопи - Западни"*** с идентификационен код BG0001030 по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна
- ***Защитена зона "Триград - Мурсалица"*** с идентификационен код BG0002113 по Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици

Климатичното и почвено разнообразие обуславят наличието на изключително много растителни видове. Горите заемат 70% от територията на Общината и са разположени върху 178 хектара.

Дървесните видове, които преобладават тук са: бял бор, смърч, бреза, келив габър, бук, зимен дъб, ела, осика, хвойна, черен бор. Могат да се намерят различни видове диворастящи гъби (манатарка, сърнела, пачи крак и други), билки (кантарион, мащерка, невен, риган, лайка, коприва и други) и плодове (червена и черна боровинка, малини, къпини, диви ягоди). Срещат се още папрат, метлика, мащерка, иглика, липа, глог, шипка, дрян, глухарче и др.

За фауната са характерни представители на Средиземноморската област като дива свиня, сърна, елен, див заек, лисица, кафява мечка, глухар, таралеж и др.

Язовирът и реките в околностите са пълни с пъстърва, костур, шаран и мряна. Ландшафтът е добър, като наличието на язовир "Доспат", многовековните иглолистни гори, го подобряват и разнообразяват.

7. Културно – историческо наследство

В околностите на град Доспат са намирани останки от 4-5 век пр.н.е. Край Доспат са открити и ранни керамични фрагменти от славяните.

Край Доспат и до днес съществува местността „Даа“, която е осеяна с величествени гори с много горски плодове през лятото и богатство от гъби през есента. Тази местност напомня за живота на тракийското племе Даи. За живота на траките в Доспатския край, говорят запазилите се до днес тракийски могили край с. Любча и тракийското светилище на вр. Виденица край с. Змейца.

В с.Любча народната памет е съхранила спомена за тракийския певец Орфей с името на местността Орфенското. За Римското владичество над траките в този край красноречиво напомня запазилият се до днес Римски мост. Скрил в себе си вековните спомени, мостът гордо се издига над р. Карджадере. Заслужава си, човек да поспре, да мине през моста и да усети, че и той е частица от от българската история, да стане част от войските на Хан Крум и Хан Пресиян, които често

минавали по него и се били за присъединяването на Родопите към българската държава през 9 в. села.

Името на града, според една от версиите, е взаимствано от името на гръцкото село Доскат. По турско време селището се е наричало Янъкли и означава "Горяното", тъй като се е местило 3 пъти на три различни места. В кратък период се е казвало Хамидие, в летоброенето на султан Хамид. По времето на Втората българска държава, в началото на XII в., горите в този регион са назовавани Славееви, на името на владетеля си – Деспот Алексий Слав, сестрин син на Калоян. Смята се, че от титлата му, деспот, се е родило и името на града – Доспат.

Световноизвестен българин египтолог разчете името на египетски фараон върху уникален камък във формата на обожествявания от египтяните бръмбар – скарабей. Уникалния камък част от амулет се пази от години в експозицията на Смолянския исторически музей. Според египтолози и траколози той е доказателство за тесните връзки между древен Египет и траките.

Камъкът е част от кехлибарена огърлица, открита по време на разкопки още през 1976 г. в гробна могила от 7-6 в., в местността Бърдото на 1.5 км край село Любча. Интересът на египтолозите е предизвикан не само от самия камък, представляващ стилизирано изображение на свещения за египтяните бръмбар скарабей, а и от надписа, който е издълбан върху коремната страна на фигурката. До сега той не е бил разчетен. Надписът разчита д-р Васил Добрев, който работи в Кайро.

Според хората от Любча в района на селото им има най-много открит кехлибар, което говорело, че живелите по тези места траки са били платежоспособни и са развивали сериозна търговия. В Древен Египет скарабеите са изобразявани и се приемали като символ на здравето и за закрила от висшите сили. Това, че го има в Родопите местните приемат за знак за това, че мястото тук е било ценно за тракийците. 28 тракийски могили има край Любча, археолози с години копаят по баирите наоколо, иманяри също, но никой не знае последните какво са открили.

В османски списък на селищата и броя на немюсюлманското население в тях от Пловдивско и Пазарджишко от 28 февруари 1651 година се посочва, че в Доспат

(Досподлу) живеят три немюсюлмански семейства, облагани с данъка джизие.

Според Стефан Захариев към 1850 година в Доспат (Деспотово) има 40 помашки къщи и 130 жители-помаци. През 1895 година Доспат е опожарен, а жителите му са преследвани и избивани от български хайдути и паравоенни формирования. По време на Балканската война войниците от 9-ти Пловдивски пехотен полк са изклали 40 ратая, които служели на местен чифликчия. Ратаите били погребани в масов гроб в местността „Ратайско гробе“.

В документ от главното мюфтийство в Истанбул, изброяващ вакъфите в Княжество България, допринасяли в полза на ислямските религиозни, образователни и благотворителни институции в периода 16 век - 1920 година, съставен в периода от 15.09.1920 до 03.09.1921 година, като вакъфско село се споменава и Доспат (Dospat).

Има данни, според които в миналото в Доспат са живели турци, работещи в административния апарат или войници във военен гарнизон в или край селото.

След покръстването от края на 1912 година и избухването на Междусъюзническата война през 1913 година в Доспат е организирана чета, която да противодейства на различните хайдушки дружини. Така Доспат дава своя принос към въстанието, родило т.нар. Гюмюрджинска република. Доспатската чета действа заедно с четите от селата Ваклиново, Любча, Вълкосел и Кочан. Тези чети се състояли от по 30, 50 или 60 души. В нощта на 26 срещу 27 септември 1913 година те извършват нападение срещу заставата на граничната стража в село Чавдар. Освен това свещеникът и секретар-бирникът в селото са били убити.

Според данните от преброяванията през годините 1926, 1934, 1946, 1956 и 1965, населението на Доспат е било съответно 932, 1026, 1394, 1884 и 2421 души.

При прокарването на Възродителния процес, властите избират да сменят имената най-напред на жителите на Барутин, тъй като доспатчани били по-фанатизирани. След потушаването на страстите в Барутин, населението на Доспат е изплашено и за това не се стига до сериозни инциденти. Операцията е ръководена от офицерите от МВР-Девин Зафиров и Касапов.

На територията на община Доспат се намират много културни, исторически и природни обекти и забележителности, а именно:

Село Бръщен

Римски мост –културен обект, разположен в местността Доспат дере на р.Доспат. Достъпът до обекта е с джип и пеша на разстояние от 1 км в дясно от пътя за с. Бръщен, посока Доспат-Бръщен.

Паметна плоча на граничарите Дончо Ганев и Вергил Ваклинов – граничари, загинали в престрелка с диверсионно-разузнавателна група през нощта на 1 срещу 2 юли 1953г. в местността «Ваклинова чука» - разположена е на 2 км. източно от с.Бръщен. Ежегодно на 1 юли се организира поход в памет на граничарите-герои от форум «Граничарите на България» с подкрепата на Община Доспат.

Село Црънча

Скално образувание, наричано „Скалето” - използвано като светилище през късната Бронзова епоха и през Желязната епоха, където са се извършвали древни тракийски езически ритуали, както и древен тракийски и римски път, свързващ населеното място с Беломорието. Забележително е голямото наличие на тракийски и римски гробове, разположени по цялото землище на населеното място. В една от могилите е открита урна, съдържаща кости, останали след кремация и сребърен връх на копие. Едно от големите стари гробища е разположено на най-високата точка в землището на селото наречено „Горното гробе“. След аматьорски археологически проучвания на местни учители през 50-те години са разкрити скелетни погребения с инвентар главно от глинени съдове. При обхождания на обекта са открити материали от средновековието.

Селището в местността „Чуглата“, където са открити фрагменти от антични глинени съдове. Друго антично селище е имало и в местността "Станделе" /намира се непосредствена близост до местността „Скалето”/, а трето селище от същия период е локализирано и в местностите „Шабанца“ под „Скалето“ В местността „Брезе“ пък има голяма могила с височина 2 метра и диаметър 25-30 метра.

Село Любча

Римски мост с надписи на римски по него по поречието на реката.

Руините на Пониква - срещано още като ***Поникова*** - село, намирало се между днешните села Ваклиново, Осина и Любча. Селото е съществувало до 16 век в едноименната местност край Барутинската река, която носи същото име.

Село Барутин:

Тракийско светилище в местността Долна Бартина - открита при археологически разкопки базилика, построена през 5-6 век.

Село Змейца

Римският мост „Кемера“ на река

Тракийско светилище на връх „Виденица” - според предположение на историографи тук навремето идвали Александър Македонски и Гай Октавий, бащата на Август, за да научат от жрицата какъв ще бъде изходът от предстоящите войни. Светилището имало голямо значение за живота на тукашното тракийско племе беси. Върхът е осеян с камени блокове и тераси, по които личат останки от крепостна съоръжения, изградени със солидна спойка. Вероятно тревната и горската растителност е покрила много ценни предмети от онова време, когато тук е кипял живот. Връх Виденица е обгледно място сред целия южен Виденишки дял.

Село Чавдар:

В района на селото са открити няколко старинни селища от тракийско, римско и византийско време.

„Драгиева чешма” от известна родопска песен се намира в центъра не селото.

Село Късак:

Римски гробища и наличие на керамика

По поречието на реката в близост до старото село Късак има останки от

римски мост – намира се по стария път за с.Барутин на 1,5 км.

Град Доспат:

Крепост „Крали Марковата Бърчина" /Почилената Бърчина/ – по време на османското нашествие като самостоятелен феодал-владетел в този край се укрепил Крали Марко, множество могили в подножието, скупване на тракийски, римски, славянски могили. На самия връх има светилище. Части от пътя представляват калдъръм. Отстои на 4 км от главния път Доспат-Батак от гр.Доспат /към Батак/.

Местност „Каукал" – разположен тракийски некропол, в подножието има пещера с дълбочина на пещерата около 10 метра, широчина – 2,5 метра, височина 2 метра. Намира се в посока на пътя Доспат - Г.Делчев на 3 км. посока Г.Делчев.

Местност „Калето" - древна крепост, намираща се по пътя Доспат – с.Змейца.

„Зелниково" – римски гробове, останки от грънчарница – има предположение, че е славянска

Всеки знае, че водата дава живот, истински обаче го разбираш, когато посетиш Доспатския край. Доспатчани са известни в цяла България с майсторите си чешмари и с „белите" си чешми. Над 1800 чешми изградени „за хаир" има пръснати в този родопски край. Действащи и пресъхнали те са основно с по един, два, но и до 24 чучура. Белите чешми са част от спомените на много поколения.

III. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

1. Обща характеристика

Състоянието на икономиката на община Доспат се намира в пряка зависимост от наличните местни ресурси, историческо развитие, местоположение,

транспортни връзки, макроикономически условия, активност на местното население и администрация и много други.

Икономиката на град Доспат е насочена най-вече към туризма, леката промишленост и селското стопанство. Основните дейности са картофопроизводство, животновъдство, млекопреработване, дърводобив, дървообработването, рибовъдство, рибопреработване, производство на трикотаж и обувно производство. През лятото се отварят места за сезонна заетост в туризма и свободни дейности като: събирането на диворастящи гъби, билки и плодове (боровинки, малини, къпини, диви ягоди). Туризмът в района се развива в добри насоки, появяват се множество малки семейни хотели, почивни станции, къщи за гости, бунгала и къмпинги. Изготвят се проекти за Вилно селище Родопите и Ваканционно селище Доспат с множество малки и големи бунгала на брега на язовир Доспат. Региона се превръща в една от най интересните и предпочитани дестинации за почивка в Родопите. В последните години голяма атракция е предлагането на услугите разходка с лодка, отдаване на водни колела и други туристически услуги свързани с възможности за спорт и развлечение на язовир Доспат.

Община Доспат заема едно от водещите място в икономиката на област Смолян. Тук са съсредоточен над 15 % от икономическия потенциал.

Определящи фактори за икономиката на общината са:

- наличните природни ресурси, които са предпоставка за развитието на дърводобива и туризма;
- традициите в земеделието;
- екологичната чистота на района;
- наличие на работна ръка.

Стопанския сектор на община Доспат се характеризира с криза в икономическото развитие, изразяващо се в снижаване на икономическия потенциал и неблагоприятни структурни промени. Тази криза е резултат от закриване на водещи отрасли и общото физическо изхабяване на дълготрайни материални активи – оборудване, сгради и инфраструктура съоръженост. Като

цяло, налице е липса на съвременно оборудвани пространства, което довежда до неконкурентно способност при привличането на местни и чужди инвеститори.

По данни на Териториалното статистическо бюро - Смолян, в края на 2013 година най-голяма част от регистрираните стопански субекти в общината са в сферата на търговията, следвани от хотелиерството и ресторантьорството и дърводобива и дървопреработването.

Извършените в икономиката разходи за придобиване на Дълготрайни материални активи се променят изключително динамично през годините. Частично, това се дължи на получени субсидии и безвъзмездна финансова помощ от страната на ЕС и говори за трудности на предприятията за влагане на собствени средства в ДМА.

Община Доспат има неоползотворен потенциал за развитие, но за да се постигне стабилен растеж, който да бъде осезаем за местното население, са необходими значителни инвестиции за модернизация на производството, диверсификация, въвеждане на иновативни технологии, насочване на производството към съвременните нужди на пазара, намиране на нови пазари за реализация на продукцията, насърчаване на местния бизнес и подобряване на квалификацията на работната сила. Трябва да се оползотвори по-добре транспортното географско положение на общината, но това е пряко свързано с подобряване на транспортната инфраструктура и съответно на транспортната достъпност на населените места. Трябва по-добре да се използват потенциалите на общината, свързани със запазената околна среда, благоприятните условия за развитие на туризма, човешкия капитал и благоприятното местоположение.

2. Анализ на секторите на икономиката на община Доспат

2.1. Селско стопанство

Ландшафтът на територията се определя като изключително пасторален – с

малки и добре стопанисвани ниви и ливади, обработвани по традиционен начин. За територията са характерни високопланински пасища и сенокосни ливади. В територията по полупасищен начин се отглеждат овце и крави. Същевременно наличните пасища и ливади не се използват пълноценно и са застрашени от обрастване с хвойна и бавно превръщане в гора.

Земеделието в общината се определя като „Полупазарно" – произвежда се основно за собствени нужди, а излишъка се продава. В община Доспат се отглеждат предимно картофи, тютюн и Смилянски боб, а животните се отглеждат основно за мляко и месо. Високопланинското земеделие в съчетание със запазената природа и липсата на замърсяващи предприятия са гарант за високо качество и чистота на произведената земеделска продукция и предпоставка за регистрирането на местни производствени и географски марки, каквито в момента липсват в територията като пазарен механизъм. През последните три години се наблюдава създаването на биологично чисти масиви, които са сертифицирани – по биологичен начин се отглеждат предимно билки, арония и малини.

Животновъдството се развива основно от индивидуални собственици на животни и може да се отнесе към тъй нареченото „дребно животновъдство" – в индивидуални стопанства. То покрива преобладаващият дял в статистическите количества. На територията на общината има само няколко по-големи ферми.

След краткия спад на регистрираните земеделски производители на територията на общината, в последната година се забелязва отново нарастването им, което представлява предпоставка за реално нарастване на инвестициите в земеделие посредством възможностите, които предлагат на частните земеделски производители европейските фондове чрез Програмата за развитие на селските райони.

Таблица 3: Брой регистрирани земеделски производители в община Доспат за 2007 – 2013г.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
РЗП	232	380	340	360	135	185	230

С малки изключения (ЕТ „Карамфил Касъклиев") на територията липсват преработващи предприятия - цикъла „суровина – краен продукт" не е затворен и почти всички произвеждани суровини се обработват извън територията. Това се

отнася както за горското стопанство – където основния обем дървесина се изнася от общината, така и за земеделието – предимно насочено към самозадоволяване. Изключение прави единствено сектора на рибовъдството и рибопреработването, обусловено от близостта до втория по големина и най-чист язовир в страната – яз.Доспат. ***„Салвелинус Рея Фиш“***, фермата на язовир Доспат, е най-голямата за сладководни риби на Балканите и една от най-големите в Европа. Фермата е една от първите, която получава лиценз за експорт на риба и рибни продукти за ЕС през 2001 г. Язовир „Доспат“ единствен има квота за производство на риба в страната от 1994 г., заради замърсяване на водите от свръхпроизводство. Цялата годишна квота от 900 т. според приватизационния договор е на „Салвелинус Рея Фиш“.

Независимо, че първичния сектор има скромен дял в общинската икономика, този сектор, от една страна е важен източник на доходи на населението извън ядрото, а от друга недостатъчно използвана предпоставка за поддържането на част от промишлената функция на общината – мляко и месопреработка, преработка на билки, горски плодове и други.

2.2. Преработваща промишленост

В стопанските отрасли на преработвателната промишленост са представени отраслите:

- Шивашка промишленост
- Текстилна промишленост
- Дърводобив и дървопреработване
- Строителство
- Мебелно производство
- Хранително-вкусова промишленост и др.

По отношение на големината на предприятията, преобладават тези с до 10 заети – над 80%, с персонал до 50 заети – 15% и с над 50 заети – 5%.

В резултат на настъпилите промени в собствеността на предприятията, ликвидацията и раздробяването, както и възникването на нови стопански субекти,

наблюдаваната в предходните години стегнация във вторичния сектор е процес на преодоляване, все още колеблива, но положителна тенденция към нарастване на обема на инвестициите. За сега водеща роля имат инвестициите предимно на асемблиране на играчки за шоколадови яйца и шивашките предприятия. Последните едва ли биха могли да се отнесат към „стратегическите" инвестиции за общината, а по-скоро са една палиативна мярка за неособено сигурна заетост, предимно на женска работна ръка.

Разположена в сърцето на планината, без сериозна индустриална база, община Доспат съвсем естествено залага приоритетно на развитието на дърводобива и дървопреработването. Общината попада в „топ 20" на националната класация на „най-планинските" общини в България, изготвена от ПРООН. Тя се базира на дела на горските територии, средната надморска височина и други показатели, които открояват планинските от равнинните територии. Класацията е показателна за това как се живее в различните райони, защото индексът на човешкото развитие включва показатели като продължителност на живота, степен на образование на аселението, реален БВП на ниво общини и други.

Извън класациите природната база за Развитие на дърводобива, заедно с почти пълната липса на алтернативен поминък дава основание за прогнозата, че икономическият облик на Западните Родопи и занапред ще е свързан с този отрасъл. Представители на останалите икономически сектори са по-скоро изключение.

За интензивното развитие на отрасъла спомага и сертифицирането на Държавното горско стопанство - Доспат по системата FSC (Forest Stevardship Council). Сертификатът гарантира на крайния потребител, че дървесината и дървесните продукти произхождат от горски масиви, които са проверени и оценени съгласно 10 социални, икономически и екологични принципа и отговарят на изискванията на FSC.

Един от резултатите от изпълнението на сертификата е, че ДГС - Доспат, спечели такива претенциозни към произхода на дървесината клиенти (които задължително търсят документ за произхода на дървесина), като германски и италиански фирми. Една трета от добиваната в Горското стопанство дървесина, придружена със сертификат, се изнася в тези страни.

В община Доспат няколко производители на мебели и над 100 дъскорезници изграждат основната част от икономическия облик. Сред тях най-голямата е **„Доспатлес“**. През 2012г. стартира дейност завода на фурма **„Наталия ММ“** за сглобяване на играчки за шоколадови яйца за известна световна марка. Завод за дървени пелети започна работа край доспатското село Барутин. Предприятието е създадено чрез съвместно сдружение на общината с фирма "Екоенергия България", като управата участва със земята - терена на бившото сметище, а фирмата с инвестициите. Заводът преработва дървените отпадъци от гатери и цехове в общината,каквито има в изобилие. Палетите от дървена маса са екологично гориво за отопление. Идеята е в доспатското село с дървените остатъци след правенето на палетите да се произвежда електроенергия. Плановете са на следващ етап заводът да преработва и отпадъци от новото регионално сметище край Барутин.

Икономическата картина в общината се допълва от текстилното и трикотажно производство с изявен лидер в отрасъла – производителят на плетени връхни облекла **„Нитекс – 96“**, както и от няколко установени местни строителни фирми и две фирми в обувното производство – **„Барон“ ЕООД** – с.Змейца и **„Саба“ ООД** – с.Късак.

Структурните промени в работната сила и в нетните приходи от продажбите показват, че процесът на преструктуриране на икономиката в общината е в посока на развитие на вторичния сектор – жизнеспособни и високо адаптивни малки и средни предприятия, базирани на местни суровини, чрез съхраняване на жизнени традиционни промишлени отрасли и развитие на алтернативни производства.

2.3. Туризъм

За разлика от понятията „туристически район”, „туристическа локализация”, „туристически комплекс”, понятието „туристическа дестинация” има не толкова географски, а по-скоро маркетингов акцент. Отразява взаимоотношенията между туристическото търсене и предлагане на основата на целевата пространствена насоченост на туристопотока към конкретна приемаща територия.

Община Доспат има богато съдържание и сложна структура като елемент на една туристическа система и следва да бъде обособена като самостоятелна туристическа дестинация предлагаща разнообразни форми на туризъм.

Предвид географското си разположение, природните дадености и културно - историческо наследство община Доспат разполага с висок потенциал за развитие на туризъм. Планините, язовирът, естествената природа, чистата околна среда и благоприятният климат са основни ресурси за успешното развитие на този сектор в района. Великолепното съчетание от всички тези туристически ресурси характеризират Доспат като „златна мина“ за развитие на комплексен туризъм акцентиращ върху планински и спортен (лов и риболов) туризъм, екотуризъм, маршрутно познавателен, културен и религиозен, конен тирузъм и екстремен туризъм, делови и семеен. С потенциал за развитие е и селският туризъм на територията на Община Доспат.

Община Доспат привлича почитателите на природни забележителности, чиста екологична среда с богати възможности и избор в областта на отдиха и туризма, но за съжаление те не са оползотворени.

На територията на община Доспат през последните години се наблюдава нарастване на преминаващия туристопотока. Характерно за местността е наличието на няколко хотела, семейни къщи за гости и вили. Приходите от туризъм в местната икономика са минимални и се регистрира с тенденция за намаляването им, а това определя отрасъла като част от сивата икономика. Основна слабост на сектора е отсъствието на сдружаване между отделните предприемачи за постигане на по-значими резултати, както и липсата на опит и традиции в работата с туроператори.

Същевременно наличната информация за региона в Интернет пространството е крайно незадоволителна и затруднява планирането на индивидуални почивки от страна на българските граждани. Чрез реализирането на настоящия проект тези слабости следва да бъдат отстранени.

На територията на община Доспат, средствата за подслон и местата за настаняване са съсредоточени предимно в град Доспат – 35 обекта с капацитет от близо 500 легла. Седем от обектите са хотели, а останалите са къщи за гости и вили.

Неблагоприятно влияние върху развитието на туризма в региона оказва фактът, че обектите за настаняване и подслон са предимно от ниска категория – една и две звезди, както и няколко малки семейни хотели с категория три звезди. Липсва материална база за настаняване от висока категория, която да привлече пазар сегмент от по-заможни посетители.

Многобройните къщи за гости, семейни хотели и други обекти с малък капацитет и по-ниска категория създават имидж на областта като дестинация за алтернативен туризъм със специфична атмосфера, родопско гостоприемство и персонализирано обслужване. Тези обекти, обаче имат ограничени възможности да работят с туроператори и разчитат предимно на индивидуални туристи, което нерядко е пречка за тяхното ритмично и ефективно функциониране.

От гледна точка на управлението и планирането на туризма, наличието на голям брой субекти с различна пазарна ориентация и интереси е предизвикателство за постигането на единна визия за бъдещото развитие, както и за добрата координация и осъществяването на съвместни дейности извън рамките на индивидуалните предприятия.

Заведенията за хранене на територията на община Доспат съответстват по капацитет и категориен клас на настанителната база, но са сравнително еднообразни и липсва привлекателност. Обслужването отговаря на категорийния клас.

Основен проблем в заведенията за хранене е липсата на вечерни програми, развлекателни програми и каквито и да е други атракции, които да заинтригуват посетителите.

Предлагането се състои единствено е осигуряването на изхранването на туристите, без да се помисли за тяхното настроение и постигане на удовлетвореност от престоя.

Значението на туризма в изследвания регион постоянно нараства през последните години, расте броят на заетите и стопанските единици в сектора, нарастват инвестициите. Нараства броят на реализираните нощувки, в т.ч. и от чужденци, въпреки че заетостта на легловата база все още е незадоволителна.

Традиционно разглежданият регион е с високи нива на безработица, поради липсата на промишлени предприятия. Нивата на безработица са значително по-високи от средните за страната и за цялата област Смолян. В този смисъл, развитието на туристическия сектор е отлична възможност за устойчиво развитие на региона, създаването на заетост, ограничаване на миграцията, съхраняването на местната идентичност и подобряване на условията за живот като цяло.

Туризмът е важен, приоритетен отрасъл за развитието на местната икономика в Доспат и предвид нарастващото търсене, следва да се работи целенасочено към обособяване на конкурентноспособен уникален туристически продукт.

IV. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

1. Демографска характеристика на населението

В община Доспат има демографската криза и през последните години тя се задълбочава. Влияние върху демографското развитие на общината оказват световните и национални демографски процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните - увеличена смъртност и интензивна емиграция. В резултат на тези процеси населението на общината намалява и застарява ежегодно. Динамиката показва трайна тенденция на намаление на населението (с около 5% за последните 3 години) или с 413 души през 2012 г. спрямо 2010 г.

Таблица 4: Население по пол в община Доспат за 2010 - 2012 г.

			(Брой)
Показатели	**2010**	**2011**	**2012**
Население - общо	**9323**	**9008**	**8910**
мъже	4651	4473	4406
жени	4672	4535	4504

Източник: Национален статистически институт

По признака пол структурата на населението е сравнително балансирана.

Градското население е 27%, а в селата живеят 73% от жителите на община Доспат.

Таблица 5: Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживеене и пол за 2010 - 2012г.

			(Брой)
Показатели	**2010**	**2011**	**2012**
Под трудоспособна възраст	**1286**	**1234**	**1191**
мъже	692	664	629
жени	594	570	562
В трудоспособна възраст	**6400**	**6089**	**6063**
мъже	3345	3172	3163
жени	3055	2917	2900
Над трудоспособна възраст	**1637**	**1685**	**1656**
мъже	614	637	614
жени	1023	1048	1042

Източник: Национален статистически институт

В края на 2012г. под трудоспособна възраст е 13% от населението на община Доспат. Възрастните над трудоспособна възраст са 1 656 души или 18% от населението. Около 69% е делът на населението в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 6: Население в община Доспат по възрастови групи към 01.02.2011 г.

Области / Общини / Населени места	Възрастови групи (в навършени години)																	
	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
ДОСПАТ	**404**	**350**	**419**	**507**	**640**	**659**	**649**	**566**	**764**	**846**	**824**	**660**	**548**	**426**	**370**	**247**	**161**	**76**
ГР.ДОСПАТ	111	99	105	135	129	178	198	165	162	196	201	212	175	121	98	67	40	22
С.БАРУТИН	79	64	101	124	118	110	106	104	184	153	137	101	107	82	72	40	22	19
С.БРЪЩЕН	53	26	34	34	61	81	70	49	64	88	92	59	27	40	37	28	12	5
С.ЗМЕИЦА	39	59	51	70	116	83	100	98	133	139	149	125	101	74	67	34	38	9
С.КЪСАК	56	42	53	47	75	63	65	51	65	69	70	48	34	22	32	18	16	9
С.ЛЮБЧА	28	23	35	46	67	58	47	51	74	111	71	67	57	41	28	25	14	5
С.ЦРЪНЧА	29	26	23	32	53	64	41	31	55	58	68	28	30	29	29	20	13	4
С.ЧАВДАР	9	11	17	19	21	22	22	17	27	32	36	20	17	17	7	15	6	3
ЗЛАТОГРАД	**464**	**411**	**522**	**602**	**688**	**753**	**795**	**872**	**931**	**1115**	**1119**	**1082**	**1000**	**740**	**544**	**381**	**197**	**105**

Източник: Национален статистически институт

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години възрастните на 60 и повече години, които са 47% от населението, възрастните на 60 и повече години са едва 20%, а децата и младежите до 29 години - 33%. Изводът, който се налага е, че населението на община Доспат бележи положителни тенденции на фона на средната за страната тенденция на трайно застаряване на населението.

Икономически активните лица в общината са 57% или 4 534 души от населението на 15 и повече години по данни от последното преброяване. От икономически активните лица заети са 3 536 души, останалите са безработни, които активно търсят работа. Пенсионерите заемат значителен относителен дял от 45% или 2 042 души от населението на 15 и повече години.

По признака юридическо семейно положение, данните на НСИ сочат, че 58% от населението на община Доспат (5 266 души) са семейни – женени/омъжени, едва 0,7% са разведени (65 души), около 8% са със статут на вдовец или вдовица (752 души). Несемейните са 33% от населението, като се приспадне групата на децата и младежите до 19 години (1 665 деца и младежи), делът на несемейните хора в община Доспат е 15% от общото население.

Според резултатите от Пребряване 2011 г., 4,4% от населението живее в условия на съжителство без брак. Това са около 13% от юридически несемейните лица, като половината от тях са във възрастовата група между 20 и 45 години.

Таблица 7: Население на 7 и повече години в община Доспат по образование към 01.02.2011г.

Област Община Местоживеене	Общо	Висше образование	Средно образование	Основно образование	Начално образование	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете
ДОСПАТ	*8552*	*754*	*3707*	*2819*	*873*	*322*	*65*	*12*
В градовете	2260	330	1052	600	170	79	22	7
В селата	6292	424	2655	2219	703	243	43	5

Източник: Национален статистически институт

Данните в *Таблица 7* показват, че 43% от населението на община Доспат на 7 и повече години е със средно образование, а 33% с основно образование. Само начално образование имат 10% от жителите на общината, с незавършено начално са 4%, а 65 души (съответно 22 в града и 43 в селата) никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни.

Броят на висшистите в община Доспат е 754 или около 9% от населението, от тях 44% в града и 56% в селата.

Според резултатите на НСИ от Пребряване 2011 г. по признака етническата принадлежност 86% от анкетираните жители на община Доспат се самоопределят

като българи, 0,6% като роми, 65 души са се самоопределили като турци и 309 души (6%) са посочили друга етническа принадлежност. От всички анкетирани 5,6% не се самоопределят в никоя етническа група. Показателен за общината е факта, че на въпроса на преброителите за етническото самоопределяне 43% от анкетираните не са дали никакъв отговор.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Доспат 2010-2012 г.

Показатели	Мерна единица	2010	2011	2012
Живородени	**Брой**	**91**	**79**	**68**
момчета	Брой	50	44	32
момичета	Брой	41	35	36
Умрели	**Брой**	**105**	**109**	**115**
мъже	Брой	54	62	67
жени	Брой	51	47	48
Умрели деца под 1 година	**Брой**	**3**	**1**	**1**
момчета	Брой	1	1	1
момичета	Брой	2	-	-
Естествен прираст	**Брой**	**-14**	**-30**	**-47**
мъже	Брой	-4	-18	-35
жени	Брой	-10	-12	-12

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението на община Доспат за изследвания период е отрицателен, като намалява от минус 14 души през 2010 г. на минус 47 души през 2012 г. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст. Средно годишният брой на живородените деца в общината през периода е 79. Средната смъртност в община Доспат за изследваните 3 години е 110 човека годишно.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Доспат 2007-2012г.

			(Брой)
Показатели	**2010**	**2011**	**2012**
Заселени - общо	**96**	**42**	**39**
мъже	41	18	12
жени	55	24	27
Изселени - общо	**285**	**129**	**90**
мъже	133	69	44
жени	152	60	46
Механичен прираст - общо	**-189**	**-87**	**-51**
мъже	-92	-51	-32
жени	-97	-36	-19

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението също е отрицателен и оказва незначително влияние на демографската криза през последните години. Намалява от минус 189 лица през 2010 на минус 51 лица през 2012 г.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в община Доспат през 2012 г. е намаляло с 98 души.

След резкия спад на емиграционните настроения в периода 2002-2006 г., през последните години се наблюдава ново покачване на желанието за емиграция при младите хора, особено във възрастта 20 - 29 г. Ако преди това бяха преди всичко високообразованите млади хора, сега при тях се наблюдава спад на емиграционните нагласи и намерения. Увеличението е при по-ниско образованите слоеве. Над една четвърт от младите хора на територията на областта определено проявяват интерес към временна трудова миграция в големите градове на страната и чужбина – те са преди всичко сред средните специалисти и хората без трудова квалификация. Тази тенденция се отразява негативно на демографския баланс – намаляване на относителния дял на населението в подтрудоспособна възраст и нарастване на населението в надтрудоспособна, т.е. увеличаване на делът на възрастното население.

2. Заетост и безработица

Пазарът на труда включва два основни компонента: трудова заетост и безработица. Основните проблеми на община Доспат в сферата на заетостта и безработицата са: спад на заетостта, поради намаляване търсенето на работна сила, високо равнище на безработицата (17,33% по официални данни, реално – над 30%), висок дял на продължително безработните и лицата с ниско образование, без специалност и професия. По данни на НСИ от последното преброяване икономически активните лица в община Доспат наброяват 4 534 души. Коефициентът на икономическа активност е 57% (съотношение между икономически активните лица и населението на 15 и повече навършени години). Коефициентът на заетост (съотношение между броя на заетите лица и населението на 15 и повече навършени години) за община Доспат е 44%.

Причините за сравнително ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в общината са демографската криза, липсата на работни места и несъответствието между професионалната квалификация и пазара на труда. Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации и професии е характерно за следните групи: незавършилите училище, млади хора, без трудов стаж, завършващи средно и/или висше образование и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация.

Съгласно действащото законодателство в Република България на 15 години младият човек става трудоспособен и започването на работа в по-ранна възраст се осъществява при условията на специална закрила. Според данни от статистиката във Смолянска област, след завършване на своето образование младежите трудно се включват на пазара на труда, нямат практически и трудов опит. Ниското образование и квалификация са причината да бъдат продължително време изключени от пазара на труда, не е наложена все още практиката на работодателите да инвестират в обучението и квалификацията на младите работници, една част от младежите са демотивирани от предлаганото заплащане. Висока е безработицата особено сред младежите и жените, те са заети предимно в ниско платени дейности, липсата на трудова дисциплина е също допълнителна причина. Недостатъчните професионални умения, невъзможността за професионален избор на учащите от

най-ранната възраст, принуждават част от завършилите училище да започнат работа най-често в сферата на услугите, търговията и обслужването, селското стопанство, в работещите земеделски кооперации и арендаторите, които са без изисквания към условията на труд. Възможностите за професионална и личностна реализация на територията на общината са силно ограничени, поради липса на работеща икономика.

Общинска администрация Доспат, чрез БТ – Девин правят необходимото за да може повече млади хора да намерят професионална реализация в администрацията или фирми от частния сектор. За миналата година по програма „Старт в кариерата" в общината са предвидени 4-ма младежи да работят в администрацията по специалностите, които са придобили.

Безработицата, като проблем, все повече започна да се концентрира не само сред младите хора с основно образование или въобще без образование, а и сред тези, които имат висока степен на образованост. Равнището на безработицата в гр. Доспат е по-ниско, отколкото това в селата на общината. Безработицата и неравният достъп до заетост е основният проблем за осигуряване на нормален стандарт на живот. Проучванията показват, че част от безработните не поддържат регистрацията си, ако няма териториални структури на Агенцията по заетост в населеното място и се налага да пътуват. Друг проблем е, че самите граждани не са мотивирани да търсят услугите на бюрата по труда след изтичане на периода на подпомагане, тъй като не вярват, че ще получат адекватна преквалификация.

Достъпът до заетост е най-силно ограничен за няколко специфични групи безработни: хора с основно и по-ниско образование; безработни младежи на възраст 18 – 29 години; хора в предпенсионна възраст; хора с увреждания в трудоспособна възраст.

Целта на схемите за безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси", насочени към осигуряване на заетост на младите хора е да се повиши конкурентоспособността им, чрез осигуряване на възможност за работа или стажуване по специалността/професията, която са придобили. Това улеснява прехода от образование към заетост и едновременно с това ще доведе до натрупване на ценен професионален опит, необходим за

устройване на работа. Като краен резултат ще се постигне и намаляване на нивото на младежката безработица.

По официални данни от Дирекция „Бюро по труда" - Девин през 2012 г. близо 73% от регистрираните продължително безработни лица в община Доспат са хора без образование и квалификация.

Възможностите за намиране на работа в община Доспат са ограничени. Частният сектор наема много малък брой от свободната работна ръка. Заетост се осигурява основно чрез различните програми и мерки на пазара на труда. В публичния сектор трудно се освобождават места и там възможностите са изключително ограничени по отношение намиране на работа. В последните години общината участва активно в редица национални програми и мерки, в Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси", целящи под различна форма ограничаване на безработицата и осигуряване на заетост и доходи за населението.

Приоритетите в заетостта и безработицата в община Доспат са взаимосвързани и се отнасят до съживяване на района, повишаване на икономическата активност, привличане на инвестиции, осигуряване на заетост, насърчаване на алтернативната заетост, намаляване на безработицата, задържане и повишаване качеството на човешките ресурси.

3. Здравеопазване

В община Доспат здравната мрежа е представена само от извънболнична помощ. Няма регистрирани МБАЛ и ДКЦ. В общинския център е регистриран МЦ „ЗУБЕДА", който има сключен договор с НЗОК по специалностите:

- Код 06 – Вътрешни болести – всички видови оплаквания
- Код 08 – Кардиология
- Код 10 – Неврология – нервни болести
- Код 17 – Детски болести

МЦ „ЗУБЕДА“ разполага също с необходимата лицензирана лаборатория за основните медицински изследвания, както и със санаториум и фитнес център.

Здравното и медицинско обслужване на населението на общината се осъществява главно в МБАЛ – гр. Смолян и Филиал за спешна медицинска помощ (ФСМП)в гр.Доспат към Център за спешна медицинска помощ (ЦСМП) – Смолян. ФСМП обслужва осемте населени места на община Доспат. Населените места на общината обаче са разпръснати върху голяма територия, пътната инфраструктура е в много лошо състояние, а всичко това води до затруднения при обслужването.

В гр.Доспат частично се осъществява консултативна помощ от 6 специалисти – общопрактикуващи лекари.

На територията на община Доспат има само една класическа аптека и три дрогерии. Достъпът до лекарствени средства, особено за населението в селата е затруднен.

Към 2013г. първичната извънболнична медицинска помощ на територията на общината е разпределена в шест индивидуални практики за първична медицинска помощ. Всички те са ситуирани в общинския център. В населените места с медицинско обслужване от приходящи лекари, медицинската помощ не се осъществява в необходимия обем и не съответства на нуждите на застаряващото население.

Първичната медицинска помощ се извършва в сградите на бившата поликлиника в гр. Доспат и в сградите на бившите селски здравни служби във всички населени места. Състоянието на сградния фонд е лошо и има нужда от ремонти, включително и от гледна точка на енергийна ефективност.

На територията на община Доспат първичната стоматологична помощ се осъществява от четири практики от лекари по дентална медицина, които обслужват пациентите в определени дни от седмицата. Не се извършва профилактична дентална помощ в детските градини и училищата, което води до лош “зъбен статус” на децата. Всичко това, както и малкият брой заплащани от НЗОК манипулации, е причина за лош “зъбен статус” на цялото население. Състоянието на сградния фонд е лошо, включително и по отношение на енергийната ефективност.

През 2013 г. един общопрактикуващ лекар (ОПЛ) обслужва средно 1 519 души, а един лекар по дентална медицина обслужва средно 2 279 души.

4. Образование

Училищната структура и мрежа в община Доспат е оптимизирана и съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

Съществуващата мрежа от училища отговаря на изискванията на съществуващата нормативна база, достъпа до образование е сравнително добър. С всяка изминала година се увеличава броя на записаните в самостоятелна форма на обучение ученици, което води до извода, че все повечето млади хора осъзнават необходимостта от завършване на образованието.

В община Доспат функционират общо седем целодневни детски градини: ЦДГ „Слънце" гр. Доспат; ЦДГ „Елица" с. Барутин; ЦДГ „Звънче" с. Змейца; ЦДГ „Кокиче" с. Бръщен; ЦДГ „Зора" с. Црънча; ЦДГ „П.Дубарова" с. Любча и ЦДГ „Мечта" с. Късак, а в с. Чавдар към училището е обособена присъединена детска група.

Детските градини приемат деца от 3 до 6 годишна възраст. От 2010 година с решение на Общински съвет – Доспат, задължително се обучават и 5 годишните деца. От началото на 2009 година детските градини прилагат системата на делегираните бюджети. Детските градини са включени във всички национални програми (в които участват детски градини), одобрени от Министерството на образованието и науката.

На територията на Община Доспат има общо десет общински училища, които изграждат училищната мрежа, като четири от тях са със статут на защитени. Във всяко населено място има учебно заведение. Те са разпределени, както следва:

Таблица 10: Учебни заведения на територията на община Доспат

№	Наименование на училището	Населено място	Допълнителна информация
1.	Професионална гимназия „Васил Левски”	гр. Доспат	
2.	Средно общообразователно училище „Димитър Благоев”	гр. Доспат	
3.	Начално училище „Вергил Ваклинов”	гр. Доспат	
4.	Основно училище „Никола Вапцаров”	с. Барутин	
5.	Основно училище „Васил Левски”	с. Змейца	
6.	Основно училище „Христо Ботев”	с. Късак	
7.	Основно училище „Христо Ботев”	с. Любча	Защитено училище
8.	Основно училище „Яне Сандански”	с. Бръщен	Защитено училище
9.	Основно училище „Никола Вапцаров”	с. Цръчна	Защитено училище
10.	Основно училище „Васил Левски”	с. Чавдар	Защитено училище

Независимо, че броят на учениците през последните години намалява, училищата в Община Доспат се запазват и това е налагаща се тенденция – като мярка срещу обезлюдяването на красив край като доспатския. Община Доспат е единствената в област Смолян, която не е оптимизирала мрежата си и е успяла да запази училищата – особено в малките населени места, като ги дофинансира. Общината е кандидатствала за включване на още училища в Списъка със защитените училища.

Средните училища на територията са две и те са в общинския център.

Професионална гимназия „В. Левски” предлага професионално образование:

- Производство на кулинарни изделия и напитки – кулинари.
- Оператор в производството на облекло от текстил.

Средно общообразователно училище „Д. Благоев” обучава ученици от 5-ти до 12-ти клас и предлага две паралелки в средната степен:

- Профилирана - природоматематически профил (Математика, Информатика и Български език) и
- Общообразователна.

Основните училища предлагат прогимназиална степен на образование, а началното училище „В. Ваклинов” в гр. Доспат – начална степен на образование – от 1-ви до 4-ти клас.

В община Доспат има общо четири защитени училища. С Решение на Министерски съвет №848/24.11.2011г. бе приет Списъка със защитените училища за 2011/2012 учебна година – в него са вписани и училищата от с. Цръчна и с. Бръщен. Списъкът със защитените училища се обновява ежегодно. Кмета на Община Доспат по решение на Общински съвет – Доспат предложи на Министъра на образованието и науката в Списъка със защитените училища да бъдат включени допълнително училища от Общината - така общият брой на защитените училища става четири: ОУ „Христо Ботев” – с. Любча; ОУ „В.Левски” – с. Чавдар; ОУ „Я.Сандански” – с. Бръщен и ОУ „Н.Вапцаров” – с. Цръчна.

Разпределението на населението на областта по степени на завършено образование, според данните от преброяването (2011г.), сочи, че най-голям брой от гражданите са със придобито средно образование. Най-малко 50 процента от завършващите средно образование ученици от община Доспат продължават да учат във висши учебни заведения или това прави средногодишен брой завършващи висше образование от 25 до 30 младежи.

Тенденциите за развитието на образованието за следващите години – да се

задържи броят на децата и учениците, да се устои на демографския срив, като се търсят всякакви законни методи за запазване на малките училища в планинските селища без да се нарушава нормативната уредба по отношение на образованието, както и възможности за откриване на частни училища – общообразователни, професионални, колежи.

Състоянието на сградния фонд на учебните заведения в общината не е добро. През 2013 година по Проект „Подкрепа за прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинската образователна инфраструктура на 178 малки общини" Оперативна програма «Регионално развитие» Енергоефективни мерки в ПГ"Васил Левски" BG161PO001/4.1-01/2010/036 е направено саниране на сградата на ПГ"Васил Левски". Подобряването и обогатяването на МТБ, които са необходими за съвременните форми на обучение, трябва да продължи и през следващите години и да става чрез търсене на традиционни (капиталови разходи от бюджета) и нетрадиционни форми и допълнителни средства (разработване на проекти, спонсорство и др.)

В образователната система е въведена строга форма за отчетност на движението на децата и се прилагат всички законови форми за задържането и връщането на децата в училище.

Работата с родителите се осъществява в много и разнообразни форми и дейности като: консултации по проблемите с децата им; педагогическа подкрепа чрез дейността на класния ръководител; училище за родители; празничен календар на училището с участието на родителите; благотворителни инициативи.

Превръщането на тези форми в постоянни и целенасочени биха довели до устойчивостта им и биха повишили резултатността от тях. Разкритите извънкласни форми на работа с учениците в свободното им от учебни занятия време развиват потребностите и възможностите на учениците, повишават интереса към училището и учението, водят до намаляване на неоснователните отсъствия и задържането на децата в училище. Училищата на територията на община Доспат активно се включват във всички проекти и програми на МОН.

5. Култура и спорт

Културата е един от факторите за устойчиво развитие и съхраняване на духовността на населението. В община Доспат основните културни дейности са: читалищна, библиотечна и религиозна. За тяхното осъществяване е изградена съответната инфраструктура.

На територията на община Доспат има общо седем народни читалища, които реализират програми и проекти съвместно с община Доспат в качеството си на културни институти. В читалищата се реализират дейности свързани с образование, културен живот, младежки и социални дейности, културни мероприятия, фолклорни представления, литературни четения и т.н.

Организират се самодейни певчески състави за фолклорни изпълнения, любителско художествено творчество, кръжок по „Краезнание", който цели запознаване на местните и посетителите с историята, фолклора и етнографски данни на общината.

Създадени са клуб по ръкоделие, детски танцов състав и други.

- НЧ „Иван Вазов – 1926" – гр. Доспат.

Към него има постоянна изложбена зала за Доспатските носии и обичаи, и други старинни предмети. В читалището действат две самодейни групи. Едната от тях има редица медали и плакети от призови места в конкурси и фестивали в страната и чужбина. Същата група има специален репертоар с доспатски фолклорни песни, което я прави уникална.

- НЧ „Георги С. Раковски – 1934" – с. Любча;
- НЧ „Васил Левски – 2004" – с. Късак;
- НЧ „Просвета – 2004" – с. Цръчна;
- НЧ „Хр.Ботев – 1950" – с. Змейца;

Към читалището има постоянна колоритна фолклорна музейна сбирка, както и мъжка самодейна група.

- НЧ „В.Коларов – 1945″ – с.Барутин;

Към читалището има постоянна музейна сбирка и школа по ръкоделие и ръчни занаяти.

- НЧ „Христо Смирненски 2004″ – с. Бръщен.

Дейността на читалищата е по-скромна, но отбелязват годишнини и празници с програми, подготвяни от децата в населените места и са безценни пазители на обичаите на живеещите в тях етноси. С помощта на читалищата се реализират годишните мероприятия на Общинския културен календар. Културният календар обхваща националните празници и празниците на всяко населено място. Във всички населени места се отбелязват традиционните празници: Йордановден, Васильовден, Бабинден, 8 март, 22 март, Великден, съборът на населеното място, Коледа и др. Тези празници в повечето населени места се отбелязват съвместно от всички етноси. Честват се и празници като: Трифон Зарезан, Ден на самодееца (1-ви март), Връзване на мартеница и посрещане на Баба Марта в детски градини и училища, Националният празник на България – 3 март, Денят на народните будители и др.

По повод годишнини на писатели и поети, изтъкнати личности или големи исторически събития, в читалищата се уреждат изложби, витрини или специални табла.

Традиция за гр. Доспат и общината са провеждането на фестивала на народното творчество „Културни тържества ДОСПАТ“, който се провежда по време на празника на община Доспат и Фестивала „Родопа – древна и млада” – посветен на 24 май “.

Запазена марка на община Доспат е провеждащия се ежегодно Събор на чешмарите или известен още като Традиционни културни тържества в края на месец август в местността „Събора”. Празникът се провежда под патронажа на Кмета на община Доспат.

Повечето от сградите, в които се помещават читалищата се нуждаят от основни и текущи ремонти и изграждане на достъп за хора с увреждания. Пред

всички читалища стои въпросът за енергийна ефективност, саниране на сградите, подменяне на дограмата.

Основната предпоставка за здравословния начин на живот на младите хора е наличието на условия за физическо възпитание и спорт.

На територията на общината градския стадион е най-пълноценно и често използваната спортна база, където се провеждат организирани занимания. Основни спортни съоръжения в общината са и спортните площадки в училищата. В общината се изгражда спортна зала, която ще доведе до значителен ръст във включването на младите хора в повече спортни дейности.

Младежите в училищата имат възможност да развиват своите способности в многобройни и извънкласни форми по спорт, провеждат се вътрешно-училищни турнири, спортни състезания и празници, но спортните съоръжения и материалната база са морално и физически остарели.

На територията на община Доспат има малко на брой спортни съоръжения, с неголям капацитет и са амортизирани.

Със стадиони разпоолагат град Доспат, с. Барутин, с. Змейца, с. Бръщен и с. Любча. Физкултурни салони има към училищата в с. Барутин и с. Змейца, а в останалите училища класни стаи са приспособени като салони.

В процес на изграждане е голяма спортна зала за няколко вида спорт. В града има една фитнес зала, която се намира до стадиона. Фитнес зала има и към медицински център „Зубеда" – град Доспат.

Бази за водни спортове и атракции на територията на общината са създадени в близост до язовир Доспат. Броят на тези обекти е ограничен, предимно лодки и водни колела, кану, гребане, джетове и други, но посетителите не биха могли да ги ползват без предварителна уговорка, което силно затруднява туристите и оказва негативно влияние на имиджа на дестинацията.

В редица селища в страната, през последните години се наблюдава интерес към създаване на бази за отглеждане на коне и предлагането на услуги, свързани с конен туризъм - като конни преходи по различни еко и туристически маршрути,

конни състезания. За съжаление, такива бази не са регистрирани на територията на община Доспат. Липсват също и спортни атракции, които набират популярност – стрелба с лък, вързени градини, стени за катерене.

Не достатъчно добре развит е и велотуризмът. Въпреки опитите на общината да организира ежегоден велотур в сътрудничество със съседни общини, посещаемостта все още е незначителна.

6. Социални дейности

Въз основа на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Смолян (2011 – 2015), е разработена и приета ***Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в община Доспат (2011 – 2015)***. Програмата съдържа пет основни приоритетни направления, а именно:

- *Приоритетно направление 1* – Превенция и услуги за деца и семейства в риск
- *Приоритетно направление 2* – Развитие на социални услуги за социално включване на уязвими групи и на лица в неравностойно положение
- *Приоритетно направление 3* – Грижа за старите хора
- *Приоритетно направление 4* – Развитие на човешките ресурси
- *Приоритетно направление 5* – Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

В изпълнение на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в община Доспат, в общината са създадени и функционират:

- ***Център за обществена подкрепа (ЦОП)*** представлява комплекс от социални услуги за деца от 5 до 18 год. възраст. Работи от 1 Март 2012г. В ЦОП работи екип от специалисти – социални рабтници, педагог, психолог и логопед.

Предлаганите социални услуги са насочени към :

- превенция на изоставянето на деца,
- превенция на насилието,
- деца застрашени от отпадане от училище,
- деинституционализация и реинтеграция на детето в биологичното семейство,
- обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции,
- консултиране и подкрепа на семейства в риск,
- оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители,
- консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви.

- ***Дневен център за деца с увреждания*** предлага комплекс от социални услуги и работи с деца от 5 до 18 год. възраст със специфични образователни потребности – деца с различни по вид и степен на тежест увреждания, с обучителни затруднения, с проблеми в комуникацията.

  Предлаганите социални услуги са насочени към:

  - Цялостно обслужване на деца през деня, които са свързани с предоставянето на храна, задоволяване на ежедневните, здравните и рехабилитационните потребности;
  - Обучение според възможностите на детето за придобиване на знания и умения в различните сфери за обучение;
  - Овладяване на елементарни домакински познания, приготвяне на ястия;
  - Рисуване /различни техники и материали/, керамика /работа с

глина и ластелин/;

- Занимания свързани с общи познания и грижи за цветята;
- Спортни дейности;
- Междугрупови отношения;
- Работа със семейството;
- Логопедични услуги

В Дневния център работи екип от специалисти – социални педагози,социален работник, психолог, логопед, кинезитерапевт, медицински специалист, помощен персонал, външни консултанти и доброволци, които предоставят дневна или полудневна грижа за децата за задоволяване на ежедневните им потребности, в подкрепа на тяхното обучение, за придобиване на различни умения и навици и цел на работата им е комплексно въздействие, водещо до възстановяване и развитие на увреденото дете или юноша.

Двата центъра разполагат с модерно оборудвана материална база съобразена с целите и дейностите, които се извършват в тях – стаи за индивидуална работа, логопедичен кабинет, медицински кабинет, стая за психолога, стая за педагога, зала за рехабилитация, зала за игри, зала за посетители, които осигуряват провеждането на основни дейности.

Ползването на услугите в Център за обществена подкрепа и Дневен център за деца с увреждания се извършва от :

- Отдел “Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” – гр. Девин
- По молба на родители, попечители, настойници или лица, които полагат грижи за детето по местоживеене;
- С Направление от отдел „Закрила на детето” към Дирекция

„Социално подпомагане" – гр. Девин за ползване на социалната услуга;

- Предоставяне на социалната услуга в общността ***"Личен асистент"*** - с нея се подпомагат и разширяват възможностите за подобряване качеството на живот на хората от уязвимите групи и техните семейства чрез постоянно обгрижване в ежедневието. Чрез предоставяне на тази услуга се създава възможност за намаляване на броя на настанените в специализирани институции хора с увреждания.

- Предоставяне на социалната услуга в общността ***"Социален асистент"*** - с нея се подпомагат и разширяват възможностите за подобряване качеството на живот на хората, които поради различни ограничения от здравословен характер, са изключени от социалния живот и са в риск от зависимост от институционален тип грижи. Качествената грижа в семейна среда на лица с увреждания и тежко болни самотни хора, подпомага постигането на социалната им адаптивност, от гледна точка на съществуващата инвалидност.

- Предоставяне на социалната услуга в общността ***"Домашен помощник"*** - с нея се подпомагат и разширяват възможностите за подобряване качеството на живот на хората, които поради различни ограничения от здравословен характер, са изключени от социалния живот, като им се оказва помощ при организирането на ежедневни битови потребности. Чрез предоставяне на тази услуга се създава възможност за намаляване на броя на настанените в специализирани институции хора с увреждания.

- Предвижда се изграждане на достъпна среда за хората с увреждания. В съответствие с Европейските изисквания, заобикалящата среда (физическа и институционална) трябва да бъде достъпна за хората с увреждания. Това включва достъпен транспорт, достъпна битова, работна и учебна среда, достъпни публични места и обекти, достъп до информация, комуникации и услуги. Съобразявайки се с тези изисквания, Общинска администрация – Доспат е създала условия за

достъп на хора с увреждания за получаване на необходимата за тях информация или административни услуги в общината.

Развитието на социалните услуги в общината е от особена важност за осигуряване на достоен начин на живот на определени рискови групи от населението. В изпълнение на своята социална политика Община Доспат активно работи за осигуряване на по-добри и достойни условия на живот и възможности за социално включване на групите в социален риск, като мобилизира всички ресурси – човешки и материални.

V. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

1. Транспортна инфраструктура

Община Доспат изцяло се обслужва от автомобилен транспорт, поради което състоянието на пътищата е от особено и основно значение за нормалния живот и функционирането и развитието на икономиката. През територията на общината не преминават автомагистрали.

РЕПУБЛИКАНСКА ПЪТНА МРЕЖА

Основната транспортна връзка с вътрешността на страната се осъществява чрез второкласен път II-37 Барутин-Доспат-Батак-ПещераПазарджик-Панагюрище и III-197 Девин-Доспат-Гоце Делчев-към границата на Република Гърция през КПП „Илинден”. Републиканската пътна мрежа на Територията на общината е около 45км. Изградени републикански пътища с настилка са 98%.

ОБЩИНСКА ПЪТНА МРЕЖА

Дължината на общинската пътна мрежа е около 32 км.Пътищата с настилка са около 90%.

Община Доспат разполага с инвентаризация на пътната инфраструктура. Има създаден регистър с база данни за състоянието на уличната мрежа в общината.

Знае се състоянието на общинската пътна мрежа, републиканската пътна мрежа на територията на общината, както и селскостопанските и горски пътища.

Преасфалтирани и реконструирани са почти всички главни улици и пътища в общината, осигуряващи достъп до главните пътища и към областните градове. В общините в съседство, пътната мрежа също е рехабилитирана или в процес на ремонт (град Септември към юли 2014), което улеснява достъпа до община Доспат като туристическа дестинация.

УЛИЧНА МРЕЖА

Уличната мрежа на Община Доспат е развита съобразно характерните теренни дадености и зоните за обслужване. Като цяло състоянието на изградената улична мрежа в град Доспат не е добро и се нуждае от основен ремонт, а има и неизградени улици. По-голяма част от уличната мрежа е изградена преди повече от 30 години и експлоатационния срок на износващият пласт асфалтобетон е отдавна изтекъл. Улиците с асфалтобетонна настилка са в изключително лошо състояние и тяхното ежегодно изкърпване на компрометираните участъци вече не спомага за запазване целостта на конструкцията. Очевидно тези улици се нуждаят от основен ремонт.

Сигнализацията на пътната и улична мрежа в общината не е изградена съгласно изискванията на нормативните актове, които хармонизират с европейското законодателство.

Проблемът с паркирането на автомобили в града е изключително голям. Поради липса на достатъчно паркоместа, паркирането се извършва в активните платна на уличната мрежа, което затруднява движението. Това налага предвиждане на инвестиции за решаване на този проблем.

Транспортната система на община Доспат се обслужва от 3 транспортни фирми с 8 автобуса и 5 таксита. Транспортните услуги се извършват с автобуси, таксита и товарни камиони.

2. Водоснабдителна и канализационна мрежа

По данни на статистиката, област Смолян се намира на последно място по общото количество на иззети води и на предпоследно в сравнителен порядък на човек от населението. Областта със своите 74 м3 на човек от населението изпреварва само област Кърджали.

Наличните водни количества обаче позволяват Смолянска област да разчита изцяло на наличните си ресурси и да е една от 6-те области, които на закупуват вода от други области в страната.

Областта заема и последно място по показателя третирани иззети води на един жител. Населението, бизнесът и селското стопанство в отделни нейни части не са обезпечени с необходимите им количества питейна вода. Последицата е наличието на режим на водопотреблението в някои от селищата. Според официалната статистика, включваща централно водоснабденото население, което за областта е 92 % от цялото население, на режим на вода са 67 % от населението или 50% от всички водоснабдени селища. Състоянието в Община Доспат в сравнение с областта е значително по-ниско. Водоснабдяването на Община Доспат се осъществява на принципа на самотек,а селата Бръщен и Цръчна са снабдяват чрез помпи. При силно засушаване на временен режим са около 40 % от населените места, или отделни части от тях.

Изградената канализационна мрежа в общината показва, че тя се намира под средното равнище за страната по обхванатите от канализацията води. Тя покрива едва 70 %. В селата са изградени частични канализации, заустващи се в близките реки дерета, в които са включени от жилищните сгради. Като цяло канализацията е напълно амортизирана и се нуждае от промяна. Предвид планинският терен, на много малко места отпадните води са включени в локални септични ями. Канализационната мрежа, която се поддържа и стопанисва от „ВиК” – Смолян. Приемникът на отпадъчните води на гр.Доспат е река „Доспатска”.

В общината няма изградена ПСОВ. Предстои изграждане на пречиствателна станция под гр. Доспат,която ще обхване всички битово-фекални и промишлени отпадни води.

3. Електроснабдяване

Електрозахранването на гр. Доспат и община Доспат се доставя от ВЕЦ"Батак" се осъществява чрез подстанция 110/20 kV „Широка поляна". В същата има монтирани 2 бр. силови трансформатори 110/20 с мощност 2 х 40 МГВА. Инсталираната мощност в подстанция на този етап е достатъчно за развитието на региона в близките 7 - 10 год.

На територията на общината действат следните съоръжения:

- Възлова станция и трафопостове;
- Ел. проводи средно напрежение 20 кV;
- Кабели 20 кV;
- Осветителни тела .

60 % от съоръженията средно и ниско напрежение са в експлоатацията повече от 20 години. Част от стълбовете и проводниковата мрежа е с изтекъл срок на годност. Съществуват проблеми в отделни селища и квартири с пад на напрежението над допустимите норми, произтичащо от дълги мрежи с малки сечения и недостатъчен брой трафопостове.

Край доспат има изградена 1,5 мегаватова електроцентрала от фирмите "Доспат еко 2009" и "Екоенергия Доспат". По технологични причини обаче централата не функционира, тъй като централата използва технологията за оползотворяване на биомаса чрез термична газификация, която обаче действително генерира прекомерно количество катрани, което задръства двигателите и газификаторите.

Електроенергийната система в общината е добре развита и оразмерена да поеме много по-голямо натоварване, което би улеснило бъдещите консуматори и би стимулирало икономическото развитие с изключение на някои локални места(с.Чавдар).

4. Газопреносна мрежа

На територията на общината няма изградена газопреносна мрежа.

5. Комуникационни мрежи, далекосъобщения и пощи

Качеството на телекомуникационните услуги в община Доспат не е на желаното ниво.

На територията на общината работят 2 автоматични телефонни централи. Всички населени места са телефонизирани. Предстои изграждане на цифрова АТЦ с капацитет при първа инсталация 2048 абонатни линии. Предстои да се изградят цифрови преноси между централите от община Доспат, което ще доведе до увеличаване на капацитета на съединителните връзки и рязко подобряване на качеството на телефонните разговори.

Покритието на услугите на мобилните оператори Мобилтел, Глобул и Виваком на територията на общината е около 80%.

Района на Общината се покрива от цифров телевизионен сигнал чрез два ретранслатора изградени край Доспат и получаващи сигнал от Телевизионната кула “Орляк” на Пирин над гр. Гоце Делчев. Съществуват три кабелни телевизии.

Пощенски станции има във всички селища от общината.

VI. СЕЛИЩНА МРЕЖА

1. Териториална структура на община Доспат

След последните административни промени Във връзка с разпоредбите на чл. 16, т. 1 от Закона за административно териториалното устройство на Република България (изм., ДВ, бр. 9/28.01.2011г.) за наличие на население над 350 души общо в населените места, образуващи кметство, кметства в общината са: с.Барутин, с.Змейца, с.Бръщен, с.Късак, с.Любча, с.Црънча и с.Чавдар.

Съгласно йерархичната система от градове-центрове на Националната концепция за пространствено развитие на България за периода 2013-2025 г., Доспат е определен на 5-то ниво - много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини. Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.

Общинският център - град Доспат се намира в северната част на територията на общината, на брега на едноименния язовир Доспат. Всички други населени места в общината са разположени южно от административния център.

Урбанистичната класификация на селищата е относително еднородна - един град, две големи (над 1000 жители) села – с.Барутин и с.Змейца, четири средноголеми (500 – 1000 жители) села – с.Бръщен, с.Късак, с.Любча, с.Црънча и едно голямо (350 – 500 жители) село – с.Чавдар.

Таблица 11: Население по постоянен адрес в община Доспат 2009 - 2013

Населено място	2009	2010	2011	2012	2013
гр. Доспат	2669	9636	2618	2601	2589
с. Барутин	1949	1941	1920	1897	1870
с. Бръщен	952	944	938	931	926
с. Змейца	1658	1618	1602	1582	1548
с. Късак	858	860	859	860	862
с. Любча	1013	987	975	969	957
с. Црънча	661	660	659	657	651
с. Чавдар	383	370	355	351	341
Общо за общината	**10143**	**10016**	**9926**	**9848**	**9744**

Източник: Национална база данни „Население” - http://www.grao.bg

Урбанизираността на територията на общината е 27% градско, спрямо 73% селско население (при 73% за страната в полза на градското). Селското население в

община Доспат е почти три пъти повече от градското.

Отстоянието в километри от административния център – гр. Доспат до отделните населени места в общината е в диапазон от 6 до 16 км, както следва: Барутин - 7,5 км, Бръщен – 18,8 км, Змейца – 9,7 км, Късак – 6,5 км, Любча – 10,1 км, Цръчна – 17,4 км, Чавдар – 14,2 км.

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Доспат. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този на селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и възможностите за трудова реализация. Всички селища разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп, но има проблеми с водоснабдяването и канализацията и пречистването на отпадните води.

Действащите кадастрални и регулационни планове на населените места и общият устройствен план на гр. Доспат, като цяло са остарели и не отразяват в пълнота собствеността на гражданите и изискванията на устройственото планиране.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана е върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на някои от малките населени места и града.

2. Общи характеристики на малките населени места в общината

Село Барутин се намира в Западните Родопи, близо до язовир Доспат. Селото се намира в локална равнина със средиземноморски климат, но поради надморската си височина от 1050м не е типично изразен. Климатът е благоприятен за отглеждането на някои култури, нехарактерни за Родопите. Забелязват се щъркели и други обитатели на беломорската фауна, мигриращи от юг.

Селището Барутин е с многовековна история. Създадено е в дълбока древност, първите сведения за него датират след извършените археологически разкопки на територията му от Археологичаския музей - гр. Смолян с ръководител доц. Дамянов. Самото название на селото - Барутин, "Бартина" произхожда от славянската дума - "бара", която означава много-влажно място (канал пълен с вода с различни дълбочини където се образува водовъртеж). В селището има много глина, от която е направена стената на язовир Доспат, от самата дума глина (тина) се образува името Бартина, по късно преименувано на Барутин.

Селището се намира в западния дял на Родопа планина, най-обширната и красива планина на България. Разположено е в средната част на Доспатската река с широки и обширни меандри, които образуват равнинната част на селото. Към тази река на територията на селището се вливат и два неини притока: Караджа-дере и Чавдарска. Така образувания водосборен отток на реката е бил много голям и чист. Във водите му е имало изключително голямо разнообразие на риба - пъстърва, мряна, змиорка и др. В последствие екологията е променена, след построяването на язовир Доспат. Като село Барутин е разположено в близост с границите на Гърция на юг, Благоевградска област на запад. Надморската му височина позволява отглеждането на много голям диапазон от селскостопански култури (картофи, царевица, фасул, грах, леща, различни зеленчуци и технически култури), които заедно със скотовъдството са били основния поминък на хората в миналото. Барутин е заобиколен с древни високи борови и смърчови гори с богат дивеч, богата флора и фауна. Това са били съществени предпоставки за препитание, а в близкото минало и развитие на промишленост - рудник "Изгрев", горска промишленост, селско стопанство.

Свидетелствата от археологическите разкопки дават сигурни данни за древните обичаи, бит и култура на населението - пръстени, обици, гривни, керамични съдове, монети и др. Като историческа забележителност е и намиращият се на около 12 км. по течението на реката /западно/ древно римски мост, който свидетелства за връзката между Централна Беломорска Тракия с Горно-тракийска низина по времето на Римската империя. А във времето на 50-те год. на миналия век и военно - стратегическо значение, тъй-като реката е била много буйна и са липсвали бродове.

Селото е в състава на община Доспат, област Смолян и към момента данните са за 1900 жители, 190 ученика и около 100 деца в ЦДГ.

Селото е сто процента водоснабдено и канализирано с обратни води. Преди 60 - 70 год. за канализация в селото на може да се говори. Кални улици и дворове както през пролетта така и зимата, подсушавало се чак през лятото. Как е изглеждало тогава селото и с какво се е препитавало неговото население, може с подробности да се научи в етнографския музей към ОУ "Никола Вапцаров" - Барутин. Сега Барутин е с определена инфраструктура, широки улици, една част от тях асфалтирани а други предстоят.

Обществените институции в селото са: Кметството, Читалището, Основно Училище, ЦДГ, Здравна Служба и Поща.

Къщите на населението са около 550 бр., всички те са нови и масивно построени, водоснабдени, канализирани, електрифицирани, битово много добре уредени, с добър външен вид.

На територията на селището има много търговски обекти - частни и кооперативни. Територията на селото е покрита с три мобилни оператора, две сателитни телевизионни системи и две фирми доставящи интернет. Със собствен труд и средства голяма част от жителите на селото са изградили крайпътни водоснабдени беседки-чешми и място за отдих на гости и туристи сред природата. Икономиката в селището за сега е в рецесия, за разлика от близкото минало, но все пак частната инициатива на предприемачите е голяма. Създадоха се множество цехове за преработка на дървен объл материал, за изработка на мебели и сувенири, шивашки цехове за трикотаж и обувки, както и събиране и преработка на гъби и други диворастящи култури. Една част от населението пътува в общината, където пласира своята работна сила в по-големи икономически единици, една от която е "Нитекс" - Доспат.

Природна забележителност на селото е многовековното дърво - Кавак с огромен диаметър и височина - жив ,но ням свидетел на живота в Барутин. В селището се наблюдава известна миграция, която е разбираема на общия фон на икономиката в страната. С привличането на инвестиции в сектора - Туризъм в

общината се надяваме, че този поцес може да бъде спрян.

Село Змейца се намира на 10 км от град Доспат, на 10 км от община Борино. Град Девин е на 30 км. Областният град Смолян е на 70 км. Град Гоце Делчев се намира на 70 км., а град Пловдив - на 110 км. Село Змейца граничи със землищата на с.Късак, с.Чавдар, с.Чала, с.Буйново и с.Борино. Надморската му височина е 1813м.

Основният поминък на населението е картофопроизводството и животновъдството. Допълнително населението има доход от бране на гъби и билки. Преди 5-6 години всяко едно семейство сееше по 7-10 дка картофи, но заради ниската изкупна цена населението масово намали посяването на картофи и в момента всяко семейство сее не повече от 1-2 дка картофи.

В селото има фабрика „БАРОН“ ООД за спортни обувки, в която работят около 150 човека. Има цех към фабрика НИТЕКС АД – град Доспат, в която работят около 25 човека. Също има цех на фирма КЕРИ ООД - с.Борино, където работят около 30 човека. В селото има и дърводелски цехове, в които работят около 50 човека. Доста от мъжете са ангажирани към дърводобива - някои към ДГС-град Доспат, други в частни фирми. На територията на с.Змейца има и цех ”БИОПРОГРАМА” за преработка на Биобилки.

В момента в селото се забелязва тенденция да се направят хотели и почивни бази, за да може да да се посрещат гости и почиващи, които отиват на риболов в гр.Доспат и на обиколки около „Ягодинската пещера” и „Дяволското гърло”. Изградено е футболно игрище (стадион) който отговаря на изискванията за футболни срещи между отбори от В-група.

В кметството има двама служители Кмет и Ст.специалист. Функционира основно училищ,е в което учат около 90 деца. В ЦДГ има около 25 деца. Читалище „Христо Ботев” също работи и в него има направен кът за старинни ценности.

Най високия връх в близост до с.Змейца е Виденица(Гьостепе), който е висок 1681 м. От стари хора се знае, че около този връх се намира златен стан. Скалите, които са на територията на селото, са гранит и доста лица от вътрешността са идвали и са взимали проби и са оценили ценността на тази скала. Гората намираща се на

територията на селото е иглолистна (Бор, смърч и ела).

Село Любча се намира на 12 км. западно от град Доспат, на 1089м надморска височина. Селото е с южно изложение и благоприятен климат за земеделските култури като тютюн, картофи и др. От селото може да се видят северните планински върхове на Гърция както и Пирин планина.

Основна културно-историческа забележителност на селото е Римският мост, за чието построяване са били използвани яйца като слепващ и по-устойчив материал.

Село Късак се намира в Община Доспат на 1338м надморска височина и е едно от малките села в Общината, но единственото с естествен положителен прираст на населението. Преди незапомнени времена селото се е намирало в местността "Старата махала" или "Старият Късак". В записки на английски пътешественик, обикалял страната ни през 19 век, селото е записано под името "Баалък Късактан", което в превод означава "Рибено село". Предполага се, че в началото на миналия век селото е било едно от най-големите селища в околността, но през 1912 година 3/4 от населението се е изселило за Турция и Гърция. Тук останали около 25 домакинства. Хората се занимавали предимно със земеделие - сеели са жито, лен, картофи и коноп и са отглеждали овце, кози, крави и коне.

През 1929г. е построено първото училище - до обяд децата учели на български, а след обяд изучавали Ислям. През 1961г. в селото е организирано голямо тържество и е пуснато осветлението в цялото село. Най-старите родове аса Ахматеви,Чолакови,Шалганови,Ходжеви.

Сега в селото живеят около 850 жители, безработицата е сведена до минимум. Голяма част от мъжете работят в чужбина, а жените - в обувната фабрика. Отглеждат се крави, овце и малко коне. По-голяма част от земеделските земи са необработваеми.

В училището има все още доста ученици, но има проблем с недостиг на учебни стаи. Тук тази година учениците ходят на училище на смени. Една част от помещенията са негодни за обучение и за това са неизползваеми. Детската градина е модернизирана и много приветлива.

Село Бръщен се намира на 16 км. южно от град Доспат, на 1079м надморска височина.

Населението осъществява главно земеделска дейност, чрез формирани малки земеделски или семейни стопанства и ферми. Основната стопанска дейност и доходи са от производството и продажба на ориентални дребнолистен тютюн, отглеждан на малки площи и ниви в землището на селото, сушен на открито в полиетиленови сушилни. За собствени нужди и консумация се отглеждат и различни видове зеленчуци и плодни овощни дървета. Част от населението и домакинствата като земеделски производители отглеждат по една-две крави, овце и кози, които се използват основно за производство на продукти от мляко и месо за собствено потребление. Част от домакинствата отглеждат по един кон, муле или магаре, които се използват като работен и товарен добитък в земеделието и за снабдяване с дърва за огрев и отопление. Частично в земеделието се използва и механизация, колесни и верижни трактори за първоначална обработка на почвата, есенна или пролетна оран на площите. Изхранването на животните се осъществява от груби фуражи и окосено сено, придобито от собствени ливади и пасища, както и концентрирани фуражи закупувани от полските райони. През летния и есенният сезон, част от населението си набавя допълнителни доходи от бране и продажба на горски плодове — боровинки, къпини, малини и диворастящи гъби.

Основна културно-историческа забележителност на селото е Римският мост, който е запазен отчасти. Непосредствено до него се намира лобното място и паметник на Вергил Ваклинов — граничар загинал в престрелка с нарушители на държавната граница.

Село Црънча се намира в планински район в югозападната част на Родопите, на 1112м надморска височина, на 18 километра южно от град Доспат и на 30 километра югоизточно от град Гоце Делчев. То попада в историко-географската област Чеч.

Къщите са построени в малка седловина, малко под върха на височинното плато, разпложено в местностите „Райвлен”, „Ливаде”, „Горното гробе” и „Барчината”, което е с полегат релеф и е единствената естествена защита от

северните ветрове, както и подходящ терен за земеделска дейност.

Въпреки, че платото е по-подходящо за застрояване, самите къщи сякаш са търсили закрила от северните планински ветрове, минаващи над платото, като са накацали една до друга и една под друга, по посока от изток на запад и всяка една от тях е огрявана от слънцето от сутрин до вечер през целия ден. На изток погледа стига и се спира от склоновете на „Барутинско-Буйновският" планински масив, а на запад погледа преминава през диплите на областта Чеч до върховете на Пирин.

Самият терен, на който са построени къщите, е със среднолек полегат склон, с изцяло южно изложение и с оглед към разположеният под селото планински каньон Рата, в посока към село Бръщен на отсрещния рид и явно търсещ в простора на скритото зад извисяващата се на югоизток планина Али ботуш и още по на юг намиращото се далечно топло Беломорие.

С това си разположение селото е недосегаемо за наводнения и падналият през зимата сняг, който се топи бързо под въздействието на южните лъчи на слънцето. Климатът е мек и през цялата година няма силни горещини и силни студове. Лятото не е много горещо, защото има постоянно и умерено ветрово течение, а зимата е с кратки и не много силни снеговалежи.

Землището на селото попада в пояса на буковите гори, ландшафтът е ерозионно-денудационен на гранитоидни скали, за които са характерни естествени гори, преобладаващи от бреза и голи скали, горско-храстовата растителност и смесените площи с естествена и аграрна растителност.

Населението осъществява главно земеделска дейност, чрез формирани малки земеделски или семейни стопанства и ферми. Основната стопанска дейност и доходи са от производството и продажба на ориенталски дребнолистен тютюн, отглеждан на малки площи и ниви в землището на селото, сушен на открито в полиетиленови сушилни. За собствени нужди и консумация се отглеждат и различни видове зеленчуци и плодни овощни дървета. Част от населението и домакинствата като земеделски производители отглеждат по една-две крави, овце и кози, които се използват основно за производство на продукти от мляко и месо за собствено потребление. Част от домакинствата отглеждат по

един кон, муле или магаре, които се използват като работен и товарен добитък в земеделието и за снабдяване с дърва за огрев и отопление. Частично в земеделието се използва и механизация, колесни и верижни трактори за първоначална обработка на почвата, есенна или пролетна оран на площите. Изхранването на животните се осъществява от груби фуражи и окосено сено, придобито от собствени ливади и пасища, както и концентрирани фуражи закупувани от полските райони. През летния и есенният сезон, част от населението си набавя допълнителни доходи от бране и продажба на горски плодове — боровинки, къпини, малини и диворастящи гъби.

В селото съществува цех за шивашко производство с променливо заети лица, основно жени от 30 до 60 човека. Съществуват малки търговски обекти, кафе-аперативи, заведения и магазини. В селото функционира фурна за производство на хляб към Потребителска кооперация - град Доспат и втора фурна за производство на местен хляб.

Обществено заетите лица в публичния сектор са служители в кметството, учители и възпитатели в училището и детската градина. Една част от жителите работят на постоянна работа в мините и рудниците в град Бобовдол. Друга част от мъжкото население работи като строители в различните краища на страната. Трета част от населението осъществява сезонна стопанска дейност като временно наети в различни стопански отрасли в Англия, Гърция, Америка и Испания. Голяма част от възрастното население е пенсионирано след дълги години работа в селското стопанство на бившите АПК и ТКЗС, бивши миньори от урановите рудници на село Барутин , Елешница и град Смолян, както и бивши работници от горските стопанства, всички които се занимават допълнително и със земеделска дейност в личните семейни стопанства.

Населеното място е създадено и съществува от времето на древните тракийски царства, римското владичество, просъществувало през вековете до днес. След 1912 година Црънча е съставно село на Неврокопска околия. Към 1926 година Црънча влиза в състава на община Кочан. След закриването на Община Кочан през 1934 година, попада в Община Сатовча. С указ 80 на Президиум на Народното събрание от 13.02.1950 е причислено към възстановената община

Кочан. С решение на Благоевградски окръжен народен съвет от 28.11.1958 г. отново е причислено към Община Сатовча.Върнато е отново на Община Кочан по силата на указ 959 на Президиума на Народното събрание от 23.12.1965 г. С указ 2295 на Държавния съвет на НРБ от 22.12.1978 г. община Кочан е отново закрита и всичките съставни селища, включително и Цръчна, са включени отново в състава на Община Сатовча. По силата на указ 3005 на Държавния съвет на НРБ от 06.10.1987 г. селото преминава от Община Сатовча към Община Доспат.

3. Жилищна осигуреност

Населението на община Доспат е добре осигурено с жилищен и сграден фонд, с преобладаващ дял на жилищата от тухли, като част от тях са доста остарели, а някъде и необитаеми. Жилищата по селата, както и голяма част в града са тип къщи. Жилищните блокове са предимно в общинския център.

По данни на НСИ за 2012г., на 1000 души в общината се падат 332 жилища. Жилищните сгради са 2 238, а общият брой жилища е 3 023.

Таблица 12: Жилищен фонд в община Доспат за 2010 – 2012г.

Показател	Мерна единица	2010	2011	2012
Жилищен фонд				
Жилищни сгради	Брой	2074	2236	2238
По материал на външните стени на сградата				
стомано-бетонни и панелни	Брой	27	20	22
тухлени	Брой	1344	1691	1691
други	Брой	703	525	525
Жилища	Брой	2853	3019	3023
По брой на стаите				
едностайни	Брой	258	74	74
двустайни	Брой	647	716	716
тристайни	Брой	573	643	647
четиристайни	Брой	485	701	701
петстайни	Брой	521	347	347
с шест и повече стаи	Брой	369	538	538
Полезна площ	кв. м	222267	289423	289951
жилищна	кв. м	149242	213391	213688
спомагателна	кв. м	42484	45517	45687
площ на кухни	кв. м	30541	30515	30576
Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища				
Сгради	Брой	1	2	2
Жилища	Брой	1	4	4
Полезна площ	кв. м	79	321	528
в т.ч. жилищна	кв. м	50	223	297

Национален статистически институт

Около 75% от сградите във Доспат са масивни, 1% са стоманобетонни, а останалите са с друг вид конструкция. Полезната жилищна площ в общината е 213 688 кв.м., като на едно лице се падат средно 23,44 кв.м. полезна жилищна площ. За периода 2010-2012 г. в община Доспат са построени 5 нови жилищни сгради с общо 9 жилища и 570 кв.м. полезна жилищна площ.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в 8-те населени места на общината има 2 898 домакинства и 2 981 семейства, като средният брой членове на едно домакинство или семейство е около 3,1 човека при средна за област Смолян – 2,4 човека. Едночленните домакинства са само 359. В 839 домакинства живеят повече от едно семейства на родствени лица. Домакинствата-семейства в община Доспат са 1667. Общината е с най-нисък дял в област Смолян на едночленни домакинства (12,4%) и с най-висок относителен дял в областта на многочленни домакинства (37,6%).

Около 41% от семействата са без деца до 18 години, в 31% имат само едно дете, в 20% - две деца и едва в 1% - три и повече деца. В 7,3% от семействата, в които има деца те се отглеждат само от единия родител.

VII. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

1. Качество на атмосферния въздух

Опазване чистотата на атмосферния въздух е от изключителна важност, тъй като пряко влияе върху човешкото здраве. Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве, дефинирани като такива от Министерство на околната среда и водите (МОСВ) са следните: азотен диоксид, който под въздействието на интензивна слънчева светлина и в присъствие на летливи органични съединения в атмосферния въздух взаимодейства химически, в резултат на което се образува вторичният замърсител – озон; серен диоксид, който постъпва в организма чрез респираторната система; общ прах и фини прахови частици (ФПЧ10), който е основен атмосферен замърсител на въздуха; въглероден оксид, чиито най-голям източник е автомобилния транспорт с над 65 % от общото

емитирано количество за страната; бензен, който се абсорбира в организма при вдишване и много слабо чрез проникване в кожата; олово, който най-често идва от металургичните заводи и количествата моторни превозни средства; кадмий, който най-често се освобождава в атмосферата при производство на цинк, но така също се съдържа и в тютюневия дим; никел, който постъпва в организма главно чрез храна и изкуствени хранителни продукти, при чието производство се използва никелов катализатор; арсен, чието антропогенно замърсяване се дължи на металургията, изгарянето на нискокалорийни кафяви въглища, използването на хербициди и пестициди със съдържание на арсенови съединения; полиароматни въглеводороди (ПАВ), които се образуват в най-голяма степен при горивните процеси, главно при непълно горене на въглища и дизелово гориво; толуол, който се използва широко като разтворител на бои, мастила, лепила, в козметиката и добавка към горива и оказва най-съществен ефект върху централната нервна система на човека; стирол, който се емитира предимно от нефтохимическата промишленост и производство на пластмаси и смоли, се разпространява бързо в организма и се натрупва основно в мастната тъкан; амоняк, който представлява специфичен замърсител на атмосферния въздух и причинява възпаление на кожата, очите, носа, гърлото и белия дроб; фенол, който е изходно вещество за редица производства като лекарства, пластмаси, синтетични влакна, взривни вещества и др.; серовъглерод, който представлява токсичен газ, с неприятна миризма и се използва основно като разтворител при производството на препарати за борба с вредители по растенията.

Взимайки предвид горе-посочените замърсители и тяхното негативно влияние върху човешкото здраве, и следвайки Закона за опазване на околната среда, МОСВ е разработило Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС). Системата осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на елементите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия.

Района на община Доспат попада в региона, контролиран от Регионална инспекция по околна среда и водите (РИОСВ) – Смолян.

Контролът за качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ-

Смолян се осъществява от Автоматична Измервателна Станция /АИС/ разположена в гр. Смолян.

На територията на инспекцията се намира и Комплексна Фонова Станция /КФС/-"Рожен". Функционирането на станцията дава възможност да се получава пълна, обективна и комплексна информация за състоянието на компонентите и обектите на околната среда на фоново ниво. Целта е да се осигури провеждането на системни и комплексни наблюдения на компонентите от околната среда в райони с малки антропогенни въздействия. Нивото на фоновото замърсяване и динамичното му изменение е важна първична информация, извънредно необходима за оценка и прогноза на състоянието на околната среда, а оттук за създаване на екологични норми за допустимо антропогенно натоварване и разработване на стратегии на национално и международно ниво.

В АИС-Смолян се извършват измервания за определяне нивата на фини прахови частици /ФПЧ10/. Прахът е основен атмосферен замърсител на въздуха. Вредният му здравен ефект зависи главно от размера и химичния състав на суспендираните прахови частици.

Основни източници на прах са промишлеността, транспорта, енергетиката и битово отопление. През отоплителния сезон на локално ниво основен източник на замърсяване с прахови частици е изгарянето на твърди и течни горива в бита и зимното опясъчаване. Причина за значителният брой превишения са и географското разположение на града и специфичните метеорологични условия /ниска скорост на вятъра, наличие на инверсии и др./. Това е особенно актуално през зимния сезон, при които се намалява възможността за разсейване на атмосферните замърсители.

Финитe прахови частици се емитират в атмосферата директно (първични емисии) или се образуват от емитираните в атмосферата газове - прекурсори на фини прахови частици (вторични емисии).

Нормите за нивата на ФПЧ 10, както и допустимият брой на превишенията за една календарна година в българското законодателството е съгласно:

Наредба №12 на МОСВ и МЗ към ЗЧАВ (ДВ, бр.58/2010г.)

Средноденощна норма (СДН) за опазване на човешкото здраве			
Прагова стойност (ПС)	**допустим брой превишения (през годината)**		**период на прилагане**
СДН	50 µg/m3	35	от 01.01.2009г.
Средногодишна норма (СГН)			
СГН	40 µg/m3	Не се допуска превишение	от 01.01.2009г.

За разлика от повечето съседни общини, някои от които имат превишени нива на замърсители, община Доспат е един от районите с най-ниска степен на замърсяване на атмосферния въздух, поради липсата на силно замърсяващи промишлени предприятия и обекти. На територията на общината действат предимно малки фирми и предприятия от отрасъл – лека промишленост. Общината не се характеризира с интензивен трафик в автомобилния транспорт и това не оказва съществено влияние върху чистотата на атмосферния въздух в района.

2. Води

Територията на община Доспат е силно обезпечените от гледна точка на налични местни водни ресурси, но в същото време, през летните месеци се налага ограничено водоснабдяване - „воден режим”, тъй като водопреносната мрежа е недобре изградена и амортизирана.

На територията на общината все още няма изградени Пречиствателни станции за отпадни води (ПСОВ). Заустването на отпадните води става директно в деретата и реките, което представлява заплаха за екологичното равновесие на водните басейни в региона.

Пречиствателна станция с две помпени станции предстои да бъдат изградени в град Доспат с финансиране по ОП „Околна среда“. Заедно с това ще бъде извършена реконструкция и на водопроводната мрежа в града. В рамките на проекта се предвижда отвеждането на отпадните води от жилищните и обществени сгради да става чрез новоизградена и рехабилитирана канализационна мрежа, която ще ги отвежда към пречиствателната станция. Според прединвестиционното предложение,

пречиствателната станция ще се намира в местността Лъката, разположена южно от града по пътя за село Барутин. Предвижда се да се изградят две помпени станции, които да изпомпват отпадните води на няколко от кварталите в града.

През територията на общината преминават река Доспат, река Сърнена (река Караджа дере). Тук се намира и язовир Доспат, който е вторият по големина язовир в България. Язовир Доспат е разположен на 1200 метра надморска височина, той е най-високият язовир в България, а със своите 22 000 дка водна площ е вторият по обем. Язовирът е богат на риба. В него плува костур, шаран, кефал, уклей, червеноперка и пъстърва. Има отлични условия за развитието на спортен и стопански риболов. Практикуват се няколко вида риболов: на плувка, на дъно, на муха с шнур, на блесна и на булдо.

Непосредствената близост на язовира до град Доспат – административен център на общината, както и прекрасната природа предполагат идеални възможности за отдих и туризъм.

На територията на община Доспат има регистрирани два термоминерални извора, който не са разработени от стопанска гледна точка. Най-малък е оттокът на реките през месец август, а най-голям през месец май, тъй като това са районите с най-обилни валежи и засушавания.

Наличните водни ресурси в региона са едни от най-големите в България и изцяло може да се разчита, че количества ще задоволят нуждите на населението, посетителите и производството. Община Доспат попада под юрисдикцията на Западнобеломорска басейнова дирекция-Благоевград, речна система Места.

Качествата на повърхностните и подземни води в територията се определят като добри. Повърхностите водоизточници са с качества, пригодни за водоползване. Наличното замърсяване е малко и то е основно в резултат на естествения радиационен фон на територията и наторяването на земеделските земи.

Планинската вода се използва в няколко направления:

- питейни нужди за населението;
- вода за напояване на земеделските площи;

- възобновяем източник на енергия;
- промишлено рибовъдство;
- спортен риболов;
- воден туризъм и туристическа атракция.

3. Управление на отпадъците

Управлението на отпадъците на територията на България се регламентира с приетия през 2012г. Закон за управление на отпадъците, който урежда екологосъобразното управление на отпадъците. По данни на РИОСВ – Смолян, на територията на община Доспат функционира Регионално депо за неопасни отпадъци на общините Доспат, Девин, Борино, Сатовча, което се намира в землището на с.Барутин.

Проблем за цялата територия на общината е третирането на твърдите отпадъци. Основният дял от тях се пада на битовите отпадъци – малко над 70%. След събиране, те не се преработват преди крайното им депониране, не е изградена система за разделно събиране и рециклиране и макар изграденото общинско сметище да отговаря на националните и европейски изисквания и стандарти, има натрупване на отпадъци, чийто обем непрестанно нараства.

По-голямата част от населението на община се явява обхванато в организираната система за събиране и транспортиране на битови отпадъци. През 2013г. бе прекратен договора от страна на „Екопак България" АД с община Доспат за организирано разделно събиране на отпадъци от опаковки. С това си действие организацията „Екопак България" АД прибра разноцветните контейнери и разруши една система изграждана в продължение на осем години. Провалени бяха усилията на общината в изграждане на системата, а населението беше разочаровано. След прекратяване на договора община Доспат продължи със собствени средства да събира разделно хартия, пластмаса и стъкло, но в края на годината, поради финансови затруднения прекрати дейността.

На територията на общината са регистрирани и няколко малки нерегламентирани сметища, които обаче не оказват пряко влияние на имиджа на общината.

4. Земи и почви

На територията на община Доспат са регистрирани единични случаи на почвено замърсяване от локален характер. В посочените зони, замърсяванията се дължат предимно на повишени норми на праховите частици в следствие трафик на тежкотоварни автомобили, както и на нерегламентирани сметища на битови отпадъци.

Замърсяването на почвите на територията на община Доспат се следи от РИОСВ – Смолян. Извършен е мониторингът на почвите на територията на РИОСВ Смолян по Националната система за почвен мониторинг I и II ниво – „вкисляване“, като почвите се изследват в две дълбочини.

Почвен пункт на територията на община Доспат от национална система за почвен мониторинг I-ро ниво за 2013 година, от който са взети проби е пункт 149 – с. Барутин. Проследявайки динамиката на предоставените данни на РИОСВ-Смолян и наблюдаваните индикатори Cu, Pb, Zn, Cd, Cr, Ni, As, Co и Hg, става ясно, че те са в границите на нормите, много под максимално допустимата концентрация (МДК) съгласно Наредба №3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата (обн. в ДВ бр. 71/2008г.).

Резултатите от мониторинга през 2012 г – II ниво, вкисляване, показват по-скоро висока киселинност на почвите – почвите от всички пунктове са показали киселинно-алкалното равновесие в почвата pH=4, или минимално по високо. Което е ориентировъчен показател за висока киселинност на почвите, дължаща се на процесите на изветряне на първичните минерали и е свързан с тяхната хидратация и с излужването на освободените от състава на кристалните решетки алкалоземни и алкални катиони.

На територия на РИОСВ Смолян не се провежда мониторинг за засоляване

на почвите в региона.

Друг сериозен проблем, свързан с почвите, е този с ерозията, който е обхванал и териториите на община Доспат, вследствие климатичните промени, повишаване на температурите и продължителните засушавания. За съжаление, въпреки че ерозията на почвите е един от най-интензивните и широко разпространени деградационни процеси, през последните години не са били финансирани проекти, свързани с изследване процесите на ерозия на почвите на територията на РИОСВ-Смолян.

Като извод се налага съждението, че през последните години на територията на РИОСВ - Смолян се констатира намаляване на замърсяването на земите и почвите. На територията на община Доспат от своя страна, почвите са незамърсени с тежки метали и металоиди и органични замърсители. От ежегодно проведения мониторинг на почвите се установява също и тенденция на задържане на нивата на наблюдаваните индикатори, които са в граници под максимално допустимите концентрации.

5. Шум

На територията на община Доспат не се наблюдават повишени нива на шумово замърсяване и не се очакват проблеми, свързани с осигуряване на нормална акустична обстановка за населението на общината.

От санитарно-хигиенна точка няма шумно работещи предприятия и силно развита инфраструктура. Акустичното състояние на околната среда е в границите на допустимите норми.

VIII. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Община Доспат има опит във внедряването на ефективни мерки в администрацията за придобиване на капацитет за работа в новите икономически и социални условия. Предстоят нови предизвикателства, свързани с въвеждане на

нови практики и инструменти и подобряване на съществуващите.

При изпълнение на своята дейност, общинска администрация в Община Доспат се ръководи от следните принципи:

- отговорност към проблемите на общината и нейните граждани;
- спазване на закона и зачитане на морала;
- максимална ефективност на провежданите действия и проекти;
- диалог с гражданите;
- прозрачност при управлението и разпореждането с общинско имущество и средства;
- ефективно административно обслужване на гражданите, физическите и юридически лица.

Общината цели да повиши качеството на административното и информационно обслужване на гражданите и фирмите за постигане на интегрираност, ефективност, коректност и повишаване приходите на общината.

Структурата на общинската администрация в община Доспат се състои от 91 човека, в т.ч. изборни длъжности и органи по чл. 19 от закона за администрацията и техните заместници.

Таблица 13: Численост на персонала в организационните структури и административните звена на община доспат

Структурни звена и длъжностни наименования	Брой длъжности
Кмет на Община	1
Зам. Кмет на Община	2
Секретар на Община	1
Главен вътрешен одитор	1
Младши вътрешен одитор	1
Финансов контрольор	1
I. ОБЩА АДМИНИСТРАЦЯ	
ДИРЕКЦИЯ "АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВНО И ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ"	
Директор, той и Гл.Юристконсулт	1

Главен специалист – Човешки ресурси и класифицирана информация	1
Старши специалист "ЕСГРАОН и ритуали"	1
Старши специалист "Деловодно обслужване"	1
Технически сътрудник – „Канцелария на кмета,връзки с обществеността и протокол"	1
Технически секретар на Общински съвет	1
Шофьор на лек автомобил	1
Шофьор на лек автомобил и снобдител	1
Хигиенист и куриер в сграда № 1	1
Хигиенист в сграда № 2	1
Технически сътрудник – Домакин	1
Огняр и поддръжка	1
ДИРЕКЦИЯ "БЮДЖЕТ, ФИНАНСИ И УПРАВЛЕНИЕ НА СОБСТВЕНОСТТА"	
Гл.Спец. „Общинска собственост, търгове и конкурси"	1
ОТДЕЛ „СЧЕТОВОДСТВО"	
Гл. Счетоводител	1
Ст.Счетоводител	2
Мл.Счетоводител	1
Касиер	1
Домакин	1
ЗВЕНО „МЕСТНИ ПРИХОДИ"	
Главен специалист – администриране на МДТ	1
Старши специалист – Администриране на МДТ	1
Старши специалист – Местни приходи	1
II. СПЕЦИАЛИЗИРАНА АДМИНИСТРАЦИЯ	
ДИРЕКЦИЯ "РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ, ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ И ХУМАНИТАРНИ ДЕЙНОСТИ"	
Директор, той и Защита на потребителя, търговия, категоризация и лицензи и Гражданска защита"	1
Главен Експерт – Селско, горско, водно стопанства, екология и туризъм	1
Главен Инспектор – Образование и култура	1
Мл.Експерт „Програми и проекти"	1
Ст.Спец. „Здравеопазване, младежки дейности и спорт"	1
ДИРЕКЦИЯ „ТЕРИТОРИАЛНО И СЕЛИЩНО УСТРОЙСТВО, ГЕОДЕЗИЯ И АРХИТЕКТУРА"	
Гл. Архитект	1
Гл.Спец. „Кадастър, регулация, имотен регистър и геодезист"	1
Гл. Спец."ТСУ и Архитектура"	3
КМЕТСТВА	
с. Барутин	
Кмет	1
Старши специалист	1
с. Змеица	
Кмет	1
Старши специалист	1
с. Любча	
Кмет	1
Старши специалист	1
с. Бръщен	
Кмет	1
Старши специалист	1
с. Касъка	
Кмет	1

Старши специалист	1
с. Цръчна	
Кмет	1
Старши специалист	1
с. Чавдар	
Кмет	1
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ КЪМ ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ	
ЗВЕНО „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ”	
Технически сътрудник – Здравеопазване – училищно и детско	7
ЗВЕНО “БКС и ЧИСТОТА”	
Технически сътрудник – Чистота	1
Шофьор на специален автомобил	2
Шофьор на контейнеровоз	1
Изпълнител – „Сметосъбирач”	4
Изпълнител – „Чистач комунален”	4
Мияч на улици	1
Работник поддръжка на сгради и улична мрежа	1
Строителен работник по подръжка на МПС	1
Строителен работник по подръжка на улична мрежа	2
Охрана и ред	1
ЗВЕНО „ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ И ПРОГРАМИ”	
Ст.Специалист „Програми”	1
Мл. Спец. „Интеграция на ромското общество”	1
ЗВЕНО „ОБСЛУЖВАНЕ НА РЕГИОНАЛНО ДЕПО ЗА ТВЪРДИ БИТОНИ ОТПАДЪЦИ”	
Техн.с-к „Депо за ТБО”	1
Пазач	3
Кантарджия	1
Шофьор на товарен автомобил	1
Машинист булдозерист	1
ДЕНОНОЩНИ ДЕЖУРНИ	
Денонощен дежурен	5
Общо:	91

Източник – официален сайт на община Доспат

В община Доспат се стимулира професионалното и служебно развитие и израстване в кариерата чрез осигуряване на възможности за включване в разнообразни форми на обучение. Обученията са насочени към повишаване административния капацитет в общината, въвеждане на комплексно административно обслужване за предоставяне на качествени услуги на гражданите и бизнеса, разработване на планови документи, управление на общината – структура и управление на човешките ресурси, управление на проекти, финансирани със средства от ЕС, компетентност и правомощия на данъчната администрация, подобряване на общинския капацитет за предоставяне на публични услуги и др.

Организацията, дейността, функционалните задължения и числеността на

административните звена в общинска администрация на община Доспат се определят с Устройствения правилник на общинска администрация община Доспат. Общинската администрация осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на Общинския съвет - Доспат, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му и извършва дейност по административно и правно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Взаимодействието на общинска администрация Доспат с Общински съвет – Доспат се осъществява съгласно Правилник за организацията и дейността на ОС – Доспат.

В община Доспат функционира подобрен интернет сайт на общината *(http://www.dospat.bg)*. Чрез уеб-сайта ръководството на община Доспат успешно реализира елементи от политиката си на отвореност и достъпност за гражданите на общината и прави усилия за достойно представяне пред света на даденостите и предимствата на общината. По този начин се подобрява на публичния образ на община Доспат и утвърждава сътрудничеството между местната власт и гражданския сектор.

IX. SWAT АНАЛИЗ

SWOT анализът е обективно следствие от социално–икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие.

SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Доспат, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

Силни страни	Слаби страни
1. Уникални природни дадености с богато биоразнообразие - растителни и животински видове със световно значение. 2. Благоприятни климатични условия и богати водни ресурси. 3. Добре развито горско стопанство със сертифицирано по FSC горско производство. 4. Условия за развитие на преработвателна промишленост, базирана на местни суровини (дървопреработване, млекопреработване, преработка на билки и други) 5. Липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда. 6. Относително добра възрастова структура и образователно равнище 7. Богато и значимо културно-историческо наследство, уникален фолклор и занаяти, богата и разнообразна родопска кухня. 8. Изградена техническа, транспортна	1. Демографска криза - намаляване и застаряване на населението. 2. Сравнителна отдалеченост от големи административни центрове, летища и пристанища 3. Лошо състояние на образователната инфраструктура и медицинското обслужване 4. Липса на популярност като планинска дестинация в сравнение с международната конкуренция 5. Висока степен на амортизираност на водопроводната инфраструктура. 6. Ниска степен на изграденост на канализационната мрежа и липса на действаща ПСОВ. 7. Неблагоприятна инвестиционна среда, липса на високотехнологични производства, ниска конкурентоспособност и ръст на безработицата. 8. Липса на чуждестранни инвестиции 9. Неоползотворен туристически потенциал и ресурси

и социална инфраструктура и относително добре развита селищна система. 9. Високо ниво на развитие на социалните услуги 10. Наличие на МИГ	10. Тенденция към монокултурно земеделие - интензивно картофопроизводство и тютюнопроизводство, малък дял на животновъдството. 11. Недостатъчен междуселищен обществен транспорт и слаба обезпеченост на някой малки населени места с обществено обслужване, здравна и медицинска помощ.
Възможности	**Заплахи**
1. Потенциал за развитие на целогодишен интегриран туризъм – конен, селски, еко, културен, кулинарен, ловен – рибовен, делови (конгресен), семеен, спортен и други форми на туризъм. 2. Развитие на съпътстваща туристическа инфраструктура. 3. Развитие на трансграничното сътрудничество с Гърция. 4. Привличане на инвестиции от български и чуждестранни инвеститори, включително от фондовете на ЕС. 5. Потенциал за отглеждане на	1. Задълбочаване на демографската криза, продължаващо намаляване и застаряване на населението. 2. Влошаване качеството на водопроводната инфраструктура и междуселищните транспортни връзки. 3. Ограничени възможности и увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи. 4. Посегателства върху природните и културно-исторически дадености. 5. Задълбочаване на икономическия

екологично чисти култури с висока добавена стойност. 6. Окрупняване на земеделските земи с цел по- ефективното им стопанисване и обработване 7. Възможност за развитие на аквакултури. 8. Изграждане на канализационна мрежа и пускане в експлоатация на ПСОВ. 9. Използване на възобновяеми енергийни източници и производство на електроенергия от биомаса 10. Рехабилитация на водопроводната инфраструктура 11. Рехабилитация на образователната инфраструктура 12. Разширяване и доразвиване на формите на ПЧП. 13. Повишаване на административния капацитет за по-ефективно използване на възможностите за финансиране от европейските фондове	упадък и увеличаване на социалната нестабилност. 6. Риск от замърсяване на околната среда, водните ресурси и защитени зони.

X. СТРАТЕГИЯ – ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 Г.

Общинският план за развитие на община Доспат обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, обединени от стремежа към по-висок жизнен стандарт и устойчиво развитие. Съхранените местни ресурси – хората, природата, горите, земята, водите, защитените територии и зони, природното и културно наследство са символи на местната идентичност и основа за бъдещото развитие на община Доспат.

При разработването на стратегическата част на ОПР е необходимо постигане на хармонизация и съответствие с изискванията, залегнали в стратегическите насоки и законодателстното на ЕС в областта на регионалната и кохезионната политики. Това съответствие се отнася до това в каква степен плановият документ, разработен и прилаган на местно ниво, отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС. Най-общо стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт.

От особено важно значение е ОПР да бъде разработен и прилаган като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Този подход не трябва да се разглежда като нарушаване на самостоятелността на общината сама да определя стратегията си за развитие и средствата за нейното изпълнение. Чрез прилагането на единен поход и стандарти на планиране и програмиране на развитието, взаимната обвързаност на стратегиите и плановете на различните териториални нива, използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на

местното развитие.

Стратегията за реализация на целите и приоритетите за развитие, залегнали в ОПР на община Доспат, обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните най-общи стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Стратегическата рамка на Общинския план за развитие на община Доспат 2014-2020г. е съобразена с изискванията на европейското и националното законодателство за регионално развитие и се основава на следното:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от проведените социално-икономически анализ и SWOT-анализ, където са синтезирани основните проблеми, текущото състояние, тенденциите и бъдещия потенциал и възможности за развитие на района.

- Визията, стратегическите цели, приоритетите и специфичните целите на Общинския план за развитие на Доспат за периода 2014-2020 г. са формулирани в резултат на проведена широка обществена дискусия и обсъждания, като в същото време са отчетени и съгласувани целите и приоритетите, дефинирани в стратегическите документи от по-високо ниво.

- Стратегическата рамка за развитие на ОПР отчита целите на европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020” и с други общоевропейски документи на политиката за сближаване като Стратегическите насоки за развитие на Общността и стратегиите от Лисабон и Гьотеборг.

- Стратегическата част на ОПР е обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през новия програмен период, като: Националната програма за развитие „България 2020”, Националната

програма за реформи 2011-2015 г., Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г., както и различни секторни стратегии и политики.

- ОПР е съгласуван със стратегическата рамка на новия Регионален план за развитие на Южен централен район за периода 2014-2020 г.
- Мерките и дейностите заложени в ОПР отразяват желанията и вижданията на местната власт, обществени организации, гражданите и бизнеса, относно приоритетите за развитие на общината и в същото време са съгласувани с мерките и дейностите, които ще се финансират от Оперативните програми, Програмата за развитие на селските райони, Програмата за морско дело и рибарство и Програмите за трансгранично сътрудничество за периода 2014-2020г.
- Заложените проекти за изпълнение в Програмата за реализацията на ОПР на община Доспат за 2014-2020г. са изцяло съобразени с приоритетите за развитие на общината и бюджетните й възможности за съфинансиране.

Общинският план за развитие тряба да допринесе за постигане целите на ЕС в областта на регионалната политика и приоритетите на Стратегия „Европа 2020” за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж:

- Интелигентен растеж - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- Устойчив растеж - насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- Приобщаващ растеж - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

Общинският план за развитие трябва да се обвърже и с целите на Стратегия „Европа 2020” за:

- Трудова заетост - работа за 75 % от хората на възраст между 20 и 64 години;
- Научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) и иновации - инвестиране на 3% от БВП на ЕС (публичен и частен сектор взети заедно) в научноизследователска и развойна дейност и иновации;
- Климатични промени и енергия - намаляване на емисиите на парникови газове с 20% (или дори с 30%, ако бъдат изпълнени условията) спрямо 1990 г., добиване на 20% от енергията от възобновяеми енергийни източници увеличаване на ЕЕ с 20%;
- Образование - намаляване на процента на преждевременно напусналите училище до под 10% и поне 40% от 30-34-годишните със завършено висше образование;
- Бедност и социално изключване - поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора.

Общинският план за развитие може да се разглежда като интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България, като адекватността му по отношение на цялата система се оценява в следните направления:

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната програма за реформи 2011-2015 г.:

В Националната програма за реформи като национален ангажимент по Стратегия „Европа 2020" са заложени следните цели:

Национална цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г."

Национална цел 2: „Инвестиции в НИРД в размер на 1,5% от БВП"

Национална цел 3: по Пакет „Климат-енергетика" – „Достигане на 16% дял

на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г."

Национална цел 4: „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020г."

Национална цел 5: „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души".

Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.:

Общинският план за развитие интерпретира и отразява приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие по отношение на ключовите области на регионалното и местното развитие, свързани с икономическо, социално и териториално сближаване и балансирано развитие. Стратегическите цели на НСРР са насочени към: повишаване на конкурентоспособността и заетостта; инфраструктурно развитие и достъпност, устойчивост и социалното включване.

Съгласуваност с Националната програма за развитие „България 2020":

Общинският план за развитие е съобразен с целите и приоритетите на НПР.

Цели на НПР:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.
2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна

околна среда за населението.

3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

<u>В НПР са заложени 8 приоритета, формулирани както следва:</u>

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.
2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.
3. Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал.
4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.
5. Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.
6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.
7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.
8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

Обвързаност с Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.:

Важен момент е ОПР да отразява пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между

градските и селските територии и се създадат предпоставки и условия за оптимизиране на функциите на общинския център, който играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината. В същото време трябва да се постигне балансираност в развитието, чрез инвестици в определените селища – опорни центрове на административния център – град Доспат.

В НКПР са заложени следните стратегически цели за развитие:

Стратегическа Цел 1 "Интегриране в европейското пространство":

Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.

Стратегическа Цел 2 "Полицентрично териториално развитие":

Укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове-центрове с подобрено качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони.

Стратегическа Цел 3 "Пространствена свързаност и достъп до услуги":

Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги.

Стратегическа Цел 4 "Съхранено природно и културно наследство":

Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.

Стратегическа Цел 5 "Стимулирано развитие на специфични територии":

Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със

специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие.

Стратегическа Цел 6 "Конкурентоспобност чрез зони за растеж и иновации": Повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавно подкрепени зони за растеж и иновации в урбанистичните центрове от високите нива на полицентричния модел.

Съответствие със стратегическата рамка на Регионалния план за развитие на Южен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.:

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво общински план за развитие следва да се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре" и „отгоре-надолу".

Регионалният план за развитие на Южен централен район (РПР на ЮЦР) поставя следните стратегически цели за периода 2014-2020 г.:

Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в национален и вътрешнорегионален план базирано на щадящо/еколосъобразно ползване на собствени ресурси

Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на междуобластните неравенства чрез инвестиции в човешкия капитал и социална инфраструктура

Стратегическа цел 3: Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване

Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в

населените места

Основните източници на средства за финансиране изпълнението на Общинския план за развитие на община Доспат за 2014-2020 г. са: Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), общинския бюджет, централния бюджет на РБ и други фондове и програми.

ЕСИФ е общо понятие, обединяващо в новия програмен период Кохезионния фонд, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и финансирането по линия на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за морско дело и рибарство. Помощта за България от ЕСИФ е регламентирана в Споразумението за партньорство между България и ЕС за 2014-2020 г., наследник на Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г.

В Споразумението за партньорство са формулирани четири основни приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

Приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж, който обхваща подприоритетите: Заетост и трудова мобилност, Социално включване и Образование, учене през целия живот.

Приоритет 2: Иновации и инвестиции за интелигентен растеж, който обхваща подприоритетите: Повишаване конкурентоспособността на МСП в ключови икономически сектори, НИРД и иновации, и достъп до и използване на ИКТ.

Приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, който обхваща подприоритетите: Свързаност (външна и вътрешна), Преминаване към ниско-въглеродна икономика, енергийна и ресурсна ефективност, Климат и климатични промени и Околна среда и опазване на природното богатство.

Приоритет 4: Добро управление и достъп до качествени обществени услуги, който обхваща подприоритетите: Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление, качествена и независима съдебна система и Достъп до качествени обществени услуги и ефективно прилагане на електронното управление с оглед на провеждането на реформи.

Допълнителен механизъм за финансиране се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в „районите за целенасочена подкрепа" (общини с влошено социално-икономическо състояние), съгласно действащото национално законодателство за регионалното развитие (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в Областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

За да финансира инвестиционните си разходи за развитие, местната власт трябва да има достъп и до националния и регионалния пазар на капитали, както и да развива форми на публично-частни партньорства.

Социално-икономическото и инфраструктурно развитие на община Доспат и през новия програмен период ще се осъществява под комбинираното влияние на две групи фактори:

- стимулиращи развитието;
- задържащи развитието.

Програмно-целевата част на Общинския план за развитие е базирана основно на очакваното въздействие на система от условия и фактори, които ще имат положително, позитивно въздействие върху комплексното развитие на общината.

В това отношение е акцентирано на отчитането на стратегическите измерения на **факторите със стимулиращо влияние**, засягащи:

- Развитие на туризма, чрез използване на разполагаемите в общината уникални природни дадености с богато биоразнообразие и развитие на преработвателна промишленост;
- Балансираност и всеобхватност на функции в общината и в административния й център, които увеличават икономическия, административния и обслужващия им потенциал.

Развитието на община Доспат ще изпитва и съпътстващото влияние на **фактори със задържащ характер**. Такива са:

- Липсата на човешки ресурс с необходимото качество като образование и професионални умения и административен капацитет;
- Липсата на изградена устойчива бизнес и инвестиционна среда в общината;
- Наличието на диспропорция между потребността от публични инвестиции и очакваните възможности за бюджетно осигуряване на средства.

Данните от анализа на текущото състояние показват, че община Доспат се нуждае от ускоряване на социално-икономическото си развитие и стимули за преодоляване на демографските проблеми, генериране на растеж, заетост и устойчиво развитие на туризма като водещ отрасъл на местната икономика.

Общината следва да мобилизира целия си потенциал (природно-ресурсен, човешки и инвестиционен) и така да насочи развитието си, че в максимална степен да оползотвори възможностите за финансиране - национални и европейски.

Необходимо е и прилагане на интегриран подход за развитие на територията. Това означава подходящо съчетаване на политиките и мерките, въздействащи върху икономическия, природно-културния, инфраструктурния и човешкия потенциал.

Потребностите от “коригиращи” и „подкрепящи” публични намеси в развитието на община Доспат са се увеличили през последните години. Необходимо е ново териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки и успешно изпълнение на целите и приоритетите на Общинския план за развитие 2014-2020 г. На тази основа, стратегията за развитие на общината до 2020 г. следва да бъде агресивна по отношение на необходимите предпоставки за развитие на икономиката, подкрепяща по отношение изграждането и обновяването на инфраструктурите и стабилизираща по отношение на желания териториален баланс и протичането на демографските

процеси.

Същевременно трябва да се отчете факта, че идентифицираните в социално-икономическия анализ множество проблеми и нужди на територията на общината няма да могат да бъдат решени в рамките на програмния период до 2020 г. Финансовите ресурси и възможности следва да бъдат обвързани и насочени към решаването на най-приоритетните потребности на общината, така че да доведат до значителен социално-икономически ефект.

1. Визия за развитие на общината.

В съответствие с така възприетите ръководни принципи, както и на база анализа и оценката на ресусната база и състоянието и тенденциите в местната икономика, са определени съответно Визията за развитието на община Доспат, приоритетите и целите, които ще се преследват през периода на изпълнение на стратегическия документ. Те трябва да синтезират от една страна представата за желаното и възможното състояние на общината, а от друга да са максимално съобразени с потенциала на територията и общинската икономика.

Визията за развитието на общината формулира:

- Бъдещата представа за общината, изразена като резултат от очакваното балансирано икономическо и социално развитие, водещи до стабилен икономически ръст, висок стандарт на живот и съхранена и оптимизирана околна среда.
- Желаното от страна на местната общност, но възможно и достижимо състояние на общината в краткосрочен и средносрочен план;

Отчитайки тези условия е формулирана следната Визия за развитието на община Доспат:

„Развит туристически център от местно, национално и международно значение, и устойчива общност с конкурентоспособна икономика, гарантираща заетост и растеж, модерна

***инфраструктура, качествена жизнена среда, чиста природа и просперираща население*“.**

Въз основа на така очертаната Визия за развитие са определени и приоритетите в развитието на общината за периода на изпълнение на стратегията. Въз основа на анализа на състоянието, тенденциите и потенциала на общината са определени приоритети, които да гарантират устойчивост в развитието на общината и ефективно усвояване на местния потенциал и пълноценното му включване в стопански оборот.

2. Стратегически цели и приоритети за развитие на общината.

Развитието на общината през следващия планов период ще бъде със следните основни приоритетни области:

- ***Модернизирана базисна инфраструктура и качествена жизнена и околна среда***
- ***Енергоефективна икономика основана на модерни технологии и иновации, насърчаване на инвестициите***
- ***Устойчиво развитие на туризма, съхраняване и валоризиране на уникалното природно и културно наследство в община Доспат***
- ***Ефективна образователна, социалната и здравна система за повишаване качеството на живот на населението***
- ***Подобряване на местния институционален капацитет за успешно усвояване на средствата от европейските фондове и донорски програми***

Базирайки се на тези приоритети са формулирани и стратегическите цели в развитието на общината, които следва да отговарят на следните основни

изисквания:

- Да съответстват на една или повече от приоритетните области;
- Да са фокусирани, с ясна и конкретна формулировка;
- Да осигуряват възможност за формулирането на ясни и конкретни мерки и проекти с видими и измерими резултати;
- Да следват логиката и последователността на процесите, свързани с регионалното и местно развитие;

Въз основа на тези условия са изведени основните стратегически цели, които ще се преследват през периода на изпълнение на настоящия стратегически документ:

ПРИОРИТЕТ 1: МОДЕРНИЗИРАНА БАЗИСНА ИНФРАСТРУКТУРА И КАЧЕСТВЕНА ЖИЗНЕНА И ОКОЛНА СРЕДА

Модерната базисна инфраструктура е предпоставка за осигуряване на качествена жизнена и околна среда, за увеличаване конкурентоспособността на общината, генериране на растеж и заетост, което ще допринесе и за постигане целите на Стратегия „Европа 2020" на национално ниво.

Приоритетът има за цел развитие и модернизация на елементите на базисната инфраструктура, с оглед подобряване на свързаността и достъпността до основните услуги за населението, осигуряване на екологосъобразна жизнена среда и привличане на инвестиции.

В рамките на този приоритет основните специфични цели са:

Специфична цел 1.1: Развитие и модернизация на транспортната инфраструктура

Подобряването на транспортния достъп до главните транспортни направления чрез реконструкция и модернизация на пътната мрежа ще позволи

значително намаляване на времето за достъп до регионалните пазари на стоки и суровини.

Общинската политика за регионално развитие трябва основно да подкрепи реконструкцията и модернизацията на общинските пътища с цел подобряване достъпа на бизнеса до зоните с икономическа активност и достъпа на населението от селата до обществените услуги.

Предвижда се финансиране по линия на Европейския фонд за регионално развитие за републиканската пътна мрежа, националния и общинския бюджети за републиканската и общинската пътна мрежа, заемни средства и частни инвестиции.

Мярка 1.1.1. Реконструкция и рехабилитация на общинската пътна мрежа

Цел на мярката е реконструкция и рехабилитация на общински пътища, осигуряващи достъп до регионалната пътна мрежа, както и пътища и улици, водещи до производствени зони, обекти на природното и културното наследство свързани с развитието на туризма.

Дължината на общинските пътища в пътната мрежа на община Доспат е 32км. Част от тях са в незадоволително състояние и са необходими значителни инвестиции за тяхното възстановяване. 10% от общинската пътна мрежа е без всякаква настилка. През последните 10 години са извършвани само частични ремонтни дейности на определени участъци поради недостиг на средства за тяхното финансиране.

Потенциални източници на финансиране за 2014-2020г. се очаква да бъдат средства от държавния и общинските бюджети, заемни средства, привличане на частна инициатива за финансиране на пътни участъци, осигуряващи достъп до бизнес обекти.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване на експлоатационното състояние на общинската пътна мрежа в лошо състояние чрез реконструкция и рехабилитация на пътя

Барутин - Цръчна;

- Подобряване на експлоатационното състояние на общинската пътна мрежа в лошо състояние чрез реконструкция и рехабилитация на пътя Доспат – Бръщен;
- Подобряване на експлоатационното състояние на общинската пътна мрежа в лошо състояние чрез реконструкция и рехабилитация на пътя Барутин – Чавдар;
- Подобряване на експлоатационното състояние на общинската пътна мрежа в лошо състояние чрез реконструкция и рехабилитация на отбивката от републиканската мрежа към с. Змеица.

Индикатори:

- *Обща дължина на реконструирани или подобрени общински пътища*
- *Допълнителен дял от населението с подобрен транспортен достъп*

Мярка 1.1.2. Реконструкция и рехабилитация на уличната мрежа

Цел на мярката е реконструкция и рехабилитация на уличната мрежа в част от населените места на община Доспат, чието състояние е незадоволително.

Потенциални източници на финансиране за 2014-2020г. се очаква да бъдат средства от държавния и общинските бюджети, заемни средства, привличане на частна инициатива за финансиране на пътни участъци, осигуряващи достъп до бизнес обекти.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване на експлоатационното състояние на уличната мрежа в лошо състояние в с.Любча чрез реконструкция и рехабилитация;
- Подобряване на експлоатационното състояние на уличната мрежа в лошо състояние в с.Бръщен чрез реконструкция и рехабилитация;
- Подобряване на експлоатационното състояние на уличната мрежа в

лошо състояние в с.Късак чрез реконструкция и рехабилитация;

- Подобряване на експлоатационното състояние на уличната мрежа в лошо състояние в с.Цръчна чрез реконструкция и рехабилитация;
- Подобряване на експлоатационното състояние на уличната мрежа в лошо състояние в с.Чавдар чрез реконструкция и рехабилитация.

Индикатори:

- *Обща дължина на реконструирани или подобрени улици в населените места*
- *Допълнителен дял от населението с подобрена улична инфраструктура*

Специфична цел 1.2: Доизграждане и развитие на екологичната инфраструктура

Специфичната цел е насочена към изграждане на канализация в местата без такава или с частична канализация и модернизация на съществуващата водопроводна мрежа с цел намаляване на загубите на вода. Подмяната на на остарялата водопроводна мрежа е също така от съществено значение за намаляване на загубите на питейна вода. Специфичната цел засяга също и изграждането на съоръжения за пречистване на отпадните води, както и ефективно управление на отпадъците, генерирани в общината.

Мярка 1.2.1: Подобряване на водопроводната мрежа и доизграждане на канализационната мрежа. Интегрирано управление на отпадните води.

Водоснабдяването на Община Доспат се осъществява на принципа на самотек,а селата Бръщен и Цръчна са снабдяват чрез помпи. При силно засушаване на временен режим са около 40 % от населените места, или отделни части от тях.

Изградената канализационна мрежа в общината показва, че тя се намира под средното равнище за страната по обхванатите от канализацията води. Тя покрива едва 70 %. В селата са изградени частични канализации, заустващи се в близките реки дерета, в които са включени от жилищните сгради. Като цяло канализацията е напълно амортизирана и се нуждае от промяна. Предвид планинският терен, на много малко места отпадните води са включени в локални септични ями. Канализационната мрежа, която се поддържа и стопанисва от „ВиК" – Смолян. Приемникът на отпадъчните води на гр.Доспат е река „Доспатска".

В общината няма изградена ПСОВ. Предстои изграждане на пречиствателна станция под гр. Доспат,която ще обхване всички битово-фекални и промишлени отпадни води.

Необходими са все още голям обем инвестиции за цялостното доизграждане и модернизация на водопроводната и канализационна системи и този процес следва да продължи и в периода 2014-2020г., като се обхванат всички населени места в общината.

Анализът на състоянието с изграждането на канализационните системи в общината и пречистването на генерираните битови отпадъчни води показва, че те са далеч от съвременните изисквания.

Цел на мярката е подмяна, реконструкция и модернизация на водопроводната и канализационната инфраструктура, подобряване пречистването на питейнте и отпадните води за повишаване качеството на предоставяните услуги.

Финансирането на мярката ще се осъществи по линия на ОП „Околна среда", Програмата за развитие на селските райони 2014-2020г., както и със средства от общинския и държавния бюджет, от заемни средства, частни инвестиции при заявен инвестиционен интерес.

Дейности за реализация на мярката:

- Идентифициране на проблемите за всяко населено място в общината от гледна точка осигуряване на необходимото количество вода, намаляне загубите от пренос и рехабилитация на наличните

водоизточници; разработване на план с мерки за населените места на територията на общината;

- Поетапна реконструкция на разпределителната водопроводна мрежа и водопроводните отклонения.
- Осъвременяване на необходимата арматура и уреди за измерване и контрол на изразходваните количества вода;
- Създаване на система за мониторинг на водоизточниците и на качеството на питейната вода
- Изграждане на ПСОВ – Доспат, вкл. две помпени станции и отвеждащ колектор
- Доизграждане и изграждане на цялостните канализационни системи в останалите населени места на общината, включително и ПСОВ.

Индикатори:

- *Обща дължина на реконструирана и/или рехабилитирана водопроводна мрежа*
- *Обща дължина на новоизградена канализационна мрежа*
- *Население, обхванато от пречистване на отпадните води*

Мярка 1.2.2. Организиране на ефективно управление на отпадъците

Управлението на отпадъците е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Цел на мярката е осигуряване на достатъчен капацитет за депониране на генерираните в община Доспат ТБО и въвеждане на нови модели на управление на битовите отпадъци за намаляване на общото количество депонирани отпадъци, като се гарантира тяхното екологосъобразно оползотворяване

Следните ***дейности*** ще допринесат за решаване на проблемите на община Доспат в областта на управлението на отпадъците:

- Изграждане на нова клетка/и на Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Доспат, Сатовча, Борино и Девин
- Редуциране обема на депонираните отпадъци за сметка внедряване и прилагане на рециклиране и оползотворяване;
- Внедряване и ефективно развитие на системата за разделно събиране на отпадъците с цел оползотворяване на органичните биоразградими компоненти, включително чрез насърчаване на домашното компостиране в общинския център и селата;
- Оптимизиране на системата за сметосъбиране и сметоизвозване на основа на изявените желания на домакинствата и въвеждане на материални стимули при доказани участия в рециклирането и успешното разделно събиране;
- Изграждане на пунктове за събиране на опасни отпадъци от домакинствата – изгорели луминисцентни и живачни лампи, батерии и др.
- Повишаване на информираността на гражданите и особено на младата генерация за начините за по-ефективно участие в управлението на отпадъците и личните ползи за здравето и околната среда.
- Актуализиране и изпълнение на Общинската програма за опазване на околната среда за периода до 2020г.
- Разработване и изпълнение на Общинска програма за управление на твърди битови отпадъци за периода до 2020г.
- Рекултивация на физически нарушени терени

Индикатори:

- *Брой изградени клетки на Регионално депо за неопасни отпадъци*
- *Увеличение на мощностите за събиране на отпадъците и/или рециклиране;*

- *Увеличени на дела на рекултивирани терени;*
- *Допълнителен дял на обслужени домакинства по събиране на твърдите битови отпадъци*

<u>Специфична цел 1.3: Балансирано развитие на околната територия в рамките на общината и укрепване на функционалните връзки между населените места</u>

С цел противодействие на тенденциите за обезлюдяване, както и икономически спад в населените местта в общината, както и за намаляване на различията център и периферия, е необходимо целенасочено да се стимулира развитието на селата, балансиращи с развитието си град Доспат. Дейностите, които ще се подкрепят по този приоритет, са свързани с: доизграждане и модернизиране на местната техническа инфраструктура (улична мрежа, водоснабдителни и канализационни системи), обновяване и благоустрояване на селата (тротоари, площади, осветление, зелени площи), предлагане на базови публични услуги, подобряване на достъпа до интернет и др.

Балансираното развитие в рамките на общината и укрепването на взаимовръзките между малките населени места с градския център са главни предпоставки за постигане визията за развитие на община Доспат.

Мярка 1.3.1. Подобряване достъпа до основни услуги за населението в селския район и благоустрояване на малките населени места.

Насърчаването на инвестициите в инфраструктура е сред основните потребности на селския район. Необходимо е тези места да се направят по-привлекателни за частните инвеститори и по този начин косвено да се допринесе за увеличаване на жизнения стандарт на местното население. Тази мярка ще осигури по-добри условия за създаване на успешен бизнес, както и за подобряване условията на живот. В резултат на реализацията й ще се подобри селската среда и ще се ограничат миграционните процеси в малките населени места.

Цел на мярката е благоустрояване на селата в общината; реконструкция; модернизация и ремонт на напоителни мрежи.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване на уличната мрежа в селата в рамките на общината;
- Изготвяне на Общ устройствен план на Доспат
- Почистване и укрепване на речните корита.
- Поетапно благоустрояване на населените места извън общинския център – изграждане и подобряване на обществени пространства и зони за отдих
- Подобряване на горски и селскостопански пътища;
- Ремонт и реконструкция на напоителните системи.
- Възстановяване на читалищни сгради;
- Изграждане или възстановяване на зелени площи и паркове;
- Изграждане или подобряване на места за събиране на селскостопански и битови отпадъци, включително трупосъбирателни площадки;

Индикатори:

- *Км подобрена водоснабдителна мрежа в населените места*
- *Км подобрени улици*
- *Км канализация – подобрена/ ново строителство*
- *Брой подобрени читалищни сгради*

ПРИОРИТЕТ 2: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА ИКОНОМИКА ОСНОВАНА НА МОДЕРНИ ТЕХНОЛОГИИ И ИНОВАЦИИ, НАСЪРЧАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

Приоритетът е насочен към повишаване на икономическата конкурентноспособност, технологично обновяване, научна и иновационна дейности,

създаване на привлекателна бизнес среда и подкрепа за МСП, използващи местния потенциал, приоритетно развитие на икономика, основана на насърчаване на енергийната ефективност и използването на ВЕИ, модерни технологии и иновации, включване в бизнес мрежи и клъстери, съпровождащи икономиката действия по опазване на околната среда и щадящо използване на ресурсите.

Мерките и дейностите в рамките на този приоритет се предвижда да получат финансиране от Оперативна програма „Конкурентоспособност и иновации" 2014-2020г., Оперативна програма „Региони в растеж" 2014-2020г., финансови инженеригови инструменти, напр. JEREMIE, общински и държавен бюджет, частни инвестиции.

В рамките на този приоритет **основните специфични цели** са:

Специфична цел 2.1: Насърчаване на инвестициите в енергийна ефективност, технологична модернизация и иновации в предприятията

Икономическото развитие следва да бъде съчетано със съблюдаване принципа на устойчиво развитие и намаляване на консумацията на енергия и суровини, технологично обновяване и развитие на зелени икономически дейности.

Енергийната ефективност на предприятията е свързана с намаляване на консумацията на енергия без това да води до негативни промени при осъществяването на бизнеса. Изпълнението на енергоспестяващи мерки от предприятият ще допринесе за повишаване на икономическата им ефективност и конкурентоспособност.

Оказването на подкрепа на предприятията в постигането на технологична модернизация чрез насърчаване на инвестициите в ново оборудване и технологии, въвеждане на иновации, е също така предпоставка и необходимо условие за повишаване на тяхната конкурентоспособност.

Мярка 2.1.1. Подобряване на енергийната ефективност и насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници в предприятията

Цел на мярката е да насърчи разработването и изпълнението на проекти пряко свързани с прилагането на енергоспестяващи производствени технологии и въвеждането на възобновяеми енергийни източници, прилагане на технологии за намаляване на енергоемкостта на производството, както и мерки за усъвършенстване на процесите в предприятията и енергийния мениджмънт, допринасяйки по този начин за устойчиво екологично развитие и намаляване на негативното въздействие върху околната среда.

Дейности за реализация на мярката:

- закупуване на нови машини, оборудване, технологии от по-висок енергиен клас, които намаляват вредните емисии; монтиране на газови котли, котли на биомаса, парни котли на твърдо гориво и термопомпи;
- обновяване, саниране, изолация, подмяна на дограма, изграждане или подмяна на климатични и вентилационни системи на производствени, складови, търговски помещения и офис площи
- използване на енергия от възобновяеми източници за отопление и охлаждане в сградите на предприятията
- внедряване на иновативни технологии за енергия от възобновяеми източници
- газификация на град Доспат за населението и бизнеса

Индикатори:

- *Увеличаване дела на инвестициите в енергоспестяващи технологии в предприятията*
- *Брой предприятия с внедрени мерки за енергийна ефективност*

Мярка 2.1.2. Технологична модернизация и иновации в предприятията

Цел на мярката е повишаване на конкурентоспособността на предприятията чрз стимулиране на инвестициите за разширяване на дейността им, за диверсификация на продукцията и промяна на цялостния производствен процес за внедряване на иновативни технологии.

Дейности за реализация на мярката:

- Придобиване на оборудване, представляващо дълготраен материален актив (ДМА) за технологично развитие на пердприятията
- Внедряване на иновативни технологии
- Предоставяне на услуги и обучение свързани с новото технологично оборудване и внедрените иновативни технологии

Индикатори:

- *Брой изпълнени проекти на предприятия за въвеждане на иновации и/или модерно технологично оборудване*
- *Брой предприятия въвели нови за фирмите или значително подобрени продукти в резултат на иновационни или научноизследователски проекти*

Специфична цел 2.2: Подобряване на бизнес средата, развитие на местни клъстери и бизнес мрежи

В икономиката на община Доспат преобладават малките и средни предприятия. Клъстерите и бизнес мрежите са особено важни именно за малките и средни предприятия, тъй като акцентират върху определени техни конкурентни предимства и им позволяват да оцеляват в условията на висока конкуренция благодарение на достъпа до информация, специализирани ресурси, високата степен на гъвкавост и иновативност.

Мярка 2.2.1. Повишаване на инвестиционната атрактивност на общината и подкрепа за местния бизнес и предприемачеството

Предоставянето на местни бизнес услуги, допринасящи за развитието на предприемачеството и местния бизнес и/или създаването на нови работни места, е все още недостатъчно. Това определя необходимостта от дейности по създаване и повишаване ефективността на съществуващите бизнес услуги, включително специализирани услуги за групи МСП. Специфичните местни потребности ще определят вида на необходимата инфраструктура: напр. изграждане на местни офиси на предприемача за обслужване на инвеститори, бизнес инкубатори, бизнес центрове, нови производствени и предприемачески зони. В някои случаи местните власти могат да предоставят недвижима собственост (напр. земя и сгради) за настаняване на МСП на местни и чужди инвеститори в тях. Тяхното изграждане е особено наложително в районите с индустриален упадък и някои типове изостанали райони, в които се налага индустриално преструктуриране.

Привличането на преки инвестиции в общинската икономика е един от основните източници на растеж и от това в най-голяма степен зависи устойчивостта на развитието и стандарта на живот. В основата на инвестиционния интерес и атрактивността на територията е комплекс от фактори, по важните от които са качеството на административното обслужване, инфраструктурната осигуреност, местните условия и ресурси и най-вече човешкият капитал. В този смисъл така формулираната цел е пряко свързана и зависима от изпълнението на дейностите по всички приоритети, цели и мерки, залегнали в настоящата стратегия.

От друга страна, на територията на община Доспат е налице сравнително успешно развиваща се производствена дейност, в чиято основа стоят основно местни капитали, които основно разчитат на местни ресурси. Този развиващ се икономически процес се нуждае от целенасочена подкрепа, свързана най-вече с необходимостта от технологично развитие, целево подпомагане за развитието на ангажираните трудови ресурси и др.

Осигуряването на достъп до финансови ресурси, рисков капитал и схеми на финансов инженеринг е решаващ фактор за развитието на предприемачеството, генерирането на растеж и работни места.

Цел на мярката - Да допринесе за преодоляване на последиците от кризата и подобряване конкурентоспособността на местните предприятия предоставяне на качествени бизнес услуги, развитие на финансови инструменти, инвестиционен маркетинг и схеми за подобряване на организацията и управлението и насърчаване на предприемачеството.

Дейности за реализация на мярката

- Разработване и осъществяване на програма, насочена към рекламиране на общината, като възможно място за инвестиции в производство, туризъм или втори имот;
- Организиране на мероприятия и участие в различни форуми с цел привличане на инвестиции в инфраструктурното изграждане, туризма и индустрията;
- Разширяване на връзките на общината с други общини, области и градове в страната и чужбина;
- Осигуряване на подкрепа на местния бизнес до средства и инструменти за технологично развитие;
- Развитие на човешките ресурси, ангажирани в местния бизнес;
- Подкрепа за предприемачите, които наемат местен персонал
- Подобряване достъпа до и развитие на “он-лайн” публични и бизнес услуги
- Разработване на пакет от финансови инструменти и административно-управленски действия за стимулиране на бизнеса на местно ниво (преференциални такси, информация за свободни общински имоти - терени и сгради, обслужване на едно гише за издаване на разрешителни, патенти и др. при инициативи за нов

бизнес)

Индикатори:

- *Стойност на привлечените чуждестранни инвестиции*
- *Брой новорегистрирани стопански субекти*
- *Брой стопански субекти с активна дейност 3 и повече години.*

Мярка 2.2.2. Развитие на местни клъстери и бизнес мрежи

Местната власт в развитието на клъстерите има по-скоро ролята на катализатор, като подпомага по отношение предоставянето на публични услуги, развитието на мрежи и обмена на информация, а също и като подпомага създаването на специална инфраструктура и по-гъвкави инструменти за нуждите на клъстерите.

Клъстерите играят ролята на катализатори, като подпомагат стартиращи проекти и особено развитието на мрежи и обмен на информация, като често това води и до формиране на специфична инфраструктура и гъвкава организация.

По предварителна оценка икономическата структура на община Доспат предполага обособяването на поне два клъстера – единият свързан с туризма и другият евентуално свързан с дървопреработвателния сектор. Възможността за създаване на клъстер в сферата на туризма се оценява като най-съществена.

Необходими са мерки, свързани с развитието на партньорството между публичната власт и бизнеса за целенасочено и ефективно насочване на инвестиции.

Дейности за реализация на мярката:

- Създаване и развитие на сдружения с бизнеса за съвместно участие в проекти за икономическо развитие; разработване на конкретни целеви модели за ПЧП;
- Обмяна на опит и добри практики с други държави – членки на ЕС, относно прилагане на ПЧП;
- Осъществяване на предварително проучване за осъществимост за

идентифициране на приоритетните сектори, предоставящи възможност за развитие на клъстер

- Създаване на публично-частно партньорство за въвеждане на клъстерния модел
- Идентифициране на потенциалните членове на клъстера (неговото управително тяло) и първоначално обучение върху подхода и модела на клъстерите;
- Идентифициране на необходимото оборудване и обучение за управляващото тяло на клъстера
- Развитие на стратегия на клъстера и план за действие за постигане целите на клъстера

Индикатори:

- *Създаване на местен клъстер до 2020г.*
- *Брой създадени ПЧП*

ПРИОРИТЕТ 3: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА, СЪХРАНЯВАНЕ И ВАЛОРИЗИРАНЕ НА УНИКАЛНИТЕ ПРИРОДНИ И КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ В ОБЩИНА ДОСПАТ

Доспат е сред общините в България с голямо биологично разнообразие и богато културно наследство, които са основание да се предложи разкриване на потенциала на територията чрез интегрирано използване на културни и природни ценности.

Туризмът е структуроопределящ отрасъл за местната икономика. Аналитичната част на Общинския план за развитие на Община Доспат посочва като ключ към успеха на туристическия продукт в общината развитието на продукти, които се радват на сериозен интерес на чуждестранния пазар: кулинарен туризъм, културно-историческо наследство, селски и екотуризъм , приключенски туризъм, спа и оздравителен туризъм.

Недостатъчна все още е рекламата и информационното осигуряване, необходимо е прилагането на по-агресивна маркетингова стратегия и реклама за привличане на по-голям брой чуждестранни туристи. Недостатъчни са също така и средствата за опазване и поддържане недвижимите културни ценности, за съхраняване и опазване на природното наследство, за развитие на туристическата инфраструктура. Необходимо е подобряване на квалификацията и уменията на персонала зает в туристическия сектор.

Разработена и приета е **Стратегия за развитието на устойчив туризъм в община Доспат за 2014 – 2020г.**, в която подробно са разписани и обосновани специфичните за туризма приоритети, стратегическите цели и мерките за постигането им.

Специфична цел 3.1: Обособяване на конкурентен регионален туристически продукт и създаване имидж на община Доспат като туристическа дестинация

Мярка 3.1.1. Създаване нов имидж на Община Доспат като туристическа дестинация

Дейности за реализация на мярката:

- Сертифициране на археологическите находки и включването им в база данни;
- Поставяне на информационни табели до природните забележителности и обектите на културно-историческото наследство;
- Избор на колектив от специалисти, които да създадат имиджова стратегия на туристическата дестинация;
- Създаване на имидж и бранд на туристическата дестинация;
- Изработване на лого на туристическата дестинация и избор на

рекламен слоган;

- Проучване и съхранение на местни традиции, обичаи и занаяти, които да бъдат включени в културния календар на общината и съпътстващите туристически пакети.

Индикатори:

- *Брой сертифицирани археологически находки*
- *Изготвена и влязла в сила Имиджова стратегия на туристическата дестинация*

Мярка 3.1.2. Обособяване на туристически продукт

Дейности за реализация на мярката:

- Анализ на туристическите ресурси в района;
- Анализ на туристическото предлагане;
- Анализ на туристическото търсене (проучвания);
- Определяне на потенциалните пазарни сегменти;
- Избор на целеви пазари (сегменти);
- Изследване на възприятията на сегментите (тези, посетили дестинацията, и тези които никога не са я посещавали);
- Избор на туристически продукт за ядро на развитие на туризма като цяло;
- Развитие на сателитни (допълнителни) форми на туризъм (спортен, делови, конен и други).

Индикатори:

- *Брой идентифицирани пазарни сегменти;*
- *Дефиниран туристически продукт - ядро*

<u>Специфична цел 3.2: Изграждане на нова и модернизация на съществуващата туристическа инфраструктура</u>

Мярка 3.2.1. Развитие на туристически атракции и свързаната с туризма инфраструктра

<u>Цел на мярката</u> е разумно оползотворяване на природните и културни туристически ресурси и развитие на модерна туристическа инфраструктура, позволяваща **<u>целогодишно</u>** използване на създадената материално-техническа база, както и усвояването на териториите за целите на туризма.

<u>Дейности за реализация на мярката:</u>

- Изграждане на средства за подслон, с по-голям капацитет и по-висока категория;
- Изграждане на сграда за експониране на археологическо и етнографско наследство в град Доспат;
- Стимулиране на подобренията в материалната база от страна на местния туристически бизнес с административни и данъчни облекчения;
- Строг контрол на състоянието на туристическите обекти (средства за настаняване и подслон, заведения за хранене и развлечения);
- По-високи изисквания и контрол при категоризацията на туристически обекти;
- Изграждане на градини за отдих;
- Изграждане на възжена градина за забавление на деца;
- Изграждане на зони за забавление (изграждане на увеселителен парк, сцена на открито, на която да се организират фолклорни събития и

вечерни програми, лятно кино, други атракции);

- Изграждане на временни ледени пързалки на централните площади на населените места;
- Изграждане на конни бази и маршрути за конна езда;
- Изграждане на екопарк Доспат;
- Реставрация на останки от древни селища ;
- Осигуряване на редовен директен превоз до природни забележителности, спортни съоръжения и обекти на културния туризъм в съседни общини;
- Подобряване състоянието на културно-историческите паметници и достъпа до тях;
- Заведения с организирани програми, лятни кино и сцена на открито за местни фолклорни събития и изяви;
- Организиране на различни събития с регионално, национално и международно значение като велотурове, преходи, офроуд състезания, стрелба с лък, конни състезания, бране на билки, културни фестивали, круизи във водите на езерото, събор на рибарите, състезания по риболов, каяк, гребане и т.н

Индикатори:

- *Брой на подобрените/изградени туристически съоръжения за социализация на туристическите обекти*
- *Брой на подобрените туристически обекти/атракции*
- *Брой на новоизградените средства за подслон*

Специфична цел 3.3: Стимулиране на туристическия пазар, подкрепа на местния туристически бизнес и осигуряване на качествени туристически услуги

Мярка 3.3.1. Подобряване условията за развитие на туризъм

Дейности за реализация на мярката:

- Популяризиране на общината като привлекателна туристическа дестинация;
- Институционална подкрепа на туристическия бизнес;
- Създаване на информационна база данни на туристическите ресурси и обекти на територията на общината;
- Изграждане на нови еко-пътеки и маршрути;
- Покани към големи туроператори и общинска управа от други утвърдени дестинации с цел обмяна на опит;
- Подкрепа на предприемачеството, частния бизнес и чуждите инвестиции за реализация на дейности и инвестиции, подобряващи облика на населените места и привличане на туристи;
- Организиране на обучения и обсъждания с местни хотелиери и ресторантьори.

Индикатори:

- *Създадена информаионна база данни*
- *Брой изградени нови еки-пътеки и маршрути*
- *Стойност на привлечените инвестиции*

Мярка 3.3.2. Привличане на инвестиции

Дейности за реализация на мярката:

- Организиране на инфотурове;
- Участие на общината на регионални, национални и международни

мероприятия;

- Организиране на семинари, конгреси;
- Административни и данъчни облекчения за инвеститорите;
- По-строг контрол вътху събираемостта на туристически данъци и такси.

Индикатори:

- *Стойност на привлечените инвестиции*
- *Стойност на приходите от местни данъци и такси, получени от туризма*

Мярка 3.3.3. Подобряване на социалната инфраструктура, свързана пряко с туризма

Дейности за реализация на мярката:

- Поддържане на парковете, градините и обществените сгради в приветлив вид;
- Озеленяване и поставяне на пейки, осветителни тела, кошчета за отпадъци;

Мярка 3.3.4. Повишаване качеството на предлаганите услуги

Дейности за реализация на мярката:

- Контрол над дейността на лицата, заети в сферата на туризма;
- Организиране на обучения, преквалификационни курсове и инструктажи на заетите в туризма;
- Организиране на обществени обсъждания и срещи с туристическия бизнес;

- Създаване на Център за обучение и професионална реализация в сферата на туризма.

Индикатори:

- *Създаден на Център за обучение и професионална реализация в сферата на туризма*
- *Брой обучени заети в туризма*

Специфична цел 3.4: Природосъобразно използване на туристическите ресурси, опазване на околната среда и културно-историческото наследсвто

Мярка 3.4.1. Подобряване ефективността на използваните ресурси

Дейности за реализация на мярката:

- Ограничаване на достъпа на автомобили на частни лица;
- Контролиране на дърводобив, незаконна сеч;
- Използване на възобновяеми енергийни източници за отопление, осветление и т.н.;
- Изграждане на еко-комплекси.

Индикатори:

- *Брой изградени екокомплекси*
- *Брой инсталирани ВЕИ*

Мярка 3.4.2. Опазване на околната среда

Дейности за реализация на мярката:

- Контрол върху влиянието на местното население и посетителите

(туристите) на територията на общината;

- Създаване на еко-транспорт между населените места и природните ресурси;
- Опазване флората и фауната на яз.Доспат;
- Управление на отпадъците (разделно сметосъбиране);
- Създаване на паркова еко (паркова) полиция / патрулиращи екипи;
- Организиране на регулярни почиствания и възстановяване на замърсени територии, нерегламентирани сметища;
- Монтиране на информационни табели разясняващи риска от замърсяване и призив към опазване на природното богатство;
- Създаване на гореща телефонна линия, на която граждани да съобщават за замърсени територии и райони, и да информират за нарушители на реда.

Индикатори:

- *Количество разделно събрани отпадъци*
- *Площ разчистени нерегламентирани замърсявания*
- *Създадена гореща телефонна линия*

Мярка 3.4.3. Повишаване на енерийната ефективност

Дейности за реализация на мярката:

- Подмяна на уличното осветление с енергоспестяващо;
- Саниране на обществени сгради;
- Проучване за алтернативни източници на енергия като соларни панели, ВЕЦ;
- Газификация на града.

Индикатори:

- *Брой санирани обществени сгради*
- *Брой инсталирани ВЕИ*
- *Брой газифицирани обекти*

Специфична цел 3.5: Популяризиране на туристическата дестинация и туристическия продукт и увеличаване на приходите и общите ползи за общината

Мярка 3.5.1. Маркетинг микс популяризиране на туристическата дестинация и туристическия продукт

Дейности за реализация на мярката:

- Продуктово позициониране, промотиране;
- Организиране на широка рекламна кампания, чрез разработване на рекламни материали и тяхното публикуване или излъчването им по националните медии - с цел популяризиране на местните атракции;
- Изработване на атрактивни рекламни материали за природните и културните забележителности, намиращи на територията на общината;
- Организиране на журналистически тур с цел обхождането на най-атрактивните места и обекти и снабдяването им с рекламни материали;
- Провеждане на туристически обход съвместно с туроператорите за запознаване с местните условия, предлаганите услуги и съществуващите атракции (т.нар. инфо-турове);
- Проучване на потенциалните потребители на туристическите услуги и провеждане на активна рекламна кампания в медиите и Интернет с

цел тяхното привличане;

- Изработване на CD-та, реклами и брошури и изпращането им до различните чуждестранни посолства в България, други европейски общини, търговски и международни сдружения;
- Туристически информационен център, съвместно с общината да инициира създаването на Туристически клъстер /обединение на различни субекти с общ интерес за развитие на туризма/;
- Организиране на обучителни курсове, семинари, конференции и конкурси за подобряване на квалификационните знания, умения и информираност на местното население;
- Създаване на Интернет страница на туристическия информационен център, която да се обновява;
- Изготвяне на презентация на дестинацията и продукта и разпространението й до големите туроператори в цял свят;
- Изготвяне на календар със събития в сферата на туризма и планиране на участия в туристически борси в страната и чужбина;
- Организиране на „зелени училища";
- Съвместни действия със съседни общини и областни градове.

<u>Индикатори</u>:

- *Създаден Туристически клъстер*
- *Създадена Интернет страница на туристическия информационен център*
- *Брой изработени презентации, брошури и др. Рекламни послания*
- *Брой организирани „зелени училища"*
- *Брой организирани журналистически турове*

Мярка 3.5.2. Увеличаване на приходите и общите ползи за общината

Дейности за реализация на мярката:

- Изготвяне на карти с обозначени туристически (природни и антропогенни) обекти;
- Подкрепа на селскостопанските производители, занимаващи се развитието на устойчиво селско стопанство, незамърсяващо околната среда, произвеждащи био продукция, която да се ползва в ресторантьорството.

Индикатори:

- *Брой сертифицирани био-земеделски стопанства*

ПРИОРИТЕТ 4: ЕФЕКТИВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА, СОЦИАЛНА И ЗДРАВНА СИСТЕМИ ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЗАДЪРЖАНЕ НА МЛАДИТЕ ХОРА В ОБЩИНАТА

В резултат на демографския анализ на община Доспат са изведени следните заключения: налице е продължаващ процес на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години. Същевременно като цяло съотношението на възрастовите групи в община Доспат е сравнително благоприятно, тъй като показва превес на хората в под трудоспособна и в трудоспособна възраст спрямо хората на 65 и повече години.

Необходимо е предприемането на мерки за подобряване на демографската динамика, преодоляване на негативните последици от остаряване на населението, задържане на младите хора в общината, подобряване на качествените характеристики на човешкия капитал чрез повишаване на общото образователно, здравно, културно равнище, квалификация, способности и умения на населението от всички възрастови групи.

Приоритетът ще бъде насочен също така към подобряване на качествените характеристики на човешките ресурси и повишаване на трудовата заетост, създаване на равни възможности и приобщаване на всички социални групи, инвестиции в социална инфраструктура, здравна и образователна инфраструктура, с оглед осигуряване на равен достъп до всички социални, здравни и образователни услуги. Подобряването на социалните услуги, реализация на политиката за деинституционализация на деца и възрастни на местно ниво са сред предпоставките за повишаване качеството на живот на местното население и осигуряване на социално включване.

Финансирането на мерките по този приоритет следва да се осъществи посредством Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, национални програми на АЗ, ДАЗД, АСП, общински бюджет, средства на нестопански организации и бизнеса.

Специфична цел 4.1: Подобряване на адаптивността и пригодността за заетост

Общият профил на общинския трудов пазар се характеризира намалено търсене на работна сила поради ограниченото разкриване на нови работни места и недостатъчни инвестиции в заетостта и предприемачеството, сезонен характер на заетостта предвид сезонния характер на развиващата се туристическа дейност в общината и несъответствие на квалификацията и уменията на работната сила на потребностите на местната икономика. В тази връзка е необходимо подобряване на качеството на работната сила, нейната адаптивност към променящите се условия на пазара на труда и пригодност за заетост чрез мерки за насърчаване усъвършенстването на човешките ресурси, тяхната социалната интеграция и конкурентноспособност.

За реализиране на специфичната цел действията ще бъдат насочени към изпълнение на следните мерки:

Мярка 4.1.1. Подобряване качеството на образователните услуги за населението, развиване на умения за нуждите на местната икономика

Необходимо е усилията да се съсредоточат към генериране на заетост във всички възможни направления (държавен и частен сектор, инвеститори, малък и среден бизнес), както и да се насърчава включването на лицата в неравностойно положение на пазара на труда. Същевременно осигуряването на достъпно и конкуретноспособно образование и обучение, на достъпно и качествено образование са сред предпоставките за повишаване качествено на живот на местното население и подобряване на жизнената среда.

Цел на мярката е подобряване на инфраструктурата и качеството на образованието и по-прякото му ориентиране към нуждите на пазара на труда и икономическото развитие на община Доспат с акцент върху работа със съвременни технологии.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване и обновяване инфраструктурата на образователните институции – детски градини, училища на територията на общината;
- Насърчаване използването на зелена енергия и постигане на частична енергийна независимост посредством инсталиране на фотоволтаични панели на покриви на училища, детски градини, ясли и др. публична общинска собственост.
- Подобряване на осигуреността на учебните заведения със съвременна техника и оборудване, обезпеченост на информационните технологии за прилагане на иновативни подходи в учебния процес;
- Подобряване на материалната база, постигане на максимален обхват при подлежащите на задължително образование и по-пълноценно интегриране на деца от малцинствата в системата на образованието
- Осигуряване на втори шанс за образование и обучение за лица, отпаднали от образователната система, чрез прилагане на по-гъвкави

форми на обучение и съвместяване на работа с обучение

- Осигуряване на периодична квалификация на учителите и привличане на млади хора в професията
- Въвеждането на специализирано компютърното и езиково обучение от ранна възраст

***Индикатори*:**

- *Обновени и модернизирани сгради на учебни заведения, детски градини;*
- *Разработени учебни програми, преодоляващи несъответствията между уменията и нуждите на местния пазар на труда*

Мярка 4.1.2. Насърчаване на местни инициативи за заетост, социално включване на хората в неравностойно положение

Развитието на конкурентноспособна местна икономика налага непрекъснато усъвършенстване на професионалните знания и умения. Работната сила е квалифицирана, но за работа с остарели производствени технологии. Това категорично поставя необходимостта пред местните фирми да повишават квалификацията на своите служители за работа с нови технологии, включително информационните технологии. Подпомагането на продължителното обучение и развиването на умения адаптирани към нуждите на местния пазар на труда е от голямо значение за облекчаване на проблема с безработицата.

Цел на мярката е подобряване на адаптивността и конкурентоспособността на работната сила в общината в съответствие с динамиката на местния пазар на труда чрез качествено професионално обучение, квалификация и преквалификация, както и прилагане на системата “учене през целия живот”.

Дейности за реализация на мярката:

- Насърчаване на местни инициативи за заетост – предимно в общински инфраструктурни проекти, като благоустройствени дейности,

строителни работи по обекти с обществено значение и др.;

- Осигуряване на заетост в проекти за обществения сектор или комуналните услуги (създаване на временни или постоянни работни места) преди всичко за уязвимите групи на пазара труда
- Насърчаване самонаемането в специфични селскостопански и туристически дейности и занаятите свързани с тях – алтернативно земеделие, екологичен и селски туризъм, традиционни местни занаяти;
- Създаване на условия за производствена практика и стажуване за придобиване на актуални с търсенето на пазара на труда професионални умения от страна на местния бизнес;
- Осигуряване на работа в общинската администрация на висукообразовани младежи по програма „Старт в кариерата" на АЗ;
- Активизиране и създаване на подходящи условия за учене през целия живот, включително за придобиване и развитие на професионалната квалификация
- Повишаване квалификацията на работната сила в областта на информационните технологии; разработване на квалификационни програми в областта на информационните технологии;
- Осигуряване на възможности за обучение в реална среда за усвояване на практически умения
- Подобряване на участието на местния бизнес във всички етапи от процеса на обучение
- Курсове по квалификация и преквалификация на безработни младежи според търсенето на пазара на труда;
- Обучение за стартиране на малък бизнес (по предприемачество);
- Курсове за опресняване на знанията с полагането на приравнителен

изпит (за дълготрайно безработните, с ниска квалификация и деквалифицирани);

- Интервенции отнасящи се до активно включване на социални партньори (дружества, сдружения и др.) в продължително професионално обучение, провеждане на проучвания за нуждите на местния пазар на труда и др.

***Индикатори*:**

- *Дял на обучени продължително безработни за придобиване на нова квалификация и/или повишаване на квалификацията*
- *Работещи лица включени в програми за обучение;*
- *Предприятия, които получават подкрепа за обучение*

Специфична цел 4.2: Равен достъп и подобряване качеството на здравните и социалните услуги в общината

Подобряването качеството на предоставяните здравни и социални услуги, реализация на политиката за деинституционализация на деца и възрастни на местно ниво са сред предпоставките за повишаване качествено на живот на местното население и подобряване на жизнената среда.

Специфичната цел ще се реализира чрез следните мерки:

Мярка 4.2.1. Деинституционализация на деца и възрастни, развитие на качествени социални услуги в общността

Мярката е насочена в най-голяма степен към подобряване качеството на живот на уязвими групи от местното население, подпомагането им за участие в обществения живот, насърчаване на социалното включване, деинституционализация на деца и възрастни.

Инвестициите в социалната инфраструктура и социалните дейности са с дългосрочен и устойчив позитивен ефект върху демографските процеси и цялостното развитие на общината, което налага провеждането на трайна политика за подобряване качеството на социалната сфера и предлагането на качествени социални услуги.

Налага се тенденцията за разширяване на мрежата от услуги в семейна среда за възрастни и деца в риск чрез разкриване на Дневни центрове за деца и за възрастни. Изграждането на нови Защитени и Преходни жилища се налага от предстоящото приемане на Национална стратегия „Визия за деинституционализацията на възрастните хора с психични разстройства, умствена изостаналост и деменция" както и от приетата от МС през 2010г. „Визия за деинституционализацията на децата в Република България". Налага се и по-нататъшно развитие на дейностите по превенция за подкрепа на семействата с деца в риск, възрастни хора с увреждания, самотно живеещи стари хора, лица в неравностойно положение.

В общината е стартирал процесът по утвърждаване на приемната грижа, който съвместно с възможностите за настаняване при близки и роднини представлява сериозен ресурс за превенция от настаняване в специализирани институции.

Основни акценти в сферата на социалните услуги трябва да бъдат: осигуряването на равни възможности за достъп до този вид услуги (включително и на живеещите в малките населени места); повишаването на тяхното качество; изграждането на публично-частно партньорства за предоставянето им; подобряване на материално-техническата им база.

Домашният социален патронаж - най-старата и най-достъпна услуга в общността за стари хора, може да бъде подобрена чрез разширяване на териториалния си обхват и с дейности като: поддържане на личната хигиена и хигиената на жилищните помещения, обитавани от ползвателя; съдействие за снабдяване с необходимите технически помощни средства при ползватели с увреждане и др., но е необходимо увеличаване на щатният персонал.

Цел на мярката е създаване на достъпни и качествени на социални услуги в общината, реализация на националната политика за деинституционализация на деца и възрастни на местно ниво.

Дейности за реализация на мярката:

- Развитие на мрежата от социални услуги в общността, прилагане на програми за напускащите специализираните институции, приемна грижа и др.
- Активно включване на нестопанските организации в подобряване предоставянето на социални услуги
- Развитие на услуги в общността в семейна или близка до семейната среда за хора с увреждания и възрастни хора, зависими от грижите на професионалисти, включително приемна грижа
- Развитие на иновативни междусекторни услуги – социални, здравни, образователни, спортни и др., с оглед на качественото им предоставяне, за деца и семейства, включително чрез използване на потенциала на читалищата и спортните обекти;
- Осигуряване на достъпна среда – осигуряване на физически достъп до обществени сгради, жилища, спортни обекти и съоръжения, открити пространства и др. според нуждите на лицата от уязвимите групи и чрез целесъобразно адаптиране на средата
- За стари хора следва доразвиване на утвърдените по своето значение социални услуги в общността „Личен асистент", „Домашен помощник", „Социален асистент" и Домашен социален патронаж, разкриване на сезонни обществени трапезарии.
- Разкриване на **Център за социална интеграция и рехабилитация** за предоставяне на разнообразни форми на социални услуги, касаещи рисковата група, с цел хората да имат право на избор, който да удовлетвори най-пълноценно персоналните им потребности.

Индикатори:

- *Създадени нови социални услуги на местно равнище;*
- *Обществени места със създадена архитектурна среда за хора с увреждания;*
- *Разкрит Център за социална интеграция и рехабилитация.*

Мярка 4.2.2. Подобряване предоставянето на здравни услуги за повишаване жизнения стандарт на местното население

Осигуреността с медицински специалисти на населението в община Доспат е с по-ниски стойности от оптималните, което рефлектира върху качеството на медицинските услуги. Недостатъчен е броят на работещите специалисти в извънболничната и болничната медицинска помощ. В търсене на по-атрактивно заплащане на труда се наблюдава изтичане на специалисти към областния център и извън страната.

За преодоляване на здравните дефицити на територията на общината се налага освен провеждането на политика на "интегрирано здравно обслужване на населените места", да се насочват и конкретни инвестиции за развитие на тези услуги в опорните селски центрове, изграждане на инфраструктура за ускорен достъп до тях и периодично изнасяне на здравни услуги в селската територия.

Цел на мярката е създаване на условия за по–добра достъпност, сигурност и качество на здравните услуги в общината, укрепване на здравословното състояние на местното население.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване на материалната база и обновяване на медицинската апаратура в лечебните заведения на територията на общината
- Създаване от страна на общината, професионални кръгове, изследователски сдружения и други на подвижен многофункционален екип от здравни специалисти, които да посещават селата за

осъществяване на точкови профилактични и диагностични прегледи;

- Повишаване информираността по здравните въпроси и създаване на система от превантивни мерки
- Провеждане на общинска политика за намаляване броя на здравно неосигурените лица, особено в селата
- Участие в международни проекти и здравни мрежи
- Подобряване на условията за работа и живот на лекарите в селските райони, с цел ограничаване на текучеството на общопрактикуващи лекари и привличане на повече квалифицирани лекари с придобита специалност «обща медицина»;
- Прилагане на специализиран подход и грижи за лицата в неравностойно положение, на тези от уязвимите групи с цел осигуряване на равнопоставеност в достъпа до здравни услуги.
- Осигуряване на достъп за пациентите до мрежата за социална подкрепа, като част от интегралния подход, пряко свързан с активна работа на социални работници и психолози и тяхното сътрудничество с медицинските специалисти;
- Развитие на лечебно заведение тип „хоспис".

Индикатори:

- *Допълнителен дял на населението, получило нов достъп до здравни услуги.*
- *Увеличен дял на инвестициите в модерно медицинско оборудване и модернизация на материалната база*

Специфична цел 4.3: Подобряване качеството на живот на младите хора и на условията за успех на всеки млад човек, чрез устойчиви механизми за инвестиране в младежта като значим социален капитал и за мобилизиране потенциала на младите хора

Мярка 4.3.1. Насърчаване на икономическата активност и кариерно развитие на младите хора

Цел на мярката е създаване на благоприятна, насърчаваща и подкрепяща среда за качествена професионална реализация на младите хора в община Доспат.

Дейности за реализация на мярката:

- Подобряване на качеството на средното образование и неформалното обучение, насърчаване ученето през целия живот в съответствие с потребностите на пазара на труда чрез:

- осигуряване на чиракуване и стажуване;
- насърчаване на работодателите за осигуряване на възможности за повишаване квалификацията на младите работници и служители;
- засилване на ефективността на връзките между образователните и обучителните институции и бизнеса за улесняване на прехода от образование към заетост;
- насърчаване на изследователския интерес на учениците, чрез участие в различни проекти;
- осигуряване на достъп до професионално образование и обучение на младежи в неравностойно положение - младежи със специални образователни потребности, младежи в социален риск или отпаднали от системата.

- Създаване на благоприятна среда за професионална реализация и кариерно развитие на младите специалисти в държавната и общинска администрация чрез:

- създаване на възможности за стажове;
- организиране на конкурси - модерна практика за прозрачно привличане на младите хора;
- насърчаване израстването на млади служители, показали изключителни качества при изпълнение на служебните си задължения.

- Разширяване и улесняване на достъпа до услуги за професионално ориентиране и избор на професия или професионално развитие, възможности за заетост чрез ОПРЧР по Европейския социален фонд.

- Стимулиране участието на работодатели, които подкрепят интеграцията на младите хора и повишават адаптивността на заетите младежи, като:

- предлагат обучение на младите хора, възможности за преквалификация, ротация на работното място и др.;
- въвеждат нови иновативни модели за организацията на труда;
- насърчават и подпомагат териториалната мобилност на младите хора;

- Подкрепа и създаване на благоприятна среда за предприятия обвързани с осигуряването на работни места за младежи.

- Консултиране на предприемчиви млади хора с цел развитието на собствен бизнес.

- Насърчаване и подпомагане на младите хора с изключителни постижения в областта на иновациите, промотиране на техните успехи.

- Популяризиране на социалното предприемачество сред младежите.

- Разширяване достъпа на млади хора до посреднически услуги за намиране на работа, чрез информиране и консултиране относно възможностите за мотивационно и квалификационно обучение, насочване към подходящи свободни работни места, включително и по програми и мерки за заетост и обучение.

- Създаване на нови работни места в сектора на социалната икономика и насърчаване на доброволчеството и общностни инициативи, генериращи заетост за младежи в уязвими групи.

- Предоставяне на групово мотивационно обучение и индивидуален пакет от услуги за мотивиране и насърчаване на трудовата реализация на безработни и обезкуражени млади хора.

- Осигуряване на възможности за придобиване на трудов стаж на безработни младежи, завършили основно, средно или висше образование, с улесняване на прехода между образование и заетост чрез средствата на ОПРЧР.

- Подкрепа за създаване на социални предприятия, обвързани с осигуряване на работни места на младежи в риск и полагащи усилия за оборудване и адаптиране на работните места за младежи с увреждания.

Индикатори:

- *Дял на младите хора със завършено средно и висше образование.*
- *Ниво на на коефициента на заетост на младите хора на възраст 15-24 и 25-29 години, включително и сред младите хора с увреждания и от етнически малцинствени групи.*
- *Ниво на коефициента на безработица на младите хора на възраст 15-24 и 25-29 години, включително и сред младите хора с увреждания и от уязвимите групи.*
- *Оотносителен дял на самонаетите сред икономически активните млади хора на възраст 25-29 години, включително и сред младите хора с увреждания и от уязвимите групи.*

Мярка 4.3.2. Подобряване на достъпа до информация и качествени услуги

Цел на мярката е улесняването на достъпа до качествени услуги за специална подкрепа на пълноценното и обществено развитие на младите хора в съответствие с потребностите на техните интереси.

Дейности за реализация на мярката:

- Публично подпомагане и предлагане на качествени информационни услуги, предоставящи актуална, систематизирана и достъпна информация, удовлетворяваща широк спектър от интереси и

потребности на младите хора;

- Организиране на регионални, областни и общински информационни кампании, насочени към младите хора;
- Запознаване на младите хора с публичните институции и с правата им като част от местната общност и като граждани на Република България и Европейския съюз;
- Публично подпомагане и предлагане на консултантски услуги в подкрепа на личностното и обществено развитие на младите хора, включително и за развитие на жизнени умения;
- Публично подпомагане и предлагане на консултантска помощ за семейно планиране и развитие на устойчиви семейни модели сред младите хора, включително и за развитие на умения за добро и отговорно родителство;
- Публично подпомагане и предлагане на услуги за организиране на свободното време на младите хора;
- Насърчаване и подпомагане на публично-частните партньорства и социалното предприемачество в предоставянето на услуги за развитието на младите хора;
- Подобряване на достъпа на младите хора до интернет и електронно съдържание в обществените библиотеки;
- Разширяване на мрежата и развитие на капацитета на доставчиците на услуги за развитие на младите хора.
- Разширяване на възможностите за неформално учене на младите хора, чрез публично подпомагане и предлагане на услуги за разширяване на знанията, опита и уменията на младите хора, за приобщаването им към ценностите на гражданското общество, наука, култура, изкуството, здравословния начин на живот, безопасността на движението по пътищата и за предотвратяване на противообществените прояви;

- Популяризиране формите на неформално учене;
- Разширяване на достъпа на младите хора до всички европейски младежки програми и инициативи, до програмата „Младежта в действие", особено на живеещите в малките населени места и селските райони.
- Подкрепа на млади таланти в изкуствата и в различните културни индустрии, в областта на науката и спорта, подкрепа на младежи с интерес към хуманитарните, инженерните и точните науки;
- Подпомагане развитието на млади български творци и участието им в европейския и световния културен обмен.

Индикатори:

- *Брой на изявите на млади творци.*
- *Оотносителен дял на младите хора в науката.*

Мярка 4.3.3. Насърчаване на здравословния начин на живот

Цел на мярката е осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми на всички млади хора, младежите с увреждания и от етнически малцинствени групи, насърчаване на здравословния им начин на живот.

Дейности за реализация на мярката:

- Превенция на факторите, създаващи риск за здравето на младите хора;
- Подобряване на профилактичните дейности сред младежите, осигуряване на ефективно прилагане на Насоките на ЕС за физическата дейност сред младежите с увреждания;
- Повишаване на здравните знания и информираността на младите хора, чрез мобилизиране на младежките информационни мрежи;
- Намаляване на детската смъртност;

- Насърчаване на физическата активност и спорта сред младите хора, чрез реализиране на програми за стимулиране на детския и младежки спорт и туризма, мотивационни и информационни кампании за повишаване на тяхната здравна култура, създаване на възможности за обучение на младите хора по въпросите на здравето, спорта и физическата активност.

- Създаване и прилагане на нови форми за здравно образование в училищата, както и насърчаване на здравната просвета в читалищата, младежките средища, спортните и младежки организации, включително и чрез развитие на подхода „Връстници обучават връстници", с цел развитие на знания, нагласи и умения за здравословен начин на живот, безопасно поведение и избягване на рискови за здравето практики.

Индикатори:

- *Брой на младите хора, практикуващи спортни дейности.*

Мярка 4.3.4. Развитие на младежкото доброволчество

Цел на мярката е Развитие на доброволчеството сред младите хора като движеща сила на личностно развитие, мобилност, учене, конкурентоспособност, социално сближаване, солидарност между поколенията и формиране на гражданско самосъзнание.

Дейности за реализация на мярката:

- Насърчаване и подпомагане на участието на младежи в международното младежко доброволчество;

- Създаване на повече доброволчески възможности за младите хора, особено за трансгранична мобилност чрез по-пълно използване на средствата по програмата „Младежта в действие".

- Правно регулиране на статута на младите доброволци, закрила от

прилагане на дейности, които оказват или могат да окажат вредно или опасно влияние върху тяхната психика и здраве.

- Осигуряване на подходящо обучение и квалификация на младите доброволци, свързани с извършваните от младежите доброволчески дейности.
- Удостоверяване и признаване на обучението, опита и уменията, получени от младите хора по време на доброволческата дейност;
- Въвеждане и поддържане на добри практики за управление на млади доброволци за набиране, обучение, стимулиране, наблюдение и оценка, както и за признание на постиженията им;
- Установяване на стандартите за младежкото доброволчество и на публичен контрол в защита на младите доброволци;

Индикатори:

- *Брой на доброволците на територията на общината;*
- *Брой на българските младежи, участващи в международното младежко доброволчество;*

Мярка 4.3.5. Повишаване на гражданската активност

Цел на мярката е осигуряване на възможности за пълноценно участие на младите хора в обществено-политическия и икономически живот и приобщаването им към основните демократични ценности и стандарти.

Дейности за реализация на мярката:

- Насърчаване и подпомагане на развитието на младежките организации и обединения от държавата, общините, бизнеса и обществото;
- Популяризиране и прилагане на добри практики за младежка гражданска активност;

- Създаване на условия за подкрепа и реализиране на младежки кампании и инициативи
- Популяризиране и обучение по защита на правата на човека, особено по въпросите на правата на детето, дискриминацията, равнопоставеността между половете, трудовите прояви на младите хора;
- Обучение на младежки лидери.
- Подпомагане на младежкото представителство;
- Осигуряване на представителство на младите хора на общинско ниво при вземането, изпълнението и оценката на решения, касаещи младите хора;
- Стимулиране участието на младите хора и техните организации в опазването, подобряването и управлението на природното богатство;
- Организиране на кампании и инициативи по актуални теми и в изпълнение на националната и политика и политиките на Европейския съюз по отношение на младите хора.

Индикатори:

- *Ниво на избирателната активност на младите хора при провеждането на избори.*
- *Брой обучени младежки лидери*
- *Брой функциониращи младежки организации*

Мярка 4.3.6. Развитие на междукултурния и международния диалог

Цел на мярката е създаване на благоприятна и насърчаваща за младежите среда да участват пълноценно в междукултурното и международното движение.

Дейности за реализация на мярката:

- Насърчаване и подпомагане на мобилността на младите хора;

- Насърчаване и подпомагане на опознаването на отделните етнически общности и техните култури за стимулиране на толерантност, разбирателство и взаимодействие между общностите.
- Популяризиране на европейското сътрудничество в младежката сфера;
- Насърчаване и подпомагане на приобщаването на младите хора към европейското гражданство и изучаването на европейски езици и култури;
- Изграждане на умения за работа в мултикултурна и мултинационална среда.

Индикатори:

- *Брой участвали млади хора в европейски и международни проекти и инициативи.*
- *Брой участвали млади хора в международни образователни програми.*

Мярка 4.3.7. Повишаване на ролята на младите хора в превенцията на престъпността

Цел на мярката е стимулиране на активното участие на младите хора в превенция на престъпността, особено в превенция на правонарушенията, извършени от млади хора.

Дейности за реализация на мярката:

- Организиране на информационни и образователни кампании;
- Разширяване и подобряване на услугите за социална реинтеграция на млади правонарушители, особено на услуги в общността;
- Подбор и подготовка на специалисти във всички видове институции и организации за развитие на нагласите, знанията и уменията, за оказване на помощ и подкрепа на младежи с поведенчески проблеми и

млади правонарушители;

- Насочване на спортни програми за превенция на младежката престъпност за млади правонарушители, както и за ресоциализация на младежи, извършили правонарушение;
- Мобилизиране на местните общности, особено на младежките и спортните организации, в превенция на детската и младежка престъпност и в социалната реинтеграция на правонарушителите.
- Подобряване на достъпа до правосъдие и до качествена правна помощ за младите правонарушители;
- Насърчаване и активно участие на младите хора, младежките лидери, младежките работници и организации в превантивни програми и кампании.
- Организиране на програми за пътна безопасност в училищата и средищата за младежко общуване.

Индикатори:

- *Брой на правонарушенията извършвани от млади хора.*
- *Брой на пътно транспортните произшествия с участието на млади хора.*

ПРИОРИТЕТ 5: ПОДОБРЯВАНЕ НА МЕСТНИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЕН КАПАЦИТЕТ ЗА УСПЕШНО УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ И ДОНОРСКИ ПРОГРАМИ

Укрепването и повишаването на институционалния капацитет на местно ниво ще спомогне за по-добро усвояване на средствата от фондовете на Европейския съюз, програмно проектиране, наблюдение и оценка и по-добрата общинска политика. Това може да се постигне чрез насърчаване на дейности по следните специфични цели:

<u>Специфична цел 5.1: Укрепване на местния административен капацитет за стратегическо планиране и управление на проекти</u>

Нивото на усвояване на средства от ЕС е пряко свързано с разработването на анализ на потребностите от обучение на служителите от общинската администрацията и план за обучение в сферата на изпълнение и управление на проекти, съфинансирани от ЕС.

Мярка 5.1.1. Подобряване на местния капацитет за подготовка и управление на програми и проекти

Цел на мярката е увеличаване на капацитета за усвояване на средствата по фондовете на ЕС, чрез укрепване на капацитета на общинската администрация.

<u>Дейности за реализация на мярката</u>:

- Изготвяне и провеждане на обучителна програма за служители на общинската администрация по "управление на проектен цикъл", разработване на интегрирани стратегии и планове за местно развитие
- Разработване и внедряване на софтуерна система за планиране, управление и мониторинг на проекти
- Въвеждане на добри практики и положителен опит в организацията на публичните услуги в общината
- Изготвяне на предварителни технико-икономически проучвания, разработване на идейни и работни проекти
- Изработване на Общ устройствен план на община Доспат
- Изготвяне на междинна и последваща оценка на Общинския план за развитие 2014 - 2020
- Проучване на "добри практики" и на тяхна основа подобряване на методите за оценка и обмен на информация

Индикатори:

- *Брой обучени служители на общинската администрация*
- *Брой реализирани планови и програмни документи;*
- *Брой предварителни проучвания получили техническа помощ за подготовката им*

Мярка 5.1.2. Укрепване на местните структури за консултации и партньорство

Укрепването на институциите, включени във формулирането и прилагането на регионалната политика на местно ниво и повишаването на техния капацитет, установяването и прецизирането на процедурите и механизмите за тяхното взаимодействие и координация, подобряването на информационното осигуряване са предпоставки за успешно прилагане на регионалната политика и за ефективно и ефикасно използване на ресурсите.

Цел на мярката е подобряване на координацията и взаимодействието между местните структури за прилагане на регионалната политика и създаване капацитет за планиране, програмиране и управление, контрол, наблюдение и оценка и подготовка за усвояване на структурните инструменти на ЕС

Дейности за реализация на мярката:

- Обучение на местните партньори за разработване и прилагане на интегрирани програми за развитие
- Управление на проекти
- Работа в мрежа
- Механизми за наблюдение и оценка на въздействието
- Социално-икономически анализи и SWOT анализ
- Дискусионни форуми

Индикатори:

- *Брой обучителни сесии*

- *Проведени дискусионни форуми – брой*

<u>Специфична цел 5.2: Създаване и развитие на партньорства, засилване на междуобщинското сътрудничество</u>

Участието на местната власт, както и бизнес структурите, нестопанските организации и др. в създаването на транснационални мрежи по различни проекти ще съдейства за пренос на добри практики от Общността. Тази специфична цел ще стимулира местната власт и другите заинтересовани институции за създаване на нови инициативи и проекти за осъществяване на икономически, социален и културен обмен с градовете и регионите на България и Европа. Това ще доведе до увеличаване на ефективността на местната власт по отношение на прилаганата от нея политика за интегрирано и устойчиво регионално развитие. За реализация на принципа партньорство се препоръчва да се изгради *Общински консултативен съвет за партньорство между обществения/частния сектор* по проблемите на развитието на бизнеса, който ще оказва помощ при осъществяването на местната икономическа политика и ще упражнява надзор на системата за мониторинг и контрол на Общинския план.

Мярка 5.2.1. Създаване и оптимално използване на публично-частните партньорства.

Прилагането на принципа на публично-частните партньорства в областта на изпълнението и финансирането на задачите на регионалното развитие трябва да се разглежда като въпрос от непрекъснато нарастваща степен на значимост. В настоящия момент, участието на частния сектор в изпълнението на проектите, допринасящи за интегрирано местно развитие е ограничено. Независимо от това тази възможност трябва да бъде използвана за успешна реализация на интегрирания план за градско възстановяване и развитие на град Доспат, който следва да бъде разработен и реализиран, както и за реализация на интегрирани местни стратегии/планове за развитие на селския район.

Индикатори:

- *Брой реализирани съвместни проекти между общинската администрация, частния сектор и неправителствения сектор*
- *Обучени лица по разработване, финансиране и управление на съвместни проекти и прилагане на интегрирани програми за развитие*

Мярка 5.2.2. Побратимяване с общини от Европа, установяване на активни връзки с водещи компании в сферата на туризма, преработвателната промишленост и услугите

Дейности за реализация на мярката:

От първостепенно значение е изграждането на партньорски мрежи и въвеждане на успешни модели за сътрудничество между частния бизнес, нестопанските организации и публичните власти:

- Побратимяване с други градове от Европа – установяване на активни връзки с водещи компании в сферата на преработвателната промишленост и услугите, туризма, културата и др.
- Осъществяване на трансгранични взаимоотношения и сътрудничество в различни сфери със съседните ни държави;
- Търсене на нови измерения в съществуващите и бъдещи сътрудничества с побратимени градове:
  - икономическо сътрудничество;
  - сътрудничество, с което може да се генерират общи проекти финансирани от ЕС;
- Изграждане на така нареченото „второ ниво на децентрализация" на международно сътрудничество – организиране на пряко взаимодействие между училища, общински структури, НПО и други организации.

- Сътрудничество с туроператори, браншови туристически организации, туристически дружества за развитие на устойчив и качествен туризъм

Индикатори:

- *Брой реализирани съвместни проекти с други градове/региони*
- *Брой реализирани съвместни проекти с други съседни общини – междуобщински проекти*
- *Брой сключени споразумения за сътрудничество с туроператори, браншови туристически организации, туристически дружества за развитие*

XI. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица е представена в Приложение 1.

Индикативната финансова таблица обобщава необходимите ресурси за реализацията на Общинския план за развитие на община Доспат през периода 2014-2020 г. и представлява финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват само планираните средства за реализацията на ключовите за развитието на общината мерки и ключовите проекти, които разширяват възможностите за инвестиции и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор. В този смисъл индикативната финансова таблица не включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2020 г.

Компонентите на индикативната финансова таблица обхващат:

- определените приоритети за устойчиво интегрирано местно развитие през периода до 2020 г., общия и годишния обем на планираните средства за тяхната реализация;
- източниците на финансиране за реализация на приоритетите в развитието на общината, като се имат предвид мерките и проектите, които ще бъдат включени в конкретна програма за реализация на плана;
- относителния дял на предвидените средства по източници на финансиране в общата сума на поетите финансови ангажименти за реализацията на плана.

Източниците за финансиране на мерките и проектите, предвидени за реализация на приоритетите на плана, включват три групи финансови източници:

- местни публични източници: общински бюджет, общински или други местни публични фондове и сметки (бюджетни и извънбюджетни);
- външни публични източници: републиканския бюджет, Структурните и Инвестиционните Фондове на ЕС, фондове на ЕС в областта на земеделието/ развитие на селските райони и рибарството, финансови инженерингови инструменти – JESSICA, JEREMIE и пр., други източници - банки, фондове и фондации, програми на ЕС, международни финансови институции, средства на нестопански организации и др. финансови източници;
- частни финансови източници: средства от частни банки, фондове, инициативи, проекти и средства на частни фирми и неправителствени организации в частна полза.

Експертната оценка на общия обем на финансовите ангажименти за реализацията на плана е разработена на базата на макроикономическите показатели за страната, за Югоизточен район и област Смолян и тенденциите в социално-икономическото развитие на общината през периода до 2020 г., средносрочните прогнози при съставянето и изпълнението на общинския бюджет по отношение на

приходите, разходите и субсидиите в общинския бюджет, възможностите за използване на средствата от фондовете на ЕС.

Следва да се има предвид, че общата сума на поетите финансови ангажименти (задължения), включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

XII. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОСПАТ

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на общинския план за развитие има за цел да проследи напредъка по изпълнението на ОПР на община Доспат и постигането на поставените цели. Индикаторите имат ключово значение за наблюдението и оценката на ОПР, затова тяхното адекватно формулиране има изключително важно значение както за целите на отчетността, така и за ефективността на системата за мониторинг.

Поради тази причина за разработването на индикаторите е използвана SMART концепцията, а именно:

Specific – точност – индикаторите трябва да са конкретни и положителни

Measurable – измеримост – индикаторът трябва да бъде насочен към желано бъдещо състояние (в сравнение с базовия индикатор) и да бъде количествено определен, така че да позволява измерване. Внимание следва да се обърне на мерната единица.

Available/Achievable – постижими – трябва да бъде възможно да се

получат данни за стойността на всеки индикатор и то във времето, когато са необходими.

Relevant/Realistic – реалистични – индикаторът трябва да бъде свързан с целта на проекта и също така да бъде реалистичен

Timely – съобразени с времето – индикаторът трябва да бъде постигнат в ограничен период от време, което следва да се вземе предвид и да се посочи в проекта.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие за взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014-2020 г.

Индикаторите за наблюдение и оценка на общинския план за развитие имат ключово значение за проследяване на изпълнението на плана и за неговото въздействие върху развитието на местната общност.

Предвидено е проследяване на общи индикатори, които включват следното:

- Брой на населението на община Доспат (брой души)
- Естествен прираст на населението (%)
- Възрастова структура на населението
- Образователна структура на населението
- Механичен прираст
- Равнище на заетост (%)
- Равнище на безработица (%)
- Средна годишна заплата на наетите лица по трудови или служебни правоотношения
- Нетни приходи от продажби по икономически дейности (хил. лв)

- Разходи за придобиване на ДМА
- Разходи за НИРД по видове сектори
- Брой фирми в общината по икономически дейности
- Дял на иновативните предприятия от общия брой предприятия
- Брой реализирани публично-частни партньорства
- Брой средства за подслон в община Доспат
- Брой реализирани нощувки, вкл. от чуждестранни туристи
- Динамика на чуждестранни преки инвестиции (хил. евро)
- Обработваема и използвана земеделска площ
- Селскостопанска продукция – тона на декар и среден доби от декар
- Брой отглеждани животни
- Дължина и състояние на пътната настилка

Както и седемте индикатора за наблюдение на глобалните цели по околна среда, а именно:

- Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти);
- Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии;
- Емисии на парникови газове (приравнени към CO_2 еквивалент) на жител от населението;
- Разходи за ДМА с екологично предназначение;
- Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението;
- Дял от територията с висок риск от ерозия;

- Разходи за енергийна ефективност и ВЕИ – от 2009 г. нов - Степен на постигане на националните цели за използване на ВЕИ и енергийна ефективност.

Като източници на тези данни биха могли да се използват ТСБ – Смолян, НСИ, Общинска служба по земеделие, РИОСВ, Басейнова дирекция, РЗИ и др.

Важна роля в периодичното проследяване на промените в стойностите на индикаторите има община Доспат, като по тази причина в т. Необходими действия по наблюдението, оценката и реализацията на плана са подробно разписани задълженията, организацията и отговорностите на общинската администрация, произтичащи от нормативната рамка на регионалното развитие в страната.

Освен представените общи индикатори, които следят общото-икономическо състояние на общината, е разписана подробна матрица с индикатори, която следи изпълнението на всяка цел, мярка и дейност поотделно, като тя е представена в ***Приложение 2***.

XIII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА

Мониторингът, оценката и актуализацията на общинския план за развитие са неразделна част от процеса на неговото съставяне, изпълнение и отчитане.

Мониторингът е текущо наблюдение на изпълнението на плана, който включва събиране, обработка и анализ на информация в предварително определени сфери и по определени показатели. Обект на мониторинга са напредъкът, промените и последиците от предприеманите действия.

Оценката е количествено измерване на резултатите, ефекта и въздействието от осъществяването на плана. Оценките за изпълнението на плана подобряват управлението му, както и използването на съществуващите ресурси и предоставят информация за ефективността на провежданите политики. Те се извършват въз

основа на индикатори за измерване на ефекта от прилагането на плана. За целите на плана са използвани индикатори за резултат и индикатори за въздействие. Изпълнението на заложените цели в плана се оценява чрез ***индикатори за въздействие***, които имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие. Реализирането на мерките и дейностите се измерва чрез ***индикатори за резултат***, които следва да бъдат количествено измерими и да осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на съответните мерки и дейности и постигнатото пряко въздействие в съответната област. Като приложение към плана е представена матрица с индикаторите, в която са разписани горепосочените индикатори.

Актуализацията на общинския план за развитие е необходима, поради факта, че същият е отворен документ, който трябва да е адекватен към променящата се ситуация във времето.

1. Наблюдение

За целите на наблюдението на ОПР се предвижда създаване на **Специализирана група за наблюдение/Работна група**, назначена със заповед на Кмета. Една от основните функции на Специализираната група е да разглежда и утвърждава гореспоменатите индикатори. Групата следва да прави периодичен преглед на постигнатия напредък на заложените в плана цели и да анализира резултатите от изпълнението на мерките и дейностите. Ако има предложения за промени, свързани с преразпределение на средствата по целите, мерките и дейностите, както и за самото постигане на целите или подобряване управлението на плана, Специализираната група следва да ги отрази.

Ежегодно Специализираната група за наблюдение подготвя **доклад** за изпълнението на плана, както и **заключителен доклад** в края на периода, който Кметът внася в Общинския съвет. В докладите се съдържа информация за промените в социално-икономическите условия и секторните политики за развитие на местно, регионално и национално ниво; постигнатия напредък по изпълнението

на целите, мерките и дейностите и източниците на финансиране; финансовото изпълнение на проектите и действията, предприети с цел осигуряване на качество и ефективност при изпълнение на плана.

Решенията на Специализираната група се формализират чрез протоколи, в които се определят конкретни задачи, срокове и отговорници по отделните решения. Отговорниците могат да бъдат конкретни членове на групата или колективни структури.

Като подпомагаща и оперативна структура към Специализираната група за наблюдение може да се създаде и постоянно **Координационно звено** на изпълнението на ОПР. За целите на изпълнението на отделните проекти се създават проектни екипи за всеки отделен проект, чиито членове следва да имат позиция и професионален профил, съобразен със спецификата на проектите, напр. проекти за околна среда, проекти за образователната инфраструктура, проекти за социалната инфраструктура, проекти за културната инфраструктура, проекти за енергийна ефективност на административни сгради и др. Тези екипи следва да изготвят ежегодна прогноза за необходимите общински средства за съфинансиране на проектите от ОПР, да идентифицират потенциални партньори за реализация на ПЧП, да инициират първоначалната подготовка на проектите, до създаването на проектни екипи за всеки проект и др.

При необходимост община Доспат ще използва външна техническа помощ за подпомагане на Работната група, Координационното звено и Екипите за управление на проектите в процеса на реализация на ОПР.

Като цяло, наблюдението и оценката следва да проследяват не само използването на финансовия и ресурсен потенциал, но активно да отчитат и физическия прогрес върху територията на общината - настъпващи промени в състоянието на средата в резултат от предприети интервенции.

2. Оценка

Съгласно изискванията в нормативната уредба, *чл. 13, ал.2, т. 3, чл. 33 .ал. 1*

и чл. 34 .ал. 1 от Закона за регионално развитие, ОПР подлежи на три оценки: ***Предварителна, Междинна и Последваща***.

Предварителната оценка се разработва успоредно с изготвянето на ОПР и включва прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално-икономическо развитие на общината и екологична оценка. Екологичният компонент в оценката оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда.

Междинната оценка се разработва не по-късно от 4 години от началото на периода на действието на плана и оценява първоначалните резултати от изпълнението на плана, степента на постигане на съответните цели, ефективността и ефикасността на използваните ресурси, както и изводи и препоръки за актуализация на съответния документ.

Не по-късно от една година след изтичането на периода на действието на ОПР следва да се изготви *Последваща оценка* на плана, включваща:

- Оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- Оценка на общото въздействие;
- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- Изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

3. Актуализация

Настоящият план е отворена система. Стратегическата рамка и целите в нея би следвало да са относително константни, а мерките и дейностите в нея да са гъвкави.

При актуализацията на Общинския план трябва да се взимат под внимание:

- Промените в националната законодателна рамка;
- Постигане на по-добро съответствие с ориентацията на инструментите от Кохезионната политика на ЕС;
- Отчитане на Националната стратегическа референтна рамка по отношение на регионалното развитие;
- Подобряване на връзките с оперативните програми;
- Актуализация на Областна стратегия за развитие.

Необходимо е да се отчитат и промените на местно ниво като:

- Общите условия за изпълнение на ОПР и в частност промените в социално-икономическите условия в община Доспат, област Смолян и ЮИР;
- Постигнатия напредък по изпълнението на целите и мерките на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение;
- Предприетите от органите на местната власт и местното самоуправление действия с цел осигуряване на ефективност при изпълнението на ОПР включващи: утвърдените механизми за наблюдение и контрол; идентифицирани проблеми, възникнали в процеса на прилагане на ОПР и предприети мерки за тяхното преодоляване; осигуряването на информация и публичност при изпълнението на ОПР; постигнато ниво на съответствие на ОПР със секторните политики, планове и програми на територията на общината; прилагането на принципа на партньорството и др.

XIV. ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Главната цел на действията за прилагане на този принцип е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация. Специфичните цели на действията обхващат:

- Представяне в подходяща форма (публични дискусии, семинари, печатни материали, видеоматериали) на информация за предвижданията на общинския план за развитие за периода до 2020 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;

- Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;

- Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана;

- Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината;

- Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на плана.

Основната цел на прилагането на нформираност и публичност във връзка с ОПР е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за регионално развитие.

Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ОПР, имат кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници със своите компетенции. Но във всички етапи ще участват, и ще се разпределят отговорности между всички групи партньори: административни структури (централни, териториални) на изпълнителната власт, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широка общественост, като в зависимост от етапа, нивото на съучастие ще бъде в различна степен. Ще се прилагат и трите форми на взаимодействие между целевите групи: информиране, консултиране и съгласуваност, ангажираност и активно участие.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация ще се разгледа в следните аспекти:

- В процеса на изготвянето на ОПР на Община Доспат:

ОПР на Община Доспат се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на публични дискусии, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране и мониторинг със състав, основан на принципа на партньорството - власти на различните равнища, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и

информация се състоя и чрез провеждане на анкети, попълване на въпросници, вземане на интервюта и отзиви.

- По време на изпълнението на ОПР:

В процеса на изпълнение на ОПР основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на интернет страниците на Община Доспат и Област Смолян.

Поддържането на изграданите вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства.

Публично-частното партньорство като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото следва да бъде широко застъпен в процеса на изпълнение на ОПР на Община Доспат за периода 2014-2020. Мерките за насърчаване на формите на публично-частно партньорство при изпълнението на общинския план за развитие следва да са в посока на:

- използването на стимули за развитие на икономически дейности на местно равнище като: рационално използване на общинската собственост, осигуряване на местни данъчни стимули, използване на подходящи схеми за дългово финансиране и др.;
- привличане на външни инвеститори, създаване на нови производствени мощности като филиали или други форми на външни инвестиции, създаване на нови фирми, запазване и разширяване на съществуващия бизнес, осигуряване на помощ за местни фирми при разработване на нови продукти и навлизане на нови пазари, подкрепа

за научно-изследователска и развойна дейност, стратегически инвестиции, подкрепа развитието на нов бизнес и предприемачество включващи дейности, отнасящи се до създаване на среда, която помага на хората да развиват предприемачески умения, както и осигуряване на подкрепа по време на инкубационния период на новия бизнес /бизнес инкубатори, рисково финансиране и програми за обучение на работна сила/, и др.

- подобряване разпространението на информация и обмен на най-добри практики, свързани с използването на ПЧП.

Важен фактор са действията на партньорите за интегриране на глобалните екологични въпроси в процеса на планиране, избягване на потенциалните рискове от климатичните промени и постигане на климатична сигурност. Също така, в етапите на наблюдение и оценка на ОПР е желателно активно участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти" между развитието и околната среда. Това ще осигури последователност в изграждането на политиките чрез предварителен обмен на информация, форуми за „нов диалог", консултации и ясни механизми за комбинирането на становищата на всички консултирани. Може да бъде сформирано звено, чиято задача ще бъде да контролира различията в политиките и да улеснява екологичната координация. 1

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти::

- интерактивна електронна страница;
- съвещаване чрез електронни пощи;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на ОПР, източници на информация и полезни контакти при прилагането на плана;
- провеждане на конференции, за да се представи процесът на

изпълнение на ОПР на партньорите и др.

XV. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация на общинския план за развитие през периода 2014-2020 г. има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана.

С програмата се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2020 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук – и на общинския план за развитие, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в програмата.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие (ПРОПР) е средносрочен оперативен документ за изпълнение на основните приоритети и цели на община Доспат за периода 2014-2020 г.

Общинският план за развитие се базира на редица стратегически и планови документи, които се разработват на различни териториални нива и имат конкретни функции по отношение формирането и прилагането на местната политика за развитие. В тази връзка е налице съгласуваност с Регионалния план за развитие на Южен централен район 2014 – 2020г., Националната програма за развитие „България 2020”, Националната програма за реформи 2011-2015 г., Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. и др. документи.

Общинският план за развитие на община Доспат и седемгодишната Програма за неговата реализация са съобразени и съгласувани с възможностите на общинския бюджет, Оперативните програми, ПРСР и др. европейски и национални фондове, които ще бъдат основен източник за финансиране на заложените проекти, дейности и мерки за постигане на целите и реализация на приоритетите.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие 2014-2020 г. е в съответствие с разпоредбите на *чл.13, ал.2, т.7 от Закона за регионалното развитие*, съгласно който Общинският план за развитие съдържа програма за реализация, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите. Програмата е неразделна част от Общинския план за развитие и детайлизира неговите приоритети, цели и мерки до конкретни проекти, дейности, срокове, звена за изпълнение и отговорници. Програмата за реализация на Общинския план за развитие, като съвкупност от ресурсно осигурени мерки и дейности, е механизъм за реализация на всяка конкретна цел, заложена в Общинския план за развитие.

Програмата е съставена на база на Общинския план за развитие на община Доспат за периода 2014-2020 г., текущите проекти и инвестиционните намерения на общината. Целта е да се осигурят необходимите предпоставки за успешна разработка и реализация на конкретни проекти и дейности за изпълнение на приоритетите и мерките, заложени в общинския план.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите и ресурсите, като оптимизира възможностите за финансиране, институционализирана подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. С програмата се конкретизира пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината до 2020 г., съответните финансови ресурси, административни структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за оценка на цялостното изпълнение на програмата, а оттук и на ОПР, действията за осигуряване на информация, комуникация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в Програмата.

В Програмата се включват конкретни проекти, които покриват определен набор от критерии, като:

- проектът да е реалистичен, необходим, ресурсно осигурим и изпълним в хоризонта
- на плана;
- проектът да е добре оформена идея или да е достигнал определен етап на готовност, за да стартира - предпроектни проучвания, технически/работен проект, изготвена оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС), кандидатстване за финансиране, сключен договор за финансиране, започнало изпълнение и т.н.;
- целевите групи и бенефициенти да са ясно дефинирани;
- да има изяснена финансова схема за реализация;
- проектите с надобщинско значение да са с осигурена координация;
- проектите да допринасят за балансираност в развитието на територията на цялата община, а не само на общинския център.

Програмата за реализация на ОПР се финансира със средства от:

- Общинския бюджет и извънбюджетните сметки и фондове;
- Централния бюджет на Република България;
- Български оперативни програми, финансирани от ЕСИФ;
- Други общностни програми на ЕС и международни фондове;
- Частни средства на физически и юридически лица;
- Други източници на финансиране – банкови кредити, гаранционни фондове и др. Програмата за реализация на Общинския план за развитие 2014-2020 г. дава възможност да се проследят предвидените разходи по приоритети и източници на финансиране, заложени в

Индикативната финансова таблица, която е неразделна част от Общинския план за развитие.

Седемгодишната програма за реализация на Общинския план за развитие на община Доспат за периода 2014-2020 г. съдържа:

- проектите за изпълнение на мерките, специфичните цели и приоритети на ОПР;
- необходимите финансови ресурси, срокове и отговорници за изпълнение;
- общинските публично-частни партньорства за периода до 2020 г.;
- дейности за осигуряване на информация и публичност;
- дейности по контрола и оценката на изпълнението на Програмата.

Приоритетите, специфичните цели и мерките в Програмата за реализация са с номера, които съответстват на наименованията и номерата в Общинския план за развитие на община Доспат за периода 2014-2020 г. и Индикативната финансова таблица (ИФТ) към него.

Програмата за реализация е обвързана с процедурите по изработване на проекта на общинския бюджет за всяка следващата година. Възможно е в нея да се правят целесъобразни оперативни и текущи изменения на размера на определени средства или прехвърляне на конкретни ресурси, както и да се актуализират отделни източници на финансиране, срокове и конкретни изпълнители. Програмата за реализация на Общинския план за развитие 2014-2020 г. може да бъде актуализирана и в зависимост от условията и прогнозите за реализация на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие.

В Програмата са включени и текущи проекти, които вече са получили финансиране и се изпълняват на територията на община Доспат, но ще приключат в началото на новия програмен период – 2014-2015 г. и бъдещите проекти, които имат

определена степен на завършеност и готовност и предстои да бъдат финансирани или да започне реализацията им.

Проектите, които са включени в Програмата за реализация, са подготвени според изискванията на съответните оперативни програми и фондове. Програмата дава възможност да се проследят предвидените разходи по приоритети и източници на финансиране, заложени в Индикативната финансова таблица, неразделна част от Общинския план за развитие.

Програмата за реализация на ОПР е основен източник за набиране на информация за нуждите на наблюдението и контрола по изпълнението на Общинския план за развитие на община Доспат за периода 2014-2020 г. Оценката на изпълнението на Програмата дава възможност и за оценяване степента на напредъка по реализацията на Общинския план за развитие.

Програмата за реализация на общински план за развитие на община Руен 2014-2020 г. е представена в ***Приложение 3***.